

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA PEDAGOGIKY

**SPOLUPRÁCE ŠKOLSKÝCH A SOCIÁLNÍCH INSTITUCÍ PŘI
ŘEŠENÍ ZÁŠKOLÁCTVÍ U ŽÁKŮ ZÁKLADNÍCH ŠKOL**
DIPLOMOVÁ PRÁCE

Kristýna Šťastná

Učitelství pro základní školy, obor Učitelství pro 1. stupeň základní školy

Vedoucí práce: Doc. PaedDr. Marie Kocurová, Ph.D.

Plzeň 2022

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 5. května 2022

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Touto cestou bych chtěla poděkovat své vedoucí diplomové práce paní Doc. PaedDr. Marii Kocurové, PhD. za obětavou pomoc, cenné rady a čas, který mi věnovala při psaní diplomové práce. Mé poděkování patří také mé rodině, přátelům a příbuzným, kteří mě nejen při psaní diplomové práce, ale i po celou dobu studia plně podporovali. Dále bych také chtěla poděkovat Mgr. Kamile Rodové za kontrolu diplomové práce z hlediska gramatiky a také všem respondentům, kteří se podíleli na vypracování dotazníků a kteří byli ochotni mi poskytnout rozhovor.

Kristýna Šťastná

OBSAH

OBSAH	2
SEZNAM ZKRATEK	5
ÚVOD	6
1 VYMEZENÍ POJMU ZÁŠKOLÁCTVÍ	7
2 FORMY ZÁŠKOLÁCTVÍ.....	8
3 KATEGORIE ZÁŠKOLÁCTVÍ.....	9
4 PŘÍČINY ZÁŠKOLÁCTVÍ.....	11
4.1 VNĚJŠÍ PŘÍČINY	11
4.1.1 Škola	11
4.1.2 Rodina.....	12
4.1.3 Společnost	12
4.2 VNITŘNÍ PŘÍČINY.....	12
4.2.1 Osobnost jedince	12
5 ZPŮSOBY ŘEŠENÍ ZÁŠKOLÁCTVÍ	14
5.1 DOPORUČENÉ POSTUPY A METODY Z HLEDISKA PEDAGOGA	14
5.1.1 Rozhovor se zákonnými zástupci.....	15
5.1.2 Rozhovor se žákem	15
5.2 NEVHODNÉ POSTUPY.....	16
5.3 POSTUP PŘI ŘEŠENÍ ZÁŠKOLÁCTVÍ.....	16
5.4 DALŠÍ INSTITUCE PRO ŘEŠENÍ ZÁŠKOLÁCTVÍ	19
5.4.1 Doporučené postupy a metody z hlediska pracovníka školního poradenského pracoviště,	19
5.5 JAK POSTUPOVAT, KDYŽ	20
5.5.1 příčinou záškoláctví je problém v rodině.....	20
5.5.2 příčinou záškoláctví je neprospěch.....	20
5.5.3 příčinou záškoláctví je špatné klima ve třídě.....	20
6 PREVENCE ZÁŠKOLÁCTVÍ.....	21
6.1 PRIMÁRNÍ PREVENCE	21
6.1.1 Nespecifická primární prevence	22
6.1.2 Specifická všeobecná primární prevence	22
6.1.3 Specifická selektivní a indukovaná prevence	23
6.2 SEKUNDÁRNÍ PREVENCE	23
6.3 TERCIÁRNÍ PREVENCE.....	23
7 ŠKOLSKÉ A SOCIÁLNÍ INSTITUCE PRO ŘEŠENÍ ZÁŠKOLÁCTVÍ	24
7.1 ŠKOLNÍ PORADENSKÁ PRACOVIŠTĚ	24
7.1.1 Školní speciální pedagog.....	25
7.1.2 Školní psycholog	25
7.1.3 Školní metodik prevence	26
7.1.4 Výchovný poradce	26
7.2 ŠKOLSKÁ PORADENSKÁ ZAŘÍZENÍ.....	27
7.2.1 Pedagogicko-psychologické poradny	27
7.2.2 Speciálně pedagogická centra	28
7.3 ORGÁN SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ	28
7.4 STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ.....	31
7.5 OBECNÍ POLICIE	31
7.6 POLICIE ČR	31

7.6.1	Kurátor pro děti a mládež.....	32
7.7	PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA	32
8	SANKCE	33
8.1	ŠKOLSKÝ ZÁKON	33
8.1.1	Kázeňská opatření	33
8.1.2	Přestupek.....	34
8.2	ZÁKON O STÁTNÍ SOCIÁLNÍ PODPOŘE	34
8.3	TRESTNÍ ZÁKONÍK	35
9	SOUČASNÁ SITUACE ZÁŠKOLÁCTVÍ.....	36
	PRAKTICKÁ ČÁST	38
10	METODIKA VÝZKUMU	39
10.1	FORMULACE HLAVNÍHO CÍLE A DÍLČÍCH CÍLŮ	39
10.2	STANOVENÍ VÝZKUMNÝCH OTÁZEK	39
10.3	ZÁKLADNÍ DESIGN VÝZKUMU	40
11	METODA DOTAZNÍKŮ	41
11.1	DOTAZNÍKY PRO UČITELE	41
11.1.1	Výsledky výzkumu.....	41
11.1.2	Probíráte se žáky prevenci záškoláctví? Pokud ano, jakou formou?	42
11.1.3	Kolik neomluvených hodin se na vaší škole považuje za záškoláctví?.....	43
11.1.4	Jaká opatření vaše škola nastavuje proti záškoláctví?.....	44
11.1.5	Jak často se při své práci setkáváte se záškoláctvím?	45
11.1.6	zvyšuje se počet žáků, kteří chodí za školu?.....	45
11.1.7	Pokud jste se se záškoláctvím setkala, s jakou formou?	46
11.1.8	Co patří mezi nejčastější příčiny záškoláctví na vaší škole?.....	46
11.1.9	Na koho se při řešení záškoláctví obracíte?	47
11.1.10	Jak postupujete při řešení záškoláctví?	48
11.1.11	Jaké máte možnosti při řešení záškoláctví?.....	48
11.1.12	Jaké jsou možnosti spolupráce se sociálním zařízením při řešení záškoláctví? ..	49
11.1.13	S jakými institucemi při řešení záškoláctví spolupracujete?.....	49
11.1.14	Jaká je vaše zkušenost při spolupráci s institucemi při řešení záškoláctví?.....	49
11.1.15	Změnil/a byste něco při spolupráci s institucemi při řešení záškoláctví?.....	50
11.1.16	Daří se vám záškoláctví u žáků úspěšně řešit?	51
11.2	DOTAZNÍK PRO SOCIÁLNÍ PRACOVNÍKY	51
11.2.1	Jak často se při své práci setkáváte se záškoláctvím?	53
11.2.2	Pokud jste se se záškoláctvím setkal/a, s jakou formou?.....	53
11.2.3	s jakými nejčastějšími příčinami záškoláctví se setkáváte?.....	54
11.2.4	Jak postupujete při řešení záškoláctví?	54
11.2.5	Jaké máte možnosti při řešení záškoláctví?.....	55
11.2.6	Jaké jsou možnosti spolupráce se školním zařízením při řešení záškoláctví?	56
11.2.7	S jakými dalšími institucemi při řešení záškoláctví spolupracujete?	56
11.2.8	Jaká je vaše zkušenost při spolupráci s institucemi a se školou při řešení záškoláctví?	57
11.2.9	Změnil/a byste něco při spolupráci s institucemi nebo se školou při řešení záškoláctví?	58
11.3	ANALÝZA DOTAZNÍKŮ	59
12	METODA ROZHOVORU.....	61
12.1.1	Rozhovor s paní Martou	61
12.1.2	Rozhovor s paní Kamilou	65

12.1.3	Rozhovor s paní Lenkou.....	67
12.1.4	Rozhovor s paní Petrou	70
12.1.5	Rozhovor s paní Veronikou.....	73
12.2	ANALÝZA ROZHOVORŮ.....	76
12.2.1	Jaké mají učitelé zkušenosti se záškoláctvím?.....	76
12.2.2	Jak probíhá řešení záškoláctví?	80
12.2.3	Jakým způsobem spolupracovat s rodiči při řešení záškoláctví?.....	84
12.2.4	S kým spolupracují školské a sociální instituce při řešení záškoláctví?	85
13	ANALÝZA A INTERPRETACE ZÍSKANÝCH DAT	90
	ZÁVĚR.....	92
	RESUMÉ	94
	SEZNAM LITERATURY	95
	SEZNAM GRAFŮ	97
14	SEZNAM TABULEK	98
15	PŘÍLOHY.....	I

SEZNAM ZKRATEK

ADHD – attention deficit hyperactivity disorder – hyperkinetická porucha (HKP),

apod. – a podobně,

atd. – a tak dále,

č. – číslo,

č. j. – číslo jednací,

ČR – Česká republika,

Kč – koruna česká

např. – například,

odst. – odstavce,

písm. – písmeno,

Sb. – sbírky,

tzn. – to znamená,

tzv. – tak zvaně.

Úvod

Tématem diplomové práce je spolupráce školských a sociálních institucí při řešení záškoláctví u žáků na základní škole. Toto téma bylo vybráno, protože je aktuální a často probírané právě na základní škole, častěji ale na 2. stupni základní školy. Samotnou mě zajímalo, zda se záškoláctví objevuje i na 1. stupni základní školy. Jako budoucí paní učitelku mě zajímalo, jak bych měla při řešení záškoláctví postupovat, jaké jsou nejčastější příčiny záškoláctví, zda je možné záškoláctví předcházet a především to, s kým a jakým způsobem mohu při řešení tohoto rizikového chování spolupracovat a na koho se obrátit.

Záškoláctví řadíme mezi rizikové chování dětí a žáků. Mnohé definice uvádějí, že záškoláctví je chování, kdy žák nejde úmyslně do školy. Když se na toto chování podíváme podrobněji zjistíme, že do záškoláctví se také řadí pozdní příchody a nadměrné množství omluvených hodin. Záškoláctví má mnoho podob a je mnohdy těžké ho odhalit. K záškoláctví také žáka mohou donutit jisté okolnosti, mezi které nejčastěji patří špatné rodinné zázemí. Když se tomuto rizikovému chování věnujeme více do hloubky zjistíme, že záškoláctví nemusí řešit pouze škola, ale i další instituce, především středisko výchovné péče a orgán sociálně právní ochrany dětí. Učitelé tak mohou využít různých prostředků pro to, aby situace byla co nejlépe vyřešena.

Diplomová práce je rozdělena na dvě části – na část teoretickou a na část praktickou. Teoretická část je zaměřena na vymezení pojmu záškoláctví, nejčastější příčiny záškoláctví, způsob řešení a na to, jaké instituce se podílejí na řešení tohoto rizikového chování, a to vše z pohledu teorie.

Praktická část je zaměřena na poznatky z praxe. V této části najdeme odpovědi na dotazníky, které byly rozeslány na základní školy a sociální instituce po celé České republice, s cílem zjistit, jak probíhá spolupráce mezi školskými a sociálními institucemi v různých krajích při řešení záškoláctví. Dále zde najdeme rozhovory s učiteli základních škol a sociálními pracovníky. Tyto rozhovory byly zaměřeny na to, jakým způsobem probíhá řešení a spolupráce konkrétních základních škol a sociálních pracovníků při řešení tohoto rizikového chování.

1 VYMEZENÍ POJMU ZÁŠKOLÁCTVÍ

Pojem záškoláctví řadíme do sociálně patologických jevů nebo také do rizikového chování. Přesněji jej zařazujeme do neagresivních asociálních poruch chování.

Ač se může zdát, že pojem záškoláctví je snadno definovatelný, nemusí tomu vždy tak být. Má totiž mnoho podob a forem a často je těžké ho vůbec odhalit. Většina definic definuje pojem záškoláctví jako úmyslnou nepřítomnost žáka ve vyučování. Společným rysem všech forem záškoláctví je zameškání určitého počtu vyučovacích hodin, které žák nemá řádně omluvené. Děje se tak často bez vědomí rodičů. Žák na vyučování nedorazí z vlastní vůle bez uvedení důvodu absence. Abychom mohli mluvit o záškoláctví, musí žák přesáhnout určitý počet neomluvených hodin. Nemůžeme zde uvést určitý počet neomluvených hodin, které žák musí přesáhnout, aby se jednalo o záškoláctví, protože každá škola si tento počet neomluvených hodin určuje sama. Konkrétní počet neomluvených hodin, které by žák neměl přesáhnout, je uveden ve školním řádu každé školy.¹

Záškoláctví se nejčastěji objevuje na 2. stupni základních škol. Nejčastěji se s ním setkáme u dospívajících žáků, tedy pubescentů. Avšak se záškoláctvím se můžeme setkat také na 1. stupni základní školy i na střední škole, popřípadě učilišti. Na středních školách je méně časté, protože žáci se stávají dospělými a mohou si omluvenky psát sami. Na 1. stupni základní školy můžou za neomluvené hodiny ve většině případů rodiče, kteří zapomenou žakovu absenci včas omluvit (tedy neomluvená absence přesáhne 3 kalendářní dny). Pokud se žák 1. stupně uchýlí sám k vědomému záškoláctví, tak se tak děje často z nějakého závažného důvodu. Jestliže u žáka 1. stupně objevíme vědomé záškoláctví, měli bychom začít ihned hledat příčinu, protože toto chování může žáka negativně ovlivnit v jeho budoucím životě. Záškoláctví může mít vliv na školní prospěch, na zhoršení vztahu nejen s učitelem a rodiči, ale také na zhoršení vztahu se spolužáky.²

¹ ČAPEK, Robert, NAVAROVÁ, Sylvie a ŽENATOVÁ, Zdenka. 2017. *Žák v krizové situaci*. Praha : Raabe, 2017. Sv. Třídní učitel II. ISBN 978-80-7496-294-3.

TUTMANOVÁ, Michaela. 2019. *Prevence rizikového chování: praktická příručka pro práci se třídou*. Praha : Univerzita Karlova, 2019. str. 232. ISBN 978-80-7603-034-3.

KURIACOU, Chris. 2005. *Řešení výchovných problémů ve škole*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-945-3.

² ČAPEK, Robert, NAVAROVÁ, Sylvie a ŽENATOVÁ, Zdenka. 2017. *Žák v krizové situaci*. Praha : Raabe, 2017. Sv. Třídní učitel II. ISBN 978-80-7496-294-3.

2 FORMY ZÁŠKOLÁCTVÍ

Mezi základní formy záškoláctví patří:

1. záškoláctví impulsivní

Slovo impulsivní můžeme přeložit také jako náhlý nebo okamžitý. Žák dopředu neplánuje, že půjde za školu. Jeho rozhodnutí je neplánované a příčinou může být například neohlášená písemná práce.³

2. záškoláctví účelové, plánované

V obou těchto formách záškoláctví, žák dopředu ví, že do školy nedorazí. Tato forma může mít různé příčiny, které mohou být často těžko zjistitelné.⁴

³ SALAVCOVÁ, Miroslava a FOIST, Vladimír. 2021. *Co dělat, když - intervence pedagoga: Riziková chování ve školním prostředí*. 28. 9 2021.

⁴ TUTMANOVÁ, Michaela. 2019. *Prevence rizikového chování: praktická příručka pro práci se třídou*. Praha : Univerzita Karlova, 2019. str. 232. ISBN 978-80-7603-034-3.

3 KATEGORIE ZÁŠKOLÁCTVÍ⁵

Jak jsme již zmínili, záškoláctví není vždy jednoznačné. Občas nám může chvíli trvat, než ho odhalíme. Každá kategorie má jinou podstatu a jiné příčiny. Společným rysem všech kategorií jsou neomluvené hodiny, které přesáhnou stanovený počet neomluvených hodin. Mezi nejčastější kategorie záškoláctví patří:

- pravé záškoláctví,
- záškoláctví s vědomím rodičů (tzv. skryté záškoláctví),
- záškoláctví s klamáním rodičů,
- útěky ze školy,
- odmítání školy,
- pozdní příchod.

Pravé záškoláctví

Pravé záškoláctví je základní kategorií záškoláctví. Jedná se o záškoláctví, které všichni znají. Tuto kategorii můžeme snadno odhalit tím, že kontaktujeme rodiče, když žákovi neomluvené hodiny přesáhnou stanovený počet hodin. Jedná se tedy o záškoláctví, kdy žák nechodí do školy a rodiče o tom nevědí.⁶

Záškoláctví s vědomím rodičů (tzv. skryté záškoláctví)

Tato kategorie je pravým opakem pravého záškoláctví. Rodiče o nepřítomnosti žáka

ve škole vědí. Rodiče nechávají žáky doma, aby jim s něčím pomohli nebo se postarali o sourozence. Rodiče, kteří často nechávají žáky doma, mohou mít negativní vztah ke škole a ke vzdělávání. Jedná se také o rodiče, kteří svým potomkům vždy všechno dovolí nebo jsou závislí na pomoci od svých dětí.⁷

Záškoláctví s klamáním rodičů

Tuto kategorii záškoláctví je obtížné rozeznat od záškoláctví s vědomím rodičů. Jedná se o kategorii, kdy žáci svým rodičům řeknou, že jsou nemocní a není jim dobře.

⁵ **TUTMANOVÁ, Michaela. 2019.** *Prevence rizikového chování: praktická příručka pro práci se třídou.* Praha : Univerzita Karlova, 2019. str. 232. ISBN 978-80-7603-034-3.

KURIACOU, Chris. 2005. *Řešení výchovných problémů ve škole.* Praha : Portál, 2005. ISBN 80-7178-945-3.

⁶ **SALAVCOVÁ, Miroslava a FOIST, Vladimír. 2021.** *Co dělat, když - intervence pedagoga: Rizikové chování ve školním prostředí.* 28. 9 2021.

⁷ Tamtéž

Ve skutečnosti pouze klamou rodiče. Někteří rodiče svým dětem věří natolik, že jim stačí jejich slovo, že jim je špatně a omluvenku jim napíší. Zde nastává otázka, jak rozlišit to, že dítě pouze nemoc předstírá a kdy opravdu nemocné je.⁸

Útěky ze školy

Kategorii útěky ze školy můžeme nazvat jako interní záškoláctví. V podstatě se jedná o to, že žák do školy přijde a nechá si zapsat docházku, aby bylo vidět, že ve škole byl. Ovšem poté během vyučování odejde, nebo zůstane v prostorách školy, ale na další vyučování nedorazí.⁹

Odmítání školy

Do této kategorie spadají žáci, kteří mají psychické potíže týkající se školy. Může se jednat o žáky, kteří mají fobii ze školy, deprese, strach ze školy, z učení nebo jsou šikanováni. Zde vyvstává problém, jak rozlišit žáky, kteří mají psychické problémy, a žáky, kterým se do školy chodit nechce.

U žáků, kteří mají nevysvětlitelný strach ze školy, můžeme hovořit o tzv. separační úzkosti. Reakce na odchody do školy jsou u těchto žáků především velmi prudké a často je může doprovázet zvracení, křik, bolesti. Tito žáci před rodiči svou absenci ve škole netají. Jejich absence ve škole je dlouhodobá, dobře se učí a s chováním nemají problémy.

Žáci, kteří odmítají školní docházku, jsou především tišší, úzkostlivější, uzavřenější a ostýchavější.

Pozdní příchod

Ač se to může zdát překvapivé, do kategorií záškoláctví řadíme i opakované pozdní příchody žáka. Žáci, kteří chodí pozdě na začátek vyučování, ve většině případů své pozdní příchody neplánují. Časté příčiny pozdního příchodu žáka mohou být: špatné dopravní spojení, nedochvilnost žáka, pozdní vypravování se do školy, špatná sociální situace nebo problémy v rodině.¹⁰

⁸ SALAVCOVÁ, Miroslava a FOIST, Vladimír. 2021. Co dělat, když - intervence pedagoga: Riziková chování ve školním prostředí. 28. 9 2021.

⁹ Tamtéž

¹⁰ Tamtéž

4 PŘÍČINY ZÁŠKOLÁCTVÍ

Nejčastější příčinnou záškoláctví bývá strach ze školy, z písemné práce, nesplnění domácího úkolu, nebo žáka škola nebaví. Záškoláctví může mít ovšem závažnější příčiny například šikanu. Z dalších příčin můžeme uvést tyto:

Podle Malcolma a kol. k nejčastějším příčinám záškoláctví patří: ¹¹

- nudné vyučovací hodiny,
- těžká práce v hodinách,
- přísná atmosféra ve škole,
- problémy s některými učiteli,
- pocit odmítnutí ze strany školy,
- malá pozornost školy,
- šikanování,
- chtějí trávit čas s kamarády nebo chtějí být sami,
- nelíbí se jim učební osnovy školy.

Příčiny záškoláctví můžeme rozdělit na vnější a vnitřní.

4.1 VNĚJŠÍ PŘÍČINY

- škola,
- rodinné prostředí,
- společnost nebo také společenské postavení.

4.1.1 ŠKOLA ¹²

Ve škole žáci tráví většinu svého času, proto může být škola hlavní příčinou záškoláctví.

Mezi příčiny zapříčiněné školou řadíme:

- nedostatečně podnětné prostředí (jak pro žáky nadané, tak i pro žáky slabé),
- školní neúspěch,
- osobnost učitele,
- neúměrné požadavky na žáka.

¹¹ **DEMETEROVÁ, Edita. 2010.** *Záškoláctví jako součást životního stylu.* Univerzita Palackého v Olomouci. Olomouc : autor neznámý, 2010. Diplomová práce.

¹² **ČAPEK, Robert, NAVAROVÁ, Sylvie a ŽENATOVÁ, Zdenka. 2017.** *Žák v krizové situaci.* Praha : Raabe, 2017. Sv. Třídní učitel II. ISBN 978-80-7496-294-3.

- šikana (ze strany pedagoga i ze strany spolužáků).

4.1.2 RODINA¹³

Často se můžeme setkat s příčinami záškoláctví ze strany rodinného prostředí. Rodina, a především rodiče, jsou pro žáky velmi důležití k formování jejich osobnosti. Proto má chování rodičů velký vliv na žákovu chování a určování norem. Mezi příčiny záškoláctví způsobené rodinným prostředím zařadíme:

- výchovný styl (příliš benevolentní, nebo i příliš přísný),
- zanedbávání žáka ze strany rodičů,
- náročné zaměstnání rodičů (rodiče nemají čas na děti dohlížet),
- hodnoty rodiny (morální normy),
- společenské a ekonomické postavení rodiny (bohatí, chudí rodiče),
- aktuální rodinné problémy (rozvod rodičů, narození dalšího potomka).

4.1.3 SPOLEČNOST¹⁴

Na vzniku záškoláctví se může také podílet společnost, tedy blízký okruh lidí, ve kterém se daný žák pohybuje. Jedná se především o vliv spolužáků, kamarádů nebo také učitelů. Na jedince mají v tomto případě vliv:

- vrstevnické skupiny,
- vzory, které kolem sebe žák vidí,
- média,
- žák pochází z menšiny (rasové názory).

4.2 VNITŘNÍ PŘÍČINY

4.2.1 OSOBNOST JEDINCE¹⁵

Každý člověk je jiný. Má jiný charakter, jiné způsoby chování. Proto i osobnost jedince patří k příčinám záškoláctví. Mezi příčiny způsobené osobností jedince řadíme:

¹³ ČAPEK, Robert, NAVAROVÁ, Sylvie a ŽENATOVÁ, Zdenka. 2017. *Žák v krizové situaci*. Praha : Raabe, 2017. Sv. Třídní učitel II. ISBN 978-80-7496-294-3.

TUTMANOVÁ, Michaela. 2019. *Prevence rizikového chování: praktická příručka pro práci se třídou*. Praha : Univerzita Karlova, 2019. str. 232. ISBN 978-80-7603-034-3.

¹⁴ ČAPEK, Robert, NAVAROVÁ, Sylvie a ŽENATOVÁ, Zdenka. 2017. *Žák v krizové situaci*. Praha : Raabe, 2017. Sv. Třídní učitel II. ISBN 978-80-7496-294-3.

TUTMANOVÁ, Michaela. 2019. *Prevence rizikového chování: praktická příručka pro práci se třídou*. Praha : Univerzita Karlova, 2019. str. 232. ISBN 978-80-7603-034-3.

¹⁵ ČAPEK, Robert, NAVAROVÁ, Sylvie a ŽENATOVÁ, Zdenka. 2017. *Žák v krizové situaci*. Praha : Raabe, 2017. Sv. Třídní učitel II. ISBN 978-80-7496-294-3.

TUTMANOVÁ, Michaela. 2019. *Prevence rizikového chování: praktická příručka pro práci se třídou*. Praha : Univerzita Karlova, 2019. str. 232. ISBN 978-80-7603-034-3.

- charakter jedince a způsoby řešení problému,
- poruchy osobnosti, problémový vývoj osobnosti,
- deprese, úzkosti, snížený intelekt,
- jiné rizikové chování, poruchy učení.

5 ZPŮSOBY ŘEŠENÍ ZÁŠKOLÁCTVÍ

Pro řešení záškoláctví neexistuje jednotný postup. Vždy bychom měli vycházet z příčin záškoláctví a individuálních potřeb žáka. V této kapitole proto uvedeme obecné strategie pro řešení záškoláctví, obecný postup pro řešení a také, jak postupovat, je-li příčinou záškoláctví problém v rodině, neprospěch ve škole a špatné klima ve škole. Je nutné říci, že uvedený postup řešení záškoláctví ve většině případů používáme i při řešení jiných patologických jevů.

Výsledkem řešení záškoláctví by mělo být jeho odstranění a zabránění opakování. Prvním a nejdůležitějším krokem k tomu, abychom záškoláctví úspěšně vyřešili, by měl být včasný zásah. Včasným zásahem myslíme zjištění příčin neomluvených hodin u žáka, i když má žák pouze dvě neomluvené hodiny. Dvě neomluvené hodiny mohou vést k pěti neomluveným hodinám, ty pak k deseti, až může mít žák sto neomluvených hodin. Také bychom měli zjistit přesné příčiny neomluvených hodin. Již první neomluvená hodina může poukazovat na nějaký problém buď na straně žáka, nebo na straně jeho okolí.

5.1 DOPORUČENÉ POSTUPY A METODY Z HLEDISKA PEDAGOGA¹⁶

Pokud se pedagog, psycholog nebo rodič setká u dítěte se záškoláctvím, hlavní prioritou by mělo být zjistit důvod záškoláctví. Včasné podchycení problému je nejdůležitější krok k jeho odstranění. Další důležitý krok při řešení rizikového chování je komunikace a spolupráce pedagoga, zákonných zástupců a poradenských pracovníků. Pedagog by měl brát vždy ohledy na individuální situaci jedince, u kterého se záškoláctví projevilo. Učitel by měl také rozlišovat mezi žáky, u kterých se jedná o záškoláctví, a mezi žáky, u kterých se jedná o odmítání školy.

Pedagog by si měl při zjišťování příčin nejprve promluvit se žákem a zjistit jeho pohled na věc. Až po rozhovoru se žákem by si měl promluvit s rodičem, se kterým už může učitel řešit konkrétní příčiny záškoláctví zjištěné od žáka. Pedagog by se neměl bát spolupracovat s pedagogicko-psychologickými poradnami a speciálně pedagogickými centry.

¹⁶ SALAVCOVÁ, Miroslava a FOIST, Vladimír. 2021. *Co dělat, když - intervence pedagoga: Rizikové chování ve školním prostředí*. 28. 9 2021.

Pro zlepšení situace by měl učitel zjistit, jaké má žák postavení ve třídě a jaký má vztah s učiteli. Po vyřešení záškoláctví by měl učitel žáka podporovat, tzn. nevracet se k tomu, co bylo, doprovodit ho do třídy a vylepšit jeho vztahy s ostatními spolužáky.

5.1.1 ROZHOVOR SE ZÁKONNÝMI ZÁSTUPCI¹⁷

Při rozhovoru se zákonným zástupcem žáka je důležité zjistit, zda zákonný zástupce o žakově absenci ví, nebo neví. Pokud zákonný zástupce o absenci žáka ví, učitel požádá zákonného zástupce o doložení důvodu žakovy absence. Zároveň zákonnému zástupci připomene pravidla pro omlouvání žáka, aby se podobná situace již neopakovala.

Jestliže zákonný zástupce o absenci žáka neví, poté učitel se zákonným zástupcem prodiskutuje možné příčiny žakovy nepřítomnosti a dohodne se na řešení situace.

Při rozhovoru se zákonným zástupcem bychom se měli vyvarovat obviňování rodičů, že příčinou jsou oni. Měli bychom vyslovit porozumění s jejich emocemi, vyzdvihnout jejich zásluhy, upravit jejich způsob komunikace s dítětem a zaměřit se na to, co mohou udělat pro zlepšení situace. Také bychom měli celou situaci popsat. Vysvětlit zákonnému zástupci, proč je toto chování nežádoucí, a navrhnout řešení. Pokud nás o to zákonný zástupce požádá, měli bychom mu poskytnout rady, které povedou k vyřešení záškoláctví, nebo mu poskytnout kontakt na odbornou osobu. Na konci schůzky shrneme dohodnuté body a domluvíme se na termínu dalšího setkání.

5.1.2 ROZHOVOR SE ŽÁKEM¹⁸

Pro rozhovor se žákem je důležité udržet pozitivní, přátelskou a důvěrnou atmosféru. Se žákem bychom měli hovořit bez obviňování a nálepkování. Měli bychom žáka podporovat a zaměřit se na situace, které žák vyřešil správně, ale také na situace, které vedly k nežádoucímu chování. Soustředíme se na to, jak danou situaci prožívá žák, a společně hledáme způsob řešení.

¹⁷ SALAVCOVÁ, Miroslava a FOIST, Vladimír. 2021. *Co dělat, když - intervence pedagoga: Riziková chování ve školním prostředí*. 28. 9 2021.

ČAPEK, Robert, NAVAROVÁ, Sylvie a ŽENATOVÁ, Zdenka. 2017. *Žák v krizové situaci*. Praha : Raabe, 2017. Sv. Třídní učitel II. ISBN 978-80-7496-294-3.

¹⁸ SALAVCOVÁ, Miroslava a FOIST, Vladimír. 2021. *Co dělat, když - intervence pedagoga: Riziková chování ve školním prostředí*. 28. 9 2021.

5.2 NEVHODNÉ POSTUPY¹⁹

Mezi nevhodné postupy při řešení záškoláctví řadíme nedůsledné dodržování školního řádu pedagogy, rozdílný přístup pedagogů k dodržování nastavených pravidel, špatná komunikace učitele, zákonného zástupce, žáka, vedení školy a sociálních pracovníků, neadekvátní chování při komunikaci se zákonnými zástupci, strach ze setkání se zákonnými zástupci, škatulkování žáků.

5.3 POSTUP PŘI ŘEŠENÍ ZÁŠKOLÁCTVÍ

Postup řešení záškoláctví upravuje příloha č. 11, Co dělat, když – Intervence pedagoga. Opět se jedná o doporučený postup při řešení. Ten by měl vycházet z konkrétního případu záškoláctví.

Zákonný zástupce má povinnost podle školského zákona č. 561/2004Sb. a podle školního řádu školy omlouvat žáka do tří kalendářních dnů od prvního dne absence žáka a to způsobem, jaký je uveden ve školním řádu každé školy. Jestliže se v žákově absenci vyskytne jedna neomluvené hodina, třídní učitel vyčká do této stanovené doby. Pokud žák není omluven do této stanovené doby a víme, že důvodem žákovy absence je nemoc, může si škola vyžádat lékařské potvrzení od praktického lékaře žáka, které doloží žákovi nemoc. Jestliže důvodem absence není nemoc a zákonný zástupce neomluvil žáka do stanovené doby, třídní učitel kontaktuje zákonného zástupce žáka neformálně, tedy telefonem

nebo emailem, kdy mu nastalou situaci popíše. Pokud žákova absence činí 10 a méně neomluvených hodin, třídní učitel kontaktuje zákonného zástupce žáka, a to buď formálním, doporučeným dopisem, nebo doporučeným dopisem s doručenkou, kterým ho požádá o schůzku ve škole. Na schůzce třídní učitel se zákonným zástupcem prodiskutuje příčiny žákovy absence, znovu mu vysvětlí postup při omlouvání žáka ve škole, vysvětlí mu povinnosti, které jsou stanoveny ve školském zákoně a upozorní ho na důsledky další dlouhodobé neomluvené absence žáka. Ze schůzky třídní učitel pořídí záznam

do příslušného formuláře, který všichni zúčastnění podepíší a jehož kopii dostane zákonný

¹⁹ SALAVCOVÁ, Miroslava a FOIST, Vladimír. 2021. *Co dělat, když - intervence pedagoga: Riziková chování ve školním prostředí*. 28. 9 2021.

zástupce. Schůzky zákonného zástupce a třídního učitele se mohou zúčastnit také školní metodik prevence a výchovný poradce, kteří k dané situaci vyjádří svůj názor. Schůzky se může zúčastnit samotný žák. V rámci schůzky je také stanoveno datum další schůzky, jejímž předmětem bude reflektování nastolených opatření.²⁰

V rámci řešení záškoláctví, a to v případě nedodržování pravidel dohodnutých na schůzce s rodiči, může být sestaven a podepsán Individuální výchovný program. Ve výchovném programu jsou stanoveny konkrétní body, které budou dodržovat konkrétní osoby, a to ve stanoveném časovém období, a také postihy v případě nedodržování.

Na sepsání Individuálního programu se podílejí: třídní učitel, žák, zákonný zástupce, školní metodik prevence, ředitel školy, výchovný poradce, školní psycholog, pracovník OSPOD (je-li stanovena sociálně-právní ochrana dětí), pracovník Probační a meditační služby ČR (je-li nad žákem stanoven dohled) a další důležité osoby v životě žáka, např. trenér, vychovatel apod.²¹

Cílem tohoto výchovného programu je zanalyzovat situaci žáka, sociální prostředí žáka, zjistit příčiny a důsledky nežádoucího chování, vysvětlit zákonným zástupcům jejich povinnosti, sjednotit postup osob, který přispěje ke zlepšení, a zajistit způsob kontroly při plnění dohodnutých kroků. Po realizaci domluvených změn a po nějakém čase vyhodnocení efektivnosti výchovného programu lze jednotlivé body v programu změnit.²²

V případě, že záškoláctví trvá i po rozhovoru se zákonným zástupcem žáka a po stanovení podpůrných opatření k odstranění záškoláctví, ředitel školy povolá školní výchovnou komisi, ve které se nachází: ředitel školy, zákonný zástupce žáka, třídní učitel, výchovný poradce, zástupce zařízení sociálně-právní ochrany dětí, školní metodik prevence a další. O jednání se provede záznam, který všichni zúčastnění podepíší a každý obdrží kopii.²³

Pokud má žák více než 25 neomluvených hodin, informuje škola orgán sociálně právní ochrany dětí pro zanedbání školní docházky. K oznámení škola přiloží i kopii

²⁰ SALAVCOVÁ, Miroslava a FOIST, Vladimír. 2021. *Co dělat, když - intervence pedagoga: Riziková chování ve školním prostředí*. 28. 9 2021.

²¹ Tamtéž

²² Tamtéž

²³ Tamtéž

náležitých dokumentů, kterými jsou: písemné pozvání zákonných zástupců žáka do školy, zápis z pohovoru se zákonným zástupcem, písemné vyjádření výchovného poradce, zápis z jednání výchovné komise. Škola může kromě orgánu sociálně-právní ochrany dětí informovat také pověřený obecní úřad. Jestliže se záškoláctví neustále opakuje, škola odešle druhé oznámení o zanedbání školní docházky, a to Policii ČR. Po předání případu policii se případ řeší jako trestní oznámení pro podezření spáchání trestného činu ohrožení mravní výchovy mládeže podle §201 trestního zákona (Zákon č. 40/2009Sb). Pokud je vina na straně zákonného zástupce prokázána, může být zákonný zástupce potrestán odnětím svobody až na dva roky podle trestního zákona viz výše.²⁴

Po informování orgánu sociálně-právní ochrany dětí s dětmi a mladistvými a jejich zákonnými zástupci spolupracují kurátoři pro děti a mládež, kteří postupují podle zákona č. 359/1999Sb. o sociálně právní ochraně dětí. O tom, zda se jedná o přestupek, nebo už o trestný čin, rozhoduje referent. Když referent rozhodne o tom, že se jedná o trestný čin, je případ předán příslušnému oddělení Policie České republiky. Případ záškoláctví může být také poslán ke státnímu zástupci na okresní státní zastupitelství. Jestliže důkazy o vině rodičů jsou jednoznačné, proběhne tzv. zkrácené příkazní řízení. Zákonní zástupci mohou dostat napomenutí nebo pokutu 5 000 Kč. Když jsou důkazy o vině rodičů neprůkazné, nebo když se zákonní zástupci o rozhodnutí řízení odvolají, je zahájeno nezkrácené příkazní řízení. Pokud vyjde najevo, že rodiče jsou nevinní, vodí dítě do školy, ale ono poté ze školy uteče, je řízení zastaveno nebo odloženo. Jestliže se prokáže vina na straně rodičů, může dojít k odebrání dítěte z rodiny a umístění do náhradní rodinné péče, umístění do péče pěstounů nebo umístění do výchovného ústavu.²⁵

K odhalení záškoláctví může dopomoci i městská policie a to tehdy, uvidí-li na ulici žáka, který má být tou dobou ve škole. V takovém případě zjistí totožnost dítěte, zavolá

²⁴ **SALAVCOVÁ, Miroslava a FOIST, Vladimír. 2021.** Co dělat, když - intervence pedagoga: Riziková chování ve školním prostředí. 28. 9 2021.

ČAPEK, Robert, NAVAROVÁ, Sylvie a ŽENATOVÁ, Zdenka. 2017. Žák v krizové situaci. Praha : Raabe, 2017. Sv. Třídní učitel II. ISBN 978-80-7496-294-3.

Zákon č. 40/2009Sb., Trestní zákoník, Trestné činy proti rodině a dětem . [Zákony.centrum.cz](http://zakony.centrum.cz). [Online] [Citace: 6. 11 2021.] <<http://zakony.centrum.cz/trestni-zakonik/cast-2> >.

²⁵ **SALAVCOVÁ, Miroslava a FOIST, Vladimír. 2021.** Co dělat, když - intervence pedagoga: Riziková chování ve školním prostředí. 28. 9 2021.

ČAPEK, Robert, NAVAROVÁ, Sylvie a ŽENATOVÁ, Zdenka. 2017. Žák v krizové situaci. Praha : Raabe, 2017. Sv. Třídní učitel II. ISBN 978-80-7496-294-3.

zákonnému zástupci a sepiše protokol, který předá Policii ČR. Městský policista informuje další orgán, jako je OSPOD a školu, do které daný žák dochází.²⁶

5.4 DALŠÍ INSTITUCE PRO ŘEŠENÍ ZÁŠKOLÁCTVÍ²⁷

Důležité je si uvědomit, že docházka ve škole a omlouvání absence žáků je v první řadě záležitostí školy. Z toho vyplývá, že škola má jako první začít řešit absenci žáků. Škola má také pravomoc záškoláctví sankcionovat. Pouze v případě, že škola využila všechny dostupné možnosti při řešení tohoto problému, tzn. proběhlo setkání se žákem a zákonným zástupcem, byla nastavena pravidla, a i přesto dochází k opakovanému záškoláctví, škola postoupí případ další straně, která se podílí na řešení tohoto rizikového chování.

Mezi instituce, které se podílejí na řešení záškoláctví, řadíme – orgán sociálně-právní ochrany dětí – OSPOD, pedagogicko-psychologickou poradnu – PPP, středisko výchovné péče – SVP, státní zastupitelství a Policii České republiky.

Institucemi, které se podílejí na řešení záškoláctví, se budeme podrobněji zabývat v kapitole Školské a sociální instituce podílející se na řešení záškoláctví.

5.4.1 DOPORUČENÉ POSTUPY A METODY Z HLEDISKA PRACOVNÍKA ŠKOLNÍHO PORADENSKÉHO PRACOVNÍŠTĚ,²⁸

Pracovník školního poradenského pracoviště nejprve zjistí, jak dítě záškoláctví prožívalo, aby mohlo odložit negativní pocity vzniklé záškoláctvím, jako jsou strach z důsledků, nutnost lhát, napětí, prázdnota a další. Úkolem pracovníků školního poradenského zařízení je také nastavit podmínky pro návrat dítěte do školy, vést rodiče k tomu, aby se zajímali o to, jak se jejich dítěti daří, co prožívá, a také rodičům vysvětlit, že negativní emoce, které dítě cítí, je pro něj velkým trestem.

²⁶ SALAVCOVÁ, Miroslava a FOIST, Vladimír. 2021. *Co dělat, když - intervence pedagoga: Rizikové chování ve školním prostředí*. 28. 9 2021.

²⁷ SALAVCOVÁ, Miroslava a FOIST, Vladimír. 2021. *Co dělat, když - intervence pedagoga: Rizikové chování ve školním prostředí*. 28. 9 2021.

²⁸ Tamtéž

5.5 JAK POSTUPOVAT, KDYŽ²⁹

5.5.1 PŘÍČINOU ZÁŠKOLÁCTVÍ JE PROBLÉM V RODINĚ

Při podezření na výskyt problémů v rodině, může se jednat o týrání, zanedbávání péče o dítě, rozvod v rodině, či další problém, bychom se měli pokusit o rozhovor s rodiči žáka. Pokud kontaktování rodičů není možné, nebo s námi rodiče odmítají komunikovat, měli bychom se obrátit na orgán sociální péče pro děti a mládež. Učitel je povinen, podle zákona č. 359/199 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, nahlašovat OSPOD děti, které zanedbávají školní docházku, a děti, jejichž rodiče nedbají svých povinností apod. Máme-li pocit, že rodič žákovu absenci kryje, nebo ho dokonce v záškoláctví podporuje, můžeme si vyžádat potvrzení od ošetřujícího lékaře žáka o jeho nemoci, a to i v případě, když žáková absence trvá kratší dobu, než jsou tři dny. V tomto případě je dobré určit osobu (např. ředitele školy), který získá nezbytné informace o zdravotním stavu žáka, které jsou nutné k omluvení absence žáka podle metodického pokynu MŠMT č. j. 10 194/2002 Sb.

5.5.2 PŘÍČINOU ZÁŠKOLÁCTVÍ JE NEPROSPĚCH

Pokud je příčinou žákovy nepřítomnosti jeho neprospěch ve škole, tzn. žák nemá dobré známky, nezvládá učivo, je znuděný, můžeme na základně pozorování vypracovat plán pedagogické podpory. Plán pedagogické podpory spadá, podle vyhlášky o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, do prvního stupně podpůrných opatření.

5.5.3 PŘÍČINOU ZÁŠKOLÁCTVÍ JE ŠPATNÉ KLIMA VE TŘÍDĚ

V tomto případě je důležité znát vztahy ve třídě, posilovat dobré klima ve třídě a vštěpovat žákům, že pokud budou mít nějaký problém, mají přijít za učitelem. Pokud se nějaký problém vyskytne, neměli bychom ho přehlížet, ale začít okamžitě řešit. K řešení špatného klimatu napomáhá pozorování žáků o přestávkách. Díky pozorování můžeme odhalit příčiny negativního klimatu ve třídě, popřípadě agresory, kteří negativní klima vyvolávají. Jestliže se nám nedaří odhalit příčiny negativního klimatu ve třídě, můžeme využít pomoc jiného učitele nebo odborníků, např. z pedagogicko-psychologické poradny.

²⁹ ČAPEK, Robert, NAVAROVÁ, Sylvie a ŽENATOVÁ, Zdenka. 2017. *Žák v krizové situaci*. Praha : Raabe, 2017. Sv. Třídní učitel II. ISBN 978-80-7496-294-3.

6 PREVENCE ZÁŠKOLÁCTVÍ

Slovem prevence rozumíme předcházení nebo zabránění nějakému nežádoucímu jevu, ať už se jedná o nežádoucí chování, nehodu nebo o nemoc.

Na prevenci záškoláctví, ale i na prevenci výskytu dalšího rizikového chování by se měl podílet především třídní učitel, školní poradenské pracoviště (školní metodik prevence, výchovný poradce, školní speciální pedagog, školní psycholog) a zákonní zástupci žáka. Samotnou prevencí výskytu záškoláctví by mělo být:³⁰

- ustanovení principu omlouvání ve školním řádu a seznámit s těmito principy rodiče,
- pravidelné zaznamenávání absence žáků,
- spolupracovat a komunikovat se zákonnými zástupci žáků,
- přijmout opatření při výskytu záškoláctví,
- vykonávat pravidelné třídnické hodiny, při kterých třídní učitel stmeluje žáky a interaktivní formou seznamuje žáky se záškoláctvím a dalšími formami rizikového chování, s jejich příčinami a důsledky,
- motivovat žáky k pravidelné účasti na výuce,
- kontaktovat zákonné zástupce žáka při první neomluvené absenci,
- zavedení bezpečného a příjemného školního prostředí,
- podporovat žáky při výskytu problémů.

Dokumentem upravujícím doporučení k primární prevenci je metodické doporučení MŠMT č.j. 21291/2010-28, příloha 11.³¹

Prevenci u sociálně patologických jevů můžeme rozdělit na primární, sekundární a terciární prevenci.³²

6.1 PRIMÁRNÍ PREVENCE

Primární prevenci označujeme jako základní a hlavní prevenci. Primární prevence se zaměřuje na širokou veřejnost. Tato prevence je komplexním souborem opatření,

³⁰ ČAPEK, Robert, NAVAROVÁ, Sylvie a ŽENATOVÁ, Zdenka. 2017. *Žák v krizové situaci*. Praha : Raabe, 2017. Sv. Třídní učitel II. ISBN 978-80-7496-294-3.

KURIACOU, Chris. 2005. *Řešení výchovných problémů ve škole*. Praha : Portál, 2005. ISBN 80-7178-945-3.

³¹ ČAPEK, Robert, NAVAROVÁ, Sylvie a ŽENATOVÁ, Zdenka. 2017. *Žák v krizové situaci*. Praha : Raabe, 2017. Sv. Třídní učitel II. ISBN 978-80-7496-294-3.

³² ČÍHALOVÁ, Lenka. 2015. *Prevence sociálně-patologických jevů ve školním prostředí*. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Brno : autor neznámý, 2015. Diplomová práce.

kteřá zabraňují výskytu nežádoucích jevů ve společnosti. Primární prevencí ve škole se zabývají:

- ředitel školy – vytváří podmínky, které předcházejí rizikovému chování,
- školní metodik prevence – organizuje a realizuje preventivní programy, vede poradenskou činnost se žáky a rodiči při výskytu rizikového chování a seznamuje ostatní pedagogy s prevencí,
- výchovný poradce – zabývá se v rámci prevence poradenskou a výchovnou činností
- třídní učitel – předchází výskytu rizikového chování budováním kladných vztahů ve třídě, vytváří pravidla chování,³³

Primární prevenci můžeme rozdělit na nespecifickou prevenci, specifickou všeobecnou a specifickou selektivní a indukovanou prevenci.³⁴

6.1.1 NESPECIFICKÁ PRIMÁRNÍ PREVENCE³⁵

Tato prevence je všeobecná a týká se především pěstování kladného vztahu žáků ke škole. K vytvoření kladného vztahu žáků ke škole můžeme přispět tím, že budeme pěstovat kladné vztahy mezi žáky, kladné vztahy mezi žáky a učiteli a nabídneme žákům širokou škálu mimoškolních aktivit.

K vytvoření kladného vztahu žáků ke škole přispívá organizace vyučování. Se žáky si můžeme každé pondělní ráno sednout do kruhu a od každého si vyslechnout, co zajímavého prožil o víkendu. K vytvoření dobrého vztahu přispívají třídnické hodiny, ve kterých je cílem učitele stmelovat třídu a získat přehled o vztazích ve třídě. Ke kladnému vztahu přispívá okamžitě řešení problémů.

6.1.2 SPECIFICKÁ VŠEOBECNÁ PRIMÁRNÍ PREVENCE³⁶

Specifickou všeobecnou primární prevencí rozumíme seznámení žáků a rodičů se školním řádem školy, s vnitřním řádem školy, preventivními programy školy a se změnami ve školním řádu.

Do všeobecné primární prevence řadíme budování kladného a bezpečného společenského klimatu nejen ve škole, ale i ve třídě. K vytvoření bezpečného klimatu ve

³³ ČÍHALOVÁ, Lenka. 2015. *Prevence sociálně-patologických jevů ve školním prostředí*. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Brno : autor neznámý, 2015. Diplomová práce.

³⁴ SALAVCOVÁ, Miroslava a FOIST, Vladimír. 2021. *Co dělat, když - intervence pedagoga: Riziková chování ve školním prostředí*. 28. 9 2021.

³⁵ Tamtéž

³⁶ SALAVCOVÁ, Miroslava a FOIST, Vladimír. 2021. *Co dělat, když - intervence pedagoga: Riziková chování ve školním prostředí*. 28. 9 2021.

třídě nám napomáhají třídnické hodiny, které jsou určené k předcházení rizikového chování žáků.

6.1.3 SPECIFICKÁ SELEKTIVNÍ A INDUKOVANÁ PREVENCE³⁷

Specifická selektivní a indukovaná prevence se vyznačuje brzkým zahájením preventivního programu pro skupinu (selektivní prevence), u které se rizikové chování předpokládá, nebo pro jedince (indukovaná prevence), u kterých je sledován vyšší počet faktorů vedoucích k rizikovému chování.

6.2 SEKUNDÁRNÍ PREVENCE³⁸

V sekundární prevenci se přímo zaměřujeme na skupiny, u kterých se očekává rizikové chování, nebo na skupiny, které jsou přímo ohrožené působením rizikových faktorů.

6.3 TERCIÁRNÍ PREVENCE³⁹

Terciární prevence se soustředí na jedince, u kterých se rizikové chování již projevilo. Cílem této prevence je zmírnit důsledky daného rizikového chování.

³⁷ ČÍHALOVÁ, Lenka. 2015. *Prevence sociálně-patologických jevů ve školním prostředí*. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Brno : autor neznámý, 2015. Diplomová práce.

³⁸ Tamtéž

³⁹ Tamtéž

7 ŠKOLSKÉ A SOCIÁLNÍ INSTITUCE PRO ŘEŠENÍ ZÁŠKOLÁCTVÍ

Instituce, které se podílejí na řešení záškoláctví, můžeme rozdělit na dvě skupiny. První skupinou jsou školní poradenská pracoviště – školní psycholog, metodik prevence, výchovný poradce, speciální pedagog a školská poradenská zařízení – pedagogicko-psychologická poradna, střediska výchovné péče. Druhou skupinu můžeme nazvat jako sociální instituce, kam můžeme zařadit oddělení sociálně právní ochrany dětí, státní zastupitelství a Policii České republiky.⁴⁰

7.1 ŠKOLNÍ PORADENSKÁ PRACOVISTĚ⁴¹

Školní poradenská pracoviště jsou pracoviště, která se nacházejí přímo ve škole. Náplní práce těchto poradenských pracovišť je poskytovat služby poradenské a konzultační pro žáky, zákonné zástupce a pedagogy. Zodpovědnost za školní pracoviště přebírá ředitel školy, který se spolu s ostatními pracovníky školních poradenských pracovišť spolupracuje na Programu školního poradenského pracoviště. Se školními poradenskými pracovišti spolupracují pedagogicko-psychologické poradny, speciálně pedagogická centra a střediska výchovné péče, která zajišťují podporu po stránce odborné a metodické.

Na poskytování konzultačních a poradenských služeb se podílejí školní speciální pedagog nebo školní psycholog, školní metodik prevence a výchovný poradce.

Cílem školních poradenských pracovišť je zlepšit klima ve školách, posilovat péči o žáky se špatným prospěchem, řešit problémy žáků s docházkou do školy, vytvářet preventivní programy a sledovat jejich účinnost.

Do náplně práce školních poradenských pracovišť patří: vytvářet a uskutečňovat preventivní programy, sledovat problémové chování žáků a zjišťovat jejich příčiny, podílet se na pedagogicko-psychologické diagnostice při výběru profese žáků atd.

⁴⁰ ČÍHALOVÁ, Lenka. 2015. *Prevence sociálně-patologických jevů ve školním prostředí*. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Brno : autor neznámý, 2015. Diplomová práce.

⁴¹ Školní poradenské pracoviště. *Národní ústav pro vzdělávání*. [Online] [Citace: 10. 11 2021.] <<http://www.nuv.cz/t/pedagogicko-psychologicke-poradenstvi/skolni-poradenska-pracoviste>>.

7.1.1 ŠKOLNÍ SPECIÁLNÍ PEDAGOG⁴²

Školní speciální pedagog je pedagog, který má vysokoškolské vzdělání v magisterském programu se zaměřením na speciální pedagogiku nebo vysokoškolské vzdělání v oblasti pedagogiky s doplňujícím studiem k získání kvalifikace. Školní speciální pedagog se zabývá především žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, kdy poskytuje poradenskou činnost pro pedagogy a zákonné zástupce. Dále také vyhledává výukové problémy žáků a navrhuje podpůrná opatření.

7.1.2 ŠKOLNÍ PSYCHOLOG⁴³

Školní psycholog musí mít vystudovanou vysokou školu v magisterském programu v oblasti psychologie. Školní psychologové mohou vykonávat svou činnost na školách buď na částečný úvazek – poradenští a kliničtí psychologové, nebo na plný úvazek. Pro školní psychology chybí legislativní a organizační vymezení. Často jsou financováni jako pracovníci školy, nebo jako služba škole.

Školní psycholog spolupracuje s pedagogickým sborem – třídními učiteli, se žáky, s jejich zákonnými zástupci a s dalšími zařízeními, jakými jsou pedagogicko-psychologické poradny, speciálně pedagogická centra a střediska výchovné péče, lékaři a psychiatři.

Školní psychologové napomáhají zlepšovat sociální klima třídy, podílejí se na vytváření individuálních vzdělávacích plánů, integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Pomáhají vytvářet příjemné prostředí pro rozhovory s rodiči. U žáků se zabývají poruchami chování nebo učení, patologickými jevy, volbou jejich budoucí profese.

Rozdíl mezi školními psychology – těmi, kteří pracují pouze ve školním prostředí, a psychology, kteří pracují v poradenských pracovištích, je převážně ten, že školní psychologové pracují s problémovými žáky v prostředí, ve kterém problém vznikl, a mohou žáky dlouhodobě sledovat i po skončení jejich péče. Nevýhodou je, že školní psycholog

je na svou práci sám a potřebuje odborné konzultace s poradenskými psychology.

⁴² Zákon č. 563/2044Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, . [Online] Školní poradenské pracoviště. *Národní ústav pro vzdělávání*. [Online] [Citace: 10. 11 2021.] <<http://www.nuv.cz/t/pedagogicko-psychologicke-poradenstvi/skolni-poradenska-pracoviste>>.

⁴³ Zákon č. 563/2044Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, . [Online] Školní poradenské pracoviště. *Národní ústav pro vzdělávání*. [Online] [Citace: 10. 11 2021.] <<http://www.nuv.cz/t/pedagogicko-psychologicke-poradenstvi/skolni-poradenska-pracoviste>>.

Oproti tomu psychologové pracující pouze v poradnách nemají možnost sledovat žáka ve školním prostředí. Často je vyhledávají klienti, kteří již mají příznaky nějakého problému. Poradenský psycholog často spolupracuje s dalšími poradenskými psychology.

7.1.3 ŠKOLNÍ METODIK PREVENCE⁴⁴

Jak již název napovídá, školní metodik prevence se zabývá oblastí primární prevence sociálně patologických jevů. Náplní jeho práce je metodická, koordinační a poradenská činnost v oblasti rizikového chování. Mezi rizikové chování řadíme: šikanu, záškoláctví, používání návykových a psychotropních látek, agresivitu, rizikové sexuální chování a další. Podílí se také na tvorbě Minimálního preventivního programu školy.

Aby se z učitele stal školní metodik prevence musí vystudovat vysokou školu v programu celoživotního vzdělávání, a to v rozsahu 250 vyučovacích hodin. Pro dokončení studia musí obhájit závěrečnou práci a úspěšně složit závěrečnou zkoušku, díky které dostane absolvent osvědčení.

Školní metodik prevence spolupracuje s třídními učiteli, školním psychologem, speciálním pedagogem, výchovným poradcem a s dalšími poradenskými zařízeními, jako jsou pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče a OSPOD.

7.1.4 VÝCHOVNÝ PORADCE⁴⁵

Každá škola musí mít svého výchovného poradce, který je základním elementem pro školní poradenské pracoviště. Výchovný poradce musí mít vystudovanou vysokou školu v programu celoživotního vzdělávání, a to v rozsahu 250 vyučovacích hodin. Pro dokončení studia je nutné obhájit závěrečnou práci a úspěšně složit závěrečnou zkoušku, po jejímž zakončení dostává absolvent osvědčení.

Do pracovní náplně výchovného poradce patří:

⁴⁴ Školní metodik prevence. *Národní ústav provzdělávání*. [Online] [Citace: 6. 11 2021.] <<http://www.nuv.cz/projekty/rspp/skolni-metodik-prevence>>.

Školní poradenské pracoviště. *Národní ústav pro vzdělávání*. [Online] [Citace: 10. 11 2021.] <<http://www.nuv.cz/t/pedagogicko-psychologicke-poradenstvi/skolni-poradenska-pracoviste>>.

⁴⁵ Výchovný poradce. *Katalog podpůrných opatření*. [Online] [Citace: 10. 11 2021.] <<http://katalogpo.upol.cz/obecna-cast/6-skola-a-podpurna-opatreni/6-7-vychovny-poradce/>>.

Vyhláška č. 197/2016 Sb. *Zákony pro lidi: Sbírka zákonů*. [Online][Citace: 6. 11 2021.] <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016197?text=%C5%A1koln%C3%AD%20metodik%20prevence>>.

Poradenská činnost – kariérní poradenství, komunikace se školskými poradenskými zařízeními a středisky výchovné péče, zprostředkování návštěvy Úřadu práce, dohlížení na vzdělávání žáků cizinců a žáků se speciálními potřebami.

Metodické a informační činnosti – pomoc ostatním pedagogům, shromažďovat informace o žácích v poradenské péči

7.2 ŠKOLSKÁ PORADENSKÁ ZAŘÍZENÍ⁴⁶

Školská poradenská zařízení jsou zařízení, která žákům, zákonným zástupcům, pedagogům, poskytují informační, diagnostickou, poradenskou a sociální činnost. Poskytují preventivní programy, pomáhají žákům s volbou jejich budoucí profese. Školská zařízení dále spolupracují s orgánem sociálně-právní ochrany dětí, zdravotnickými zařízeními

a dalšími institucemi. Do školských poradenských zařízení patří: pedagogicko-psychologické poradny – PPP a speciálně pedagogická centra – SPC.

Školské poradenské zařízení poskytuje pomoc žákovi na základě žádosti nebo rozhodnutí orgánu veřejné moci. Po vyšetření vydá PPP zprávu, ve které jsou uvedeny závěry vyšetření a doporučená podpůrná opatření. Tato podpůrná opatření musí škola respektovat a na jejich základě upravit vzdělávání žáka.

7.2.1 PEDAGOGICKO-PSYCHOLOGICKÉ PORADNY⁴⁷

Pedagogicko-psychologické poradny se zaměřují na práci s dětmi od 3 let do ukončení středního nebo vyššího odborného vzdělání. Do náplně práce poraden řadíme: zjišťování školní zralosti, integraci žáků se speciálními potřebami, diagnostiku a nápravu vývojových poruch učení, poradenství, řešení školního neúspěchu, spolupráci při řešení rizikového chování. K tomu, aby mohl být žák vyšetřen v PPP, je nutný souhlas zákonných zástupců nebo souhlas zletilého žáka, studenta. Činnost PPP je prováděna

⁴⁶ Školská poradenská zařízení. *Národní ústav pro vzdělávání*. [Online] [Citace: 10. 11 2021.] <<http://www.nuv.cz/t/pedagogicko-psychologicke-poradenstvi/skolska-poradenska-zarizeni>>.

Školský zákon č. 561/2004 Sb.

⁴⁷ VÁGNEROVÁ, Marie. 2005. *Školní poradenská psychologie pro pedagogiky*. Praha: Univerzita Karlova, 2005. str. 430. ISBN 80-246-107-4.

Druhy a základní rámec činnosti školských poradenských zařízení. *Katalog podpůrných opatření*. [Online] [Citace: 10. 11 2021.] <<http://katalogpo.upol.cz/obecna-cast/5-skolska-poradenska-zarizeni-a-jejich-cinnost-v-oblasti-podpurnych-opatreni/5-2-druhy-a-zakladni-ramec-cinnosti-skolskych-poradenskych-zarizeni/>>.

ambulantně, nebo pracovníci docházejí do škol. V poradnách najdeme řadu odborníků, kteří se zaměřují na určité oblasti pomoci a navzájem spolupracují. Mezi odborníky pracující v PPP řadíme:

- psychology – mají na starosti diagnostiku klientů,
- speciální pedagogy – diagnostikují poruchy učení, chování a zajišťují podporu ve vzdělávání těchto žáků,
- sociální pracovníky.

7.2.2 SPECIÁLNĚ PEDAGOGICKÁ CENTRA ⁴⁸

Speciálně pedagogická centra se specializují na pomoc dětem se zdravotním postižením. Jejich pomoc se soustředí především na poradenskou a metodickou podporu. Do náplně práce center patří: vytváření podmínek pro celkový vývoj a rozvoj klientů, naplňování vzdělávacích potřeb a náprava nebo zmírnění důsledků zdravotního postižení. Služby center jsou poskytovány ambulantně, ve škole nebo za klienty pracovníci přímo docházejí.

7.3 ORGÁN SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ ⁴⁹

Orgán sociálně-právní ochrany dětí se zabývá zajištěním práv dětí. Dítě má právo „na život, na jeho příznivý vývoj, na rodičovskou péči a život v rodině, na identitu, svobodu myšlení, svědomí a náboženství, na vzdělání, zaměstnání, zahrnuje také ochranu dítěte před jakýmkoliv tělesným či duševním násilím, zanedbáváním, zneužíváním nebo vykořisťováním.⁵⁰“ Dodržováním těchto práv se zabývá celá řada institucí a celá řada fyzických osob. Právy dětí se zabývá celá řada právních předpisů, např. rodinněprávní, sociální, školské, zdravotní, trestní atd.

Sociálně-právní ochranou dětí se, podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, rozumí:

- „ochrana práv dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu,
- ochrana právních zájmů dítěte,

⁴⁸ Druhy a základní rámec činnosti školských poradenských zařízení. *Katalog podpůrných opatření*. [Online] [Citace: 10. 11 2021.] <<http://katalogpo.upol.cz/obecna-cast/5-skolska-poradenska-zarizeni-a-jejich-cinnost-v-oblasti-podpurnych-opatreni/5-2-druhy-a-zakladni-ramec-cinnosti-skolskych-poradenskych-zarizeni/>>.

⁴⁹ Sociálně-právní ochrana dětí - obecný úvod. *Informační portál pro orgány sociálně-právní ochrany dětí*. [Online] [Citace: 11. 11 2021.] <<http://www.ospod.cz/informace/obecne/>>.

⁵⁰ Tamtéž

- *působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny.⁵¹*

Základní principy sociálně-právní ochrany dětí:

- vždy se bere ohled na nejlepší zájem dětí,
- ochrana je poskytována všem nezletilým dětem a bezplatně,
- za ochranu dětí je zodpovědný stát,
- prevenci výskytu rizikového chování.

Situace, ve kterých je nutná sociálně-právní ochrana dětí:

- rodiče zemřeli, nebo neplní své povinnosti, nebo jich zneužívají,
- děti jsou svěřeny do péče jiné osoby, která neplní své povinnosti,
- děti si neplní své povinnosti – zanedbávají školní docházku, nepracují, vedou zahálčivý život, berou drogy nebo pijí alkohol, opakovaně páchají přestupky nebo spáchaly trestní čin,
- porušování dětských práv.

Tyto situace řeší OSPOD v případě, pokud se dějí opakovaně, nebo je ohrožen vývoj dětí.

Sociálně-právní ochranu dětí zajišťují:⁵²

- *„obecní úřady obcí s rozšířenou působností,*
- *obecní úřady,*
- *krajské úřady – zprostředkovávají náhradní rodinnou péči, rozhodují o udělení pověření k výkonu sociálně-právní ochrany dětí, mají funkci nadřízeného orgánu a odvolacího orgánu,*
- *Ministerstvo práce a sociálních věcí – právní úprava této oblasti, řídí státní správu na úseku sociálně-právní ochrany dětí,*
- *Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí – řešení ochrany dětí ve vztahu k cizině.⁵³*

Osoba, která pracuje pro OSPOD a naplňuje sociálně-právní ochranu dětí, se nazývá sociální pracovník. Každému dítěti, které potřebuje pomoci od OSPOD, je přidělen konkrétní sociální pracovník, který vede celý jeho případ. Děti, u kterých by mohla změna významně zasáhnout do jejich vývoje, nebo děti, které ohrožují jejich rodiče, mají na starosti terénní sociální pracovníci. Práce sociálního pracovníka se řídí určitými pravidly.

⁵¹ Tamtéž

⁵² Systém sociálně-právní ochrany dětí. *Informační portál pro orgány sociálně-právní ochrany dětí.* [Online] [Citace: 11. 11 2021.] <<http://www.ospod.cz/informace/obecne/system-socialne-pravni-ochrany-deti-v-cr-/>>.

⁵³ Tamtéž

Prvním důležitým pravidlem je, že každé své rozhodnutí, každý svůj krok si musí každý sociální pracovník umět obhájit. Druhým důležitým pravidlem je to, že každý případ musí být řádně nahlášen, aby mohl sociální pracovník začít vykonávat svou práci. Oznámení může pocházet od: fyzické osoby (dítěte, rodiče i od anonymního oznamovatele), školy a školských zařízení, lékařů a zdravotnických zařízení nebo od soudů. OSPOD najdeme na každém městském úřadě a je součástí odboru sociálních věcí.⁵⁴

Starosta obce může vytvořit komisi pro sociálně-právní ochranu dětí. Úkolem komise je navrhopvat sociálně preventivní programy nebo se zabývat konkrétními případy.

Úkolem orgánů vykonávající sociálně-právní ochranu dětí je také vedení dokumentace. Vedení dokumentace znamená vést evidenci a spisovou dokumentaci dětí, kterým je poskytována sociálně-právní ochrana. Tato dokumentace se může vydat pouze soudu nebo státnímu zastupitelství, jestliže se údaje v dokumentu týkají trestního stíhání. Do spisové dokumentace může nahlížet pouze rodič dítěte nebo zákonný zástupce po podání písemné žádosti, a to pouze v případě, nejedná-li se o trestní stíhání.

OSPOD má také svá práva a povinnosti:⁵⁵

Práva:

- jednat s rodinou dítěte – předvolat rodiče a dítě na jednání, jednat s dítětem o samotě bez přítomnosti rodiče,
- provádět šetření – v místě bydliště, ve škole a v dalších zařízeních, které dítě navštěvuje, a to bez předchozí domluvy,
- na zprávy – od odborníků nebo učitelů, kteří s dítětem pracují,
- spolupracovat s ostatními institucemi – jedná se zároveň i o povinnost,
- podávat návrhy k soudu.

Povinnosti:

- vyhodnocovat potřeby dětí a na jejich základě plánovat další postup,
- chránit rodinu a dítě,
- podávat informace,
- přijímat oznámení.

⁵⁴ Co se skrývá po orgánem sociálně právní ochrany dětí? *Šance dětem*. [Online] [Citace: 13. 11 2021.] <<https://sancedetem.cz/co-se-skryva-pod-organem-socialne-pravni-ochrany-deti#kde-ospod-najit-a-co-vedet>>.

⁵⁵ Tamtéž

7.4 STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ

Státní zastupitelství je struktura státních úřadů, které zastupují stát. Státní zastupitelství spravuje Ministerstvo spravedlnosti, přičemž pouze vytváří podmínky pro jeho fungování a kontroluje plnění úkolů. Strukturu státních úřadů tvoří:

- „nejvyšší státní zastupitelství,
- vrchní státní zastupitelství,
- krajské státní zastupitelství,
- okresní státní zastupitelství.

Jednotlivá státní zastupitelství působí u soudů, u nichž vykonávají svou činnost, proto se jejich sídla a územní obvody působnosti shodují s územními obvody soudů.⁵⁶

Škola se může v rámci řešení rizikového chování žáka obrátit na státní zastupitelství. Státní zastupitelství má oprávnění k tomu, aby rizikové chování žáka řešilo rychleji, než je tomu například u OSPOD.⁵⁷

7.5 OBECNÍ POLICIE

Obecní policie má oprávnění k tomu, aby zjistila totožnost dítěte, které se v době vyučování nachází mimo školu bez vysvětlitelných důvodů. Policista kontaktuje zákonného zástupce dítěte a sepíše s ním protokol. Protokol předá zákonnému zástupci i řediteli školy. Jestliže má policista podezření na páchaní trestného činu, předá tento případ Policii České republiky.⁵⁸

7.6 POLICIE ČR

Policie České republiky je v případě záškoláctví kontaktována, jestliže se nepřítomnost žáka při vyučování opakuje, anebo má žák velký počet neomluvených hodin. Toto rizikové chování je řešeno na „*obvodním oddělení Policie ČR podle místa trvalého bydliště žáka jako trestní oznámení pro podezření ze spáchání trestného činu ohrožení mravní výchovy mládeže.*⁵⁹“ Kopie hlášení se předává okresnímu nebo obecnímu

⁵⁶ Struktura státního zastupitelství . [Online] [Citace: 13. 11 2021.] <<https://verejnazaloba.cz/vice-osz/struktura-sz/>>.

⁵⁷ SALAVCOVÁ, Miroslava a FOIST, Vladimír. 2021. *Co dělat, když - intervence pedagoga: Rizikové chování ve školním prostředí*. 28. 9 2021

⁵⁸ SALAVCOVÁ, Miroslava a FOIST, Vladimír. 2021. *Co dělat, když - intervence pedagoga: Rizikové chování ve školním prostředí*. 28. 9 2021

⁵⁹ Tamtéž, s. 7

úřadu. Zjistí-li se, že se jedná o trestný čin, policie předá tento případ soudu. Jestliže je u soudu vyslýchán nezletilý žák, je zde přítomen kurátor pro děti a mládež.⁶⁰

7.6.1 KURÁTOR PRO DĚTI A MLÁDEŽ⁶¹

Kurátor pro děti a mládež má na starosti děti, které mají poruchu chování nebo spáchaly trestný čin. Také se zabývá dětmi, které nechodí do školy, pijí alkohol, berou návykové látky, provozují prostituci nebo utíkají od zákonných zástupců.

Do náplně kurátorovy práce patří:

- vedení administrativy,
- provádění sociálního šetření a kontrolní činnosti,
- zúčastňování se na hlavních líčení a veřejných zasedání,
- poskytování sociálně právního, výchovného, psychologického poradenství,
- podávání podnětů na výchovná opatření,
- navštěvování nezletilých a mladistvých v ústavech nebo věznicích.

7.7 PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA⁶²

Probační a mediační služba se zabývá:

- integrací pachatele – začleněním pachatele do běžného života společnosti s tím, že pachatel nebude vykonávat trestnou činnost,
- participací poškozeného – zapojením poškozeného do řešení problému, tzn. o odškodnění, obnovení pocitu bezpečí, víry ve spravedlnost,
- ochranou společnosti – účinné řešení konfliktů a rizikového chování a zajišťování plnění určených trestů,

Probační úředník je přidělen k žákovi, který se jako nezletilý dopustil trestného činu. Probační úředník sleduje chování žáka v rodině, ve škole, dodržování výchovných povinností zákonných zástupců a dodržování probačního programu. Vede žáka ke správnému chování v životě. Probační úředník také pravidelně předává informace o žákovi soudu a OSPOD.⁶³

⁶⁰ SALAVCOVÁ, Miroslava a FOIST, Vladimír. 2021. *Co dělat, když - intervence pedagoga: Riziková chování ve školním prostředí*. 28. 9 2021

⁶¹ Funkce kurátora pro děti a mládež. *Informační portál pro orgány sociálně-právní ochrany dětí*. [Online] [Citace: 13. 11 2021.] <<http://www.ospod.cz/informace/obecne/>>.

⁶² Cíle a činnosti . *Probační a mediační služba*. [Online] [Citace: 13. 11 2021.] <<https://www.pmscr.cz/o-nas/>>.

⁶³ SALAVCOVÁ, Miroslava a FOIST, Vladimír. 2021. *Co dělat, když - intervence pedagoga: Riziková chování ve školním prostředí*. 28. 9 2021.

8 SANKCE

Sankce za zanedbávání školní docházky uděluje:⁶⁴

- „školský zákon – kázeňská opatření, přestupek,
- zákon o sociálně-právní ochraně dětí,
- zákon o pomoci v hmotné nouzi, zákon o státní sociální podpoře,
- trestní zákoník.⁶⁵“

8.1 ŠKOLSKÝ ZÁKON

8.1.1 KÁZEŇSKÁ OPATŘENÍ

Kázeňskými opatřeními se v rámci základního vzdělávání zabývá Vyhláška č. 48/2005 Sb., § 17. Kázeňské opatření se žákům ukládá podle zmíněné vyhlášky, pokud žák porušil některou z povinností, kterou mu stanovuje školní řád. Podle stupně závažnosti porušení povinnosti je žákovi uděleno:

- napomenutí třídního učitele,
- důtka třídního učitele -> třídní učitel oznamuje řediteli školy,
- důtka ředitele školy -> musí být schválena na pedagogické radě.

Každá škola si pravidla pro udělování kázeňských opatření stanovuje sama. Obdržení napomenutí nebo důtky je spolu s důvody oznámeno žákovi a jeho zákonnému zástupci. Toto opatření se zaznamenává do katalogových listů. Dalším kázeňským opatřením je snížená známka z chování.⁶⁶

Žákům, kteří již splnili povinnou školní docházku a dopustili se závažného porušení školského zákona, můžeme uložit podmíněčné vyloučení ze školy, nebo fikci zanechání vzdělání. Fikci zanechání vzdělávání můžeme uložit pouze v případě, jedná-li se o žáka, který dokončil povinnou školní docházku, 5 vyučovacích dnů se neúčastní vyučování, jeho absence není omluvena a na vyzvání ředitele o doložení důvodu absence do 10 dnů

⁶⁴ Fiala, Jan. Záškoláctví - legislativní rámeček. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy*. [pdf] [Citace: 14. 11 2021.]

<https://www.pppaspcvysocina.cz/sites/default/files/prilohy/zaskolactvi_legislativa.pdf>.

⁶⁵ Tamtéž

⁶⁶ Vyhláška č. 48/2005 Sb.

od doručení výzvy nenastoupil do školy nebo nepředložil omluvení své absence. Tento žák přestává být žákem školy ode dne uplynutí 10denní výzvy.⁶⁷

V případě záškoláctví mohou být tato kázeňská opatření stanovená takto:⁶⁸

„1 hodina – napomenutí třídního učitele,

2 hodiny – důtka třídního učitele,

3-5 hodin – důtka ředitele školy,

1 den školní docházky – 2. stupeň z chování.

Více dnů – 3. stupeň z chování⁶⁹“

Takto stanovené sankce se nám mohou zdát velmi tvrdé a pravděpodobně v mnoha školách najdeme jiný počet hodin u uvedených postihů. U udělování postihů bychom měli využívat rozpětí možných kázeňských postihů, které nám umožní přihlédnout na důvody, kvůli kterým se žák k záškoláctví uchýlil, například když za absenci může zákonný zástupce, nemůžeme trestat žáka.⁷⁰

8.1.2 PŘESTUPEK

„§ 182 odst. 1 písm. a) bod 3, odst. 2: Fyzická osoba se dopustí přestupku tím, že jako zákonný zástupce zanedbává péči o povinnou školní docházku žáka nebo o povinné předškolní vzdělávání dítěte (...) Za přestupek podle odstavce 1 písm. a) lze uložit pokutu až do 5 000 Kč.⁷¹“

8.2 ZÁKON O STÁTNÍ SOCIÁLNÍ PODPOŘE

„§ 54 odst. 1: Jestliže byla alespoň jednomu z rodičů pravomocně uložena sankce podle zvláštního právního předpisu 62 za neplnění povinností souvisejících s řádným plněním povinné školní docházky staršího dítěte v rodině, tak se z celkové částky 220 000

⁶⁷ SALAVCOVÁ, Miroslava a FOIST, Vladimír. 2021. Co dělat, když - intervence pedagoga: Riziková chování ve školním prostředí. 28. 9 2021.

⁶⁸ ČAPEK, Robert, NAVAROVÁ, Sylvie a ŽENATOVÁ, Zdenka. 2017. Žák v krizové situaci. Praha : Raabe, 2017. Sv. Třídní učitel II. ISBN 978-80-7496-294-3.

⁶⁹ Tamtéž, s. 80

⁷⁰ ČAPEK, Robert, NAVAROVÁ, Sylvie a ŽENATOVÁ, Zdenka. 2017. Žák v krizové situaci. Praha: Raabe, 2017. Sv. Třídní učitel II. ISBN 978-80-7496-294-3.

SALAVCOVÁ, Miroslava a FOIST, Vladimír. 2021. Co dělat, když - intervence pedagoga: Riziková chování ve školním prostředí. 28. 9 2021.

⁷¹ Fiala, Jan. Záškoláctví - legislativní rámec. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. [pdf] [Citace: 14. 11 2021.]

<https://www.pppaspcvysocina.cz/sites/default/files/prilohy/zaskolactvi_legislativa.pdf>.

Kč rodičovského příspěvku, který náleží rodiči z titulu péče o nejmladší dítě v rodině, odečítá částka 22 800 Kč. (...)⁷²“

8.3 TRESTNÍ ZÁKONÍK

„§ 201 odst. 1: Kdo, byť i z nedbalosti, ohrozí rozumový, citový nebo mravní vývoj dítěte tím, že a) svádí ho k zahálčivému nebo nemravnému životu, b) umožní mu vést zahálčivý nebo nemravný život, (...) c) závažným způsobem poruší svou povinnost o ně pečovat nebo jinou svou důležitou povinnost vyplývající z rodičovské zodpovědnosti, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.⁷³ “

⁷² **Fiala, Jan.** Záškoláctví - legislativní rámeček. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.* [pdf] [Citace: 14. 11 2021.]

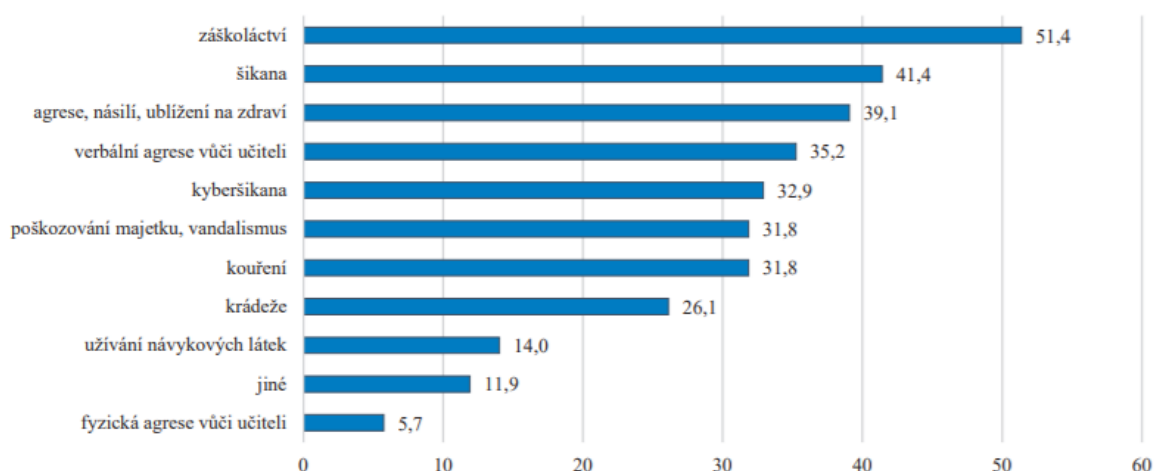
<https://www.pppaspcvysocina.cz/sites/default/files/prilohy/zaskolactvi_legislativa.pdf>.

⁷³ Tamtéž

9 SOUČASNÁ SITUACE ZÁŠKOLÁCTVÍ

Podle výroční zprávy České školní inspekce stoupá počet škol, které musely řešit nějaké rizikové chování. Mezi nejčastější řešené formy rizikového chování patří: záškoláctví, šikana, násilí a slovní agrese proti učitelům.

V následujících dvou grafech můžeme vidět, jaké jsou nejčastější případy rizikového chování na školách. První graf nám ukazuje, že nejčastějším případem rizikového chování je právě záškoláctví. Druhý graf nám ukazuje, že se počet případů

záškoláctví, oproti školnímu roku 2016/2017, zvýšil, a to o 6,6 %.

Graf 1 Výskyt identifikovaných případů rizikového chování – podíl škol v %⁷⁴

Podíl škol s výskytem rizikového chování	2016/2017	2017/2018	2018/2019
Šikana	38,1	37,9	41,4
Kyberšikana	24,5	29,9	32,9
Verbální agrese vůči učitelům	32,0	33,3	35,2
Fyzická agrese vůči učitelům	3,4	4,4	5,7
Agrese, násilí, ublížení na zdraví	34,2	30,7	39,1
Užívání návykových látek	8,4	9,2	14,0
Kouření	26,1	26,8	31,8
Poškozování majetku, vandalismus	31,3	32,4	31,8
Krádeže	24,2	23,5	26,1
Záškoláctví	44,8	43,8	51,4
Jiné	10,9	19,7	11,9

Graf 2 Výskyt rizikového chování – podíl škol v %⁷⁵

⁷⁴ Výskyt identifikovaných případů rizikového chování. Česká školní inspekce. [Online] [Citace: 14. 11 2021.]

<https://csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/PDF_el._publikace/V%c3%bdro%c4%8dn%c3%ad%20zpr%c3%a1vy/Vyrocnizprava-Ceske-skolni-inspekce-2019-2020_zm.pdf>.

⁷⁵ Tamtéž

Nejúčinnější řešení v případech rizikového chování ředitelé nalézají ve spolupráci se zákonnými zástupci, se školními poradenskými pracovišti, se školskými poradenskými zařízeními a s odborem sociálně-právní ochrany dětí. Bohužel se ukazuje, že oproti roku 2017/2018 spolupráce se zákonnými zástupci a poradenskými pracovišti klesá, a to z různých důvodů.⁷⁶

Česká školní inspekce uvádí, že podíl neomluvených hodin na jednoho žáka je stabilní, a to 0,9 - 1,1 hodiny. Průměrný počet neomluvených hodin na každého žáka je také stabilní, a to 40,7 hodiny. Většina žáků v dotazníkovém šetření České školní inspekce uvedla, že když potřebují, tak jim učitelé pomohou, z čehož vyplývá, že ve většině škol panuje pozitivní klima ve třídě.⁷⁷

Pro zmapování současné situace záškoláctví můžeme také použít dva grafy, které jsou uvedeny v praktické části. Podle těchto grafů, můžeme říci, že učitelé se se záškoláctvím setkávají výjimečně a počet žáků, kteří chodí za školu, se nezvyšuje.

⁷⁶ Výskyt identifikovaných případů rizikového chování. *Česká školní inspekce*. [Online] [Citace: 14. 11 2021.] <https://csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/PDF_el._publikace/V%c3%bdro%c4%8dn%c3%ad%20zpr%c3%a1%20vy/Vyrocn%C3%AD-zprava-Ceske-skolni-inspekce-2019-2020_zm.pdf>.

⁷⁷ Tamtéž

PRAKTICKÁ ČÁST

V diplomové práci s názvem Spolupráce školských a sociálních institucí při řešení záškoláctví u žáků základních škol byl použit tzv. smíšený výzkum, tedy kvalitativní i kvantitativní výzkum. Smíšený výzkum pomáhá nahlížet na zkoumaný problém z více rovin a umožňuje nám využívat více metod zkoumání.

Průběh výzkumu je více rozepsán v kapitole s názvem Metodika výzkumu.

10 METODIKA VÝZKUMU

Pro dosažení cíle diplomové práce byl výzkum rozložen do jednotlivých kroků, které nám zobrazuje následující tabulka.

1. Formulace hlavního cíle a dílčích cílů
2. Stanovení výzkumných otázek
3. Základní design výzkumu
4. Výběr výzkumného vzorku
5. Určení metod výzkumu
6. Výběr výzkumného vzorku a místa výzkumu
7. Metoda dotazníku
8. Metoda rozhovoru
9. Analýza a interpretace získaných dat

Tabulka 1 Proces výzkumu, zdroj: vlastní, 2022.

10.1 FORMULACE HLAVNÍHO CÍLE A DÍLČÍCH CÍLŮ

Hlavním cílem této diplomové práce bylo zjistit, s jakými institucemi spolupracují školské a sociální instituce při řešení záškoláctví u žáků základních škol, jak tato spolupráce probíhá a jak jsou učitelé a sociální pracovníci s touto spoluprací spokojeni.

Tento hlavní cíl byl dále rozdělen na dílčí cíle, díky kterým bylo možné vymezit téma záškoláctví, zjistit hlavní příčiny záškoláctví, určit podobu záškoláctví, určit možnosti řešení záškoláctví, uvést postihy za záškoláctví, zjistit, jaké má škola a sociální instituce možnosti při řešení záškoláctví, jakým způsobem spolupracují školské a sociální instituce, zjistit, jaké zkušenosti mají učitelé se záškoláctvím a zjistit, jak vypadá situace se záškoláctvím v dnešní době.

10.2 STANOVENÍ VÝZKUMNÝCH OTÁZEK

Pro naplnění hlavního cíle byly určeny tyto výzkumné otázky:

1. Jaké jsou zkušenosti učitelů při řešení záškoláctví?
2. Jak probíhá řešení záškoláctví?

3. Jaká je zkušenost učitelů a sociálních pracovníků s rodiči při řešení záškoláctví?
4. S kým spolupracují školské a sociální instituce při řešení záškoláctví a jakým způsobem? Jsou tyto instituce se vzájemnou spoluprací pokojeny?

10.3 ZÁKLADNÍ DESIGN VÝZKUMU

V diplomové práci je použit výzkum pomocí míchání metod. V tomto typu výzkumu se nejprve shromáždí data, která se následně analyzují. Po zanalyzování dat proběhlo dotazování respondentů na základě strukturovaného dotazníku, který byl doplněn o informace získané z hloubkových rozhovorů vybraných účastníků.⁷⁸ Tento typ výzkumu byl v této diplomové práci použit proto, aby zmapoval obecné poznatky o záškoláctví, způsob řešení záškoláctví a spolupráci školských a sociálních institucí po celé České republice. Poté se konkrétně zaměřil na vybrané základní školy a sociální instituce.

Dotazník byl rozeslán učitelům na základní školy, a to do všech 14 krajů. Dotazník byl rozeslán zhruba do padesáti dvou základních škol. Vyplněné dotazníky přišly pouze z 8 krajů a ze 17 základních škol. Nejvíce vyplněných dotazníků přišlo z Ústeckého kraje. Dotazníky byly vyplňovány především učiteli prvních a druhých stupňů základních škol, dále také metodiky prevence či výchovnými poradci.

Nejvíce dotazníků bylo vyplněno učiteli, kteří učí na 2. stupni základní školy.

V této diplomové práci byla metoda rozhovoru použita s cílem zjistit u konkrétních učitelů a sociálních pracovníků, jak postupují při řešení záškoláctví a s jakými institucemi při řešení záškoláctví spolupracují. Cílem bylo také porovnat odpovědi učitelů a sociálních pracovníků, kteří odpovídali v dotazníku, s výpověďmi od konkrétních učitelů a sociálních pracovníků.

⁷⁸ HENDL, Jan. 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. str. 408. ISBN 80-7367-040-2.

11 METODA DOTAZNÍKŮ

Metoda dotazníku byla zvolena pro získání obecných poznatků. Dotazník byl zaměřen na to, jaké mají učitelé a sociální pracovníci po celé České republice zkušenosti se záškoláctvím a jakým způsobem spolupracují při řešení tohoto rizikového chování.

Dotazníky byly vypracovány online formou, a to přes aplikaci Google Formuláře. Jednalo se o dva dotazníky. Jeden dotazník byl určen učitelům základních škol a druhý dotazník byl určen sociálním pracovníkům. Z rozeslaných dotazníků se jich vyplněných od učitelů základních škol vrátilo pouze třicet. Dotazníky, které byly určeny pro sociální pracovníky, byly rozeslány do pedagogicko-psychologických poraden, středisek výchovné péče i na OSPOD. Z rozeslaných dotazníků se jich vrátilo vyplněných třicet dva.

Dotazník pro učitele základních škol obsahoval 19 otázek. Otázky byly **uzavřené**, kdy učitelé odpovídali pouze ANO/NE, **otevřené**, ve kterých mohli učitelé uvést svou odpověď, a **škálové**, ve kterých si učitelé mohli odpověď vybrat nebo zaškrtnout více odpovědí.

Dotazník pro sociální pracovníky obsahoval 12 otázek. Otázky byly opět **uzavřené**, **otevřené** a **škálové**. Podoba dotazníků je uvedena v příloze č. 1 Dotazník pro učitele a v příloze č. 2 dotazník pro sociální pracovníky.

Výpovědi učitelů a sociálních pracovníků jsou zpracovány v následujících kapitolách. Uzavřené a škálové otázky jsou doplněny o grafy, stejně tak jako některé otevřené otázky. Otázky z dotazníků a jejich zpracování jsou uvedeny v dalších kapitolách.

11.1 DOTAZNÍKY PRO UČITELE

První tři otázky dotazníků se týkaly přímo učitelů:

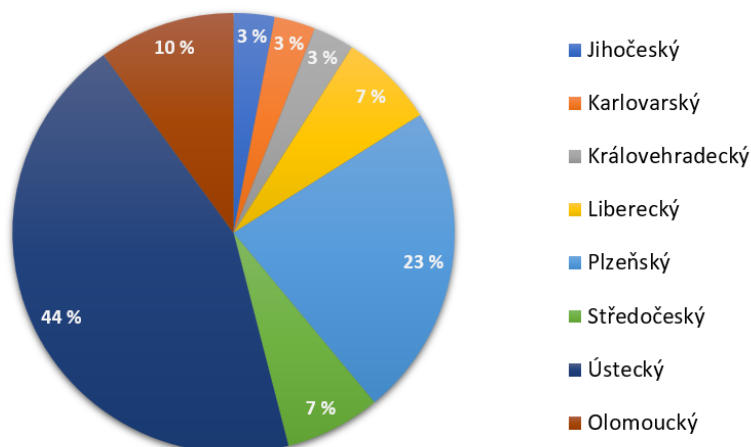
Ve kterém kraji učíte?

Na které základní škole učíte?

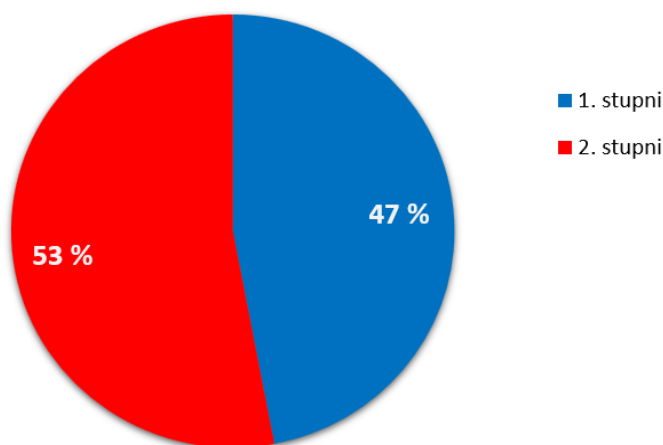
Jste učitel na prvním nebo druhém stupni základní školy? (uzavřená otázka)

11.1.1 VÝSLEDKY VÝZKUMU

Následující graf ukazuje, kolik učitelů odpovědělo na dotazník z určitého kraje a z kterého stupně základní školy, zobrazují následující grafy.

Kraj, ve kterém učíte

Graf 3 Kraj, ve kterém učíte, zdroj: vlastní, 2022.

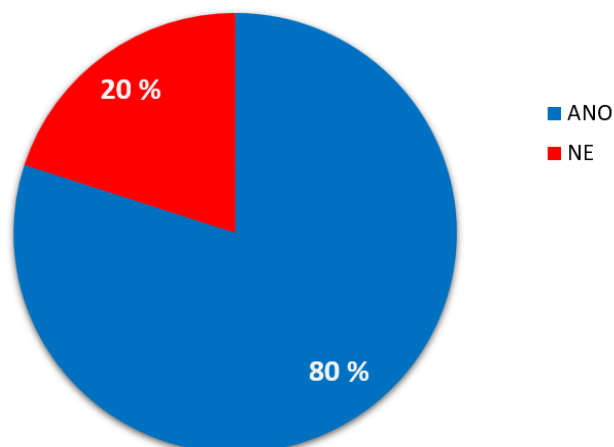
Jste učitel, na jakém stupni základní školy?

Graf 4 Jste učitel, na jakém stupni základní školy? zdroj: vlastní, 2022.

11.1.2 PROBÍRÁTE SE ŽÁKY PREVENCI ZÁŠKOLÁCTVÍ? POKUD ANO, JAKOU FORMOU?

Na tuto otázku 80 % dotázaných odpovědělo, že se žáky prevencí záškoláctví probírá. Prevence záškoláctví je často probírána v rámci třídnických hodin, a to především formou diskuze, tzn. kladení otázek ze strany učitele, odpovědí ze strany žáků, motivace k chození do školy, proč je důležité chodit do školy a podobně.

Někteří učitelé v rámci prevence seznámí žáky a jejich rodiče se školním řádem, a to především s tou částí, která se týká omlouvání hodin. Učitelé často předcházejí záškoláctví tím, že komunikují s rodiči, telefonicky nebo přes email.

Probíráte se žáky prevencí záškoláctví?

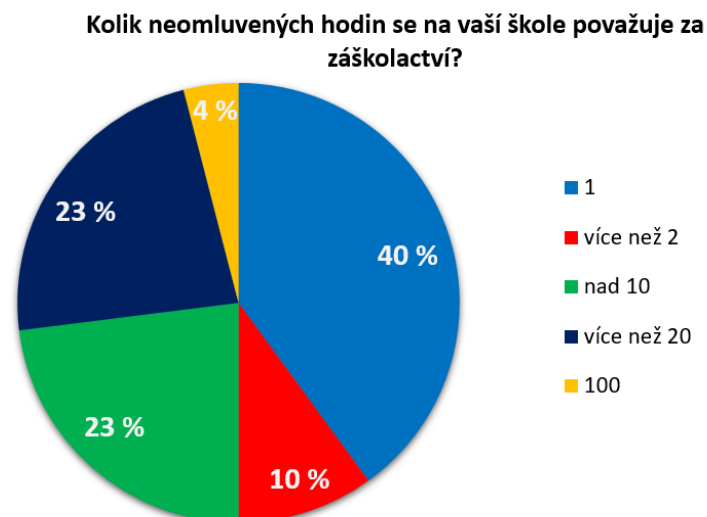
Graf 5 Probíráte se žáky prevencí záškoláctví? zdroj: vlastní, 2022.

11.1.3 KOLIK NEOMLUVENÝCH HODIN SE NA VAŠÍ ŠKOLE POVAŽUJE ZA ZÁŠKOLÁCTVÍ?

Počet neomluvených hodin, který se považuje za záškoláctví je uveden v metodickém pokynu vydaném ministerstvem školství.

Ve skutečnosti se počet neomluvených hodin, které se považují za záškoláctví, na každé škole liší. Je to z toho důvodu, že škola si podle tohoto počtu nastavuje např. výchovná opatření.

Nejvíce učitelů odpovědělo, že za záškoláctví se u nich na škole považuje již jedna neomluvená hodina. Druhou nejčastější odpovědí bylo, že za záškoláctví se považuje více než 10 neomluvených hodin. Dále učitelé uváděli, že za záškoláctví se považuje 3, 5, 9, 20, 22, 25, 100 neomluvených hodin.

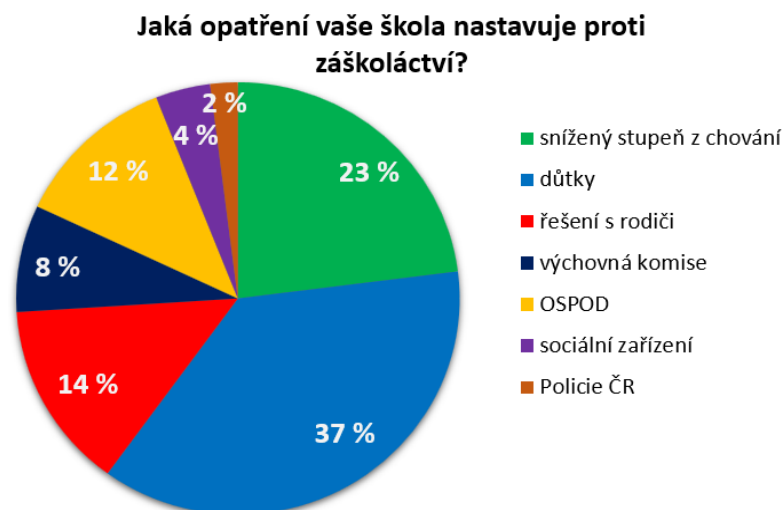
Graf 6 Kolik neomluvených hodin se na vaší škole považuje za záškoláctví? zdroj: vlastní, 2022.

11.1.4 JAKÁ OPATŘENÍ VAŠE ŠKOLA NASTAVUJE PROTI ZÁŠKOLÁCTVÍ?

Nejčastěji jsou za záškoláctví nastavována výchovná opatření, a to důtka třídního učitele, důtka ředitele školy, napomenutí třídního učitele a snížená známka z chování. Jako další opatření uváděli učitelé pohovor se zákonnými zástupci, řešení záškoláctví přes výchovnou komisi, OSPOD, sociální zařízení a Policii ČR.

Následující graf ukazuje procentuální zastoupení opatření, která jsou ve školách za záškoláctví nastavována. Nutno říci, že se počet odpovědí neshoduje s počtem učitelů, kteří na dotazník odpovídali, protože se jednalo o otevřenou otázku a většina učitelů uvedla více než jednu odpověď.

Více odpovědí je způsobeno tím, že opatření jsou nastavována, podle počtu neomluvených hodin.

Graf 7 Jaká opatření vaše škola nastavuje proti záškoláctví? zdroj: vlastní, 2022.

11.1.5 JAK ČASTO SE PŘI SVÉ PRÁCI SETKÁVÁTE SE ZÁŠKOLÁCTVÍM?

Následující graf ukazuje, že i přesto, že se záškoláctví na základních školách vyskytuje, učitelé se s ním setkávají pouze ve výjimečných případech. Graf nám také ukazuje, že učitelů, kteří záškoláctví řeší denně, je stejně jako učitelů, kteří se záškoláctvím nemají žádné zkušenosti.

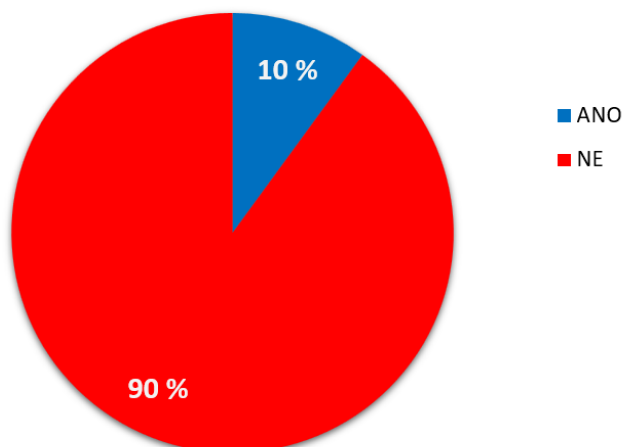

Graf 8 Jak často se při své práci setkáváte se záškoláctvím? zdroj: vlastní, 2022.

11.1.6 ZVYŠUJE SE POČET ŽÁKŮ, KTERÍ CHODÍ ZA ŠKOLU?

Následující graf potvrzuje, že učitelé se během své praxe se záškoláctvím setkávají pouze v ojedinělých případech. Podle grafu můžeme říci, že počet žáků, kteří chodí za školu, se od minulých let do současnosti nezvyšuje.

Zvyšuje se počet žáků, kteří chodí za školu?

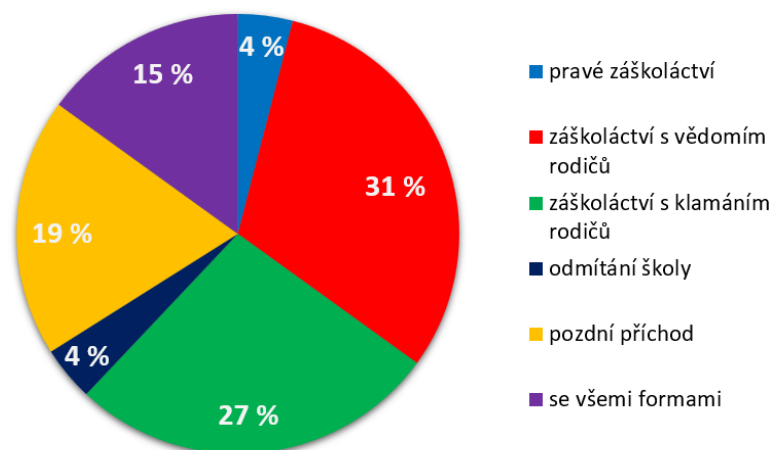

Graf 9 Zvyšuje se počet žáků, kteří chodí za školu? zdroj: vlastní, 2022.

11.1.7 POKUD JSTE SE SE ZÁŠKOLÁCTVÍM SETKALA, S JAKOU FORMOU?

Učitelé se nejčastěji setkávají se záškoláctvím s vědomím rodičů a se záškoláctvím s klamáním rodičů. Mezi další nejčastější formy záškoláctví patří pozdní příchody. Méně často se učitelé setkávají s odmítáním školy a nejméně pak s pravým záškoláctvím. Tři učitelé uvedli, že se setkali se všemi formami záškoláctví.

Pokud jste se se záškoláctvím setkal/a, s jakou formou?

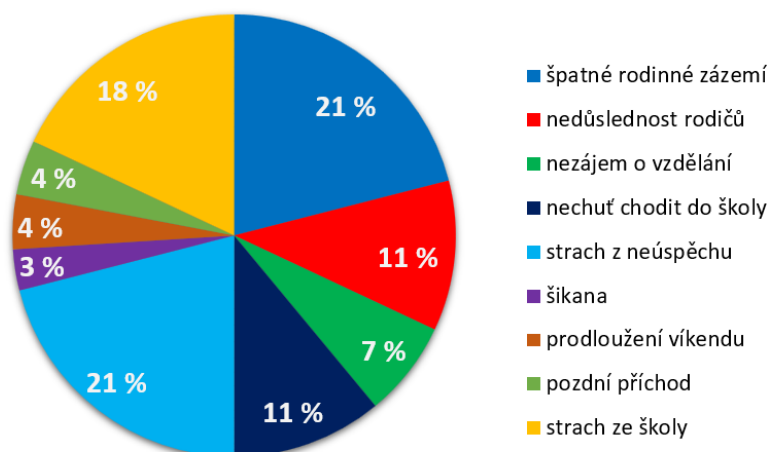
Graf 10 Pokud jste se se záškoláctvím setkal/a, s jakou formou?

11.1.8 CO PATŘÍ MEZI NEJČASTĚJŠÍ PŘÍČINY ZÁŠKOLÁCTVÍ NA VAŠÍ ŠKOLE?

Z následujícího grafu vyplývá, že mezi nejčastější příčiny záškoláctví patří především nechuť žáků chodit do školy, strach z nezvládnutí písemné práce, špatné rodinné zázemí a nedůslednost rodičů.

Mezi dalšími, ne tak častými příčinami, se objevil nezáměr žáků o vzdělání, pozdní příchody žáků na vyučování, strach ze školy – šikana, nebo že si žáci prodlužují víkend, což znamená, že často chybí v pondělí nebo v pátek.

Co patří mezi nejčastější příčiny záškoláctví na vaší škole?

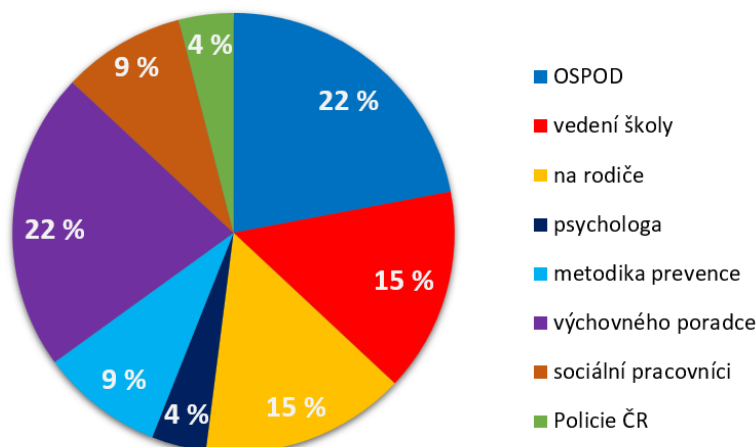
Graf 11 Co patří mezi nejčastější příčiny záškoláctví na vaší škole? zdroj: vlastní, 2022.

11.1.9 NA KOHO SE PŘI ŘEŠENÍ ZÁŠKOLÁCTVÍ OBRACÍTE?

Při řešení záškoláctví se učitelé nejčastěji obrací na výchovného poradce, který se nachází přímo u nich na škole, a na OSPOD. Poté se nejčastěji obrací na rodiče a na vedení školy, se kterým probírají další postup pro řešení záškoláctví. Méně často se učitelé obracejí na metodika prevence a na sociální pracovníce. Nejméně pak záškoláctví řeší s psychology a Policií ČR.

Procentuální zastoupení toho, na koho se učitelé nejčastěji obracejí, ukazuje následující graf. Jedná se opět o graf, ve kterém je počet odpovědí větší, než je počet odpovídajících učitelů. Je to z toho důvodu, že učitelé uváděli více možností, na koho se při řešení záškoláctví obracejí.

Na koho se obracíte při řešení záškoláctví?

Graf 12 Na koho se obracíte při řešení záškoláctví? zdroj: vlastní, 2022.

11.1.10 JAK POSTUPUJETE PŘI ŘEŠENÍ ZÁŠKOLÁCTVÍ?

Na tuto otázku odpověděli všichni učitelé, kteří odpovídali na tento dotazník, podobně. Učitelé postupují podle metodického pokynu vydaného ministerstvem školství. Tento metodický pokyn je také uveden ve zdrojích této diplomové práce.

Patnáct ze třiceti učitelů v dotazníku odpovědělo, že celou situaci nejprve prodiskutují se žákem a až poté kontaktují rodiče. Druhá polovina respondentů uvedla, že situaci se žákem neprobírají, ale rovnou kontaktují rodiče. Třicet z třiceti učitelů ovšem uvedlo, že jakmile se záškoláctví u žáka vyskytne, ihned kontaktují rodiče, se kterými si dají schůzku, na které zjišťují příčiny záškoláctví a hledají řešení. Pokud rozhovor s rodičem nepomůže, učitelé kontaktují výchovného poradce (uvedlo dvacet z třiceti respondentů) nebo metodika prevence (uvedlo deset z třiceti respondentů). Poté všichni učitelé uvedli, že následuje svolání výchovné komise. Po konzultaci s výchovnou komisí se navrhne individuální výchovný program. Jestliže i přes tato opatření záškoláctví stále pokračuje, všichni dotazovaní učitelé informují OSPOD. Jako poslední orgán učitelé informují Policii ČR, a to při opakovaném záškoláctví v průběhu školního roku. V tomto případě se pak jedná o podezření ze spáchání trestného činu ohrožení mravní výchovy mládeže.

11.1.11 JAKÉ MÁTE MOŽNOSTI PŘI ŘEŠENÍ ZÁŠKOLÁCTVÍ?

Na tuto otázku třicet z třiceti učitelů odpovědělo, že jejich pravomoci při řešení záškoláctví jsou omezené, prakticky nulové.

Jedinou možností pro řešení je psát žákům neomluvené hodiny, kontaktovat a spolupracovat se zákonnými zástupci, udělovat výchovná opatření podle počtu neomluvených hodin a postupovat podle metodického pokynu pro řešení záškoláctví.

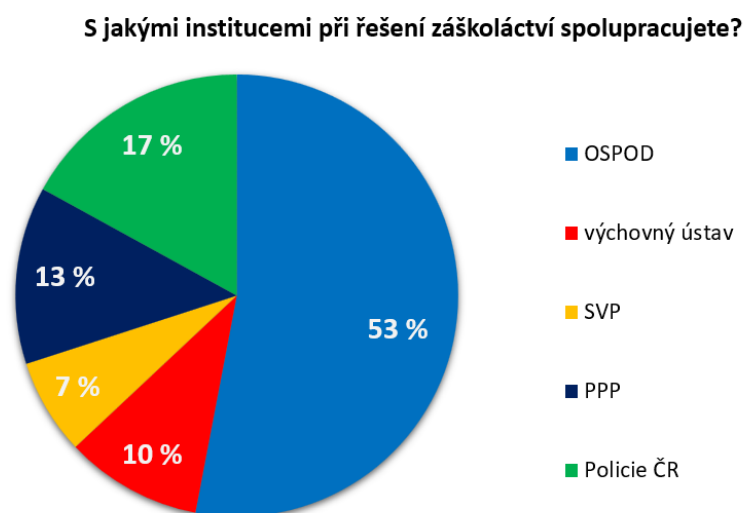
11.1.12 JAKÉ JSOU MOŽNOSTI SPOLUPRÁCE SE SOCIÁLNÍM ZAŘÍZENÍM PŘI ŘEŠENÍ ZÁŠKOLÁCTVÍ?

Dvacet osm z třiceti dotázaných učitelů hodnotí možnosti spolupráce se sociálním zařízením při řešení záškoláctví jako dobré, nebo dostatečné. Pouze dva učitelé uvedli, že mají negativní zkušenost při spolupráce se sociálním zařízením. Důvodem byla dlouhá čekací lhůta, než se jim někdo ze sociálního zařízení ozval, nebo odpověděl na jich zprávy.

Spolupráce učitelů se sociálním zařízením probíhá tak, že si učitelé se sociálními pracovníky domluví konzultaci. Konzultace mohou probíhat pomocí telefonických rozhovorů, emailem nebo prostřednictvím osobních schůzek.

11.1.13 S JAKÝMI INSTITUCEMI PŘI ŘEŠENÍ ZÁŠKOLÁCTVÍ SPOLUPRACUJETE?

Při řešení záškoláctví učitelé, podle odpovědí na tuto otázku, nejčastěji spolupracují s OSPOD. Dále nejčastěji spolupracují s Policií ČR, PPP, výchovným ústavem nebo také se střediskem výchovné péče.

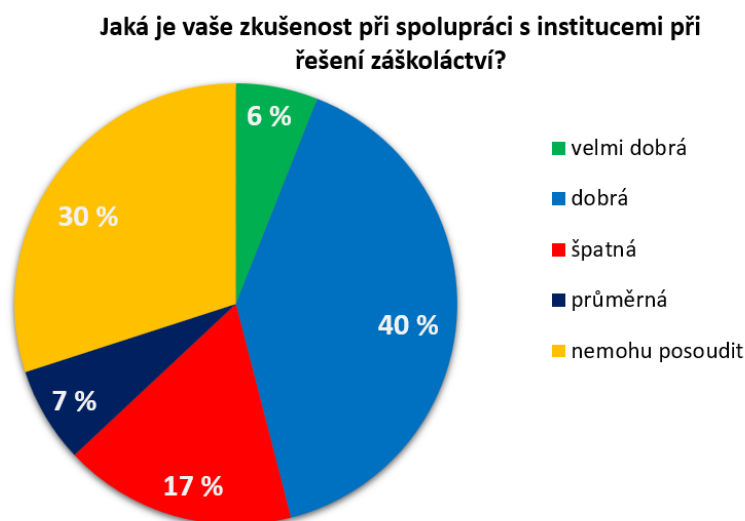

Graf 13 S jakými institucemi při řešení záškoláctví spolupracujete? zdroj: vlastní, 2022.

11.1.14 JAKÁ JE VAŠE ZKUŠENOST PŘI SPOLUPRÁCI S INSTITUCEMI PŘI ŘEŠENÍ ZÁŠKOLÁCTVÍ?

Učitelé, kteří spolupracovali s dalšími institucemi při řešení záškoláctví, hodnotili spolupráci jako dobrou nebo průměrnou.

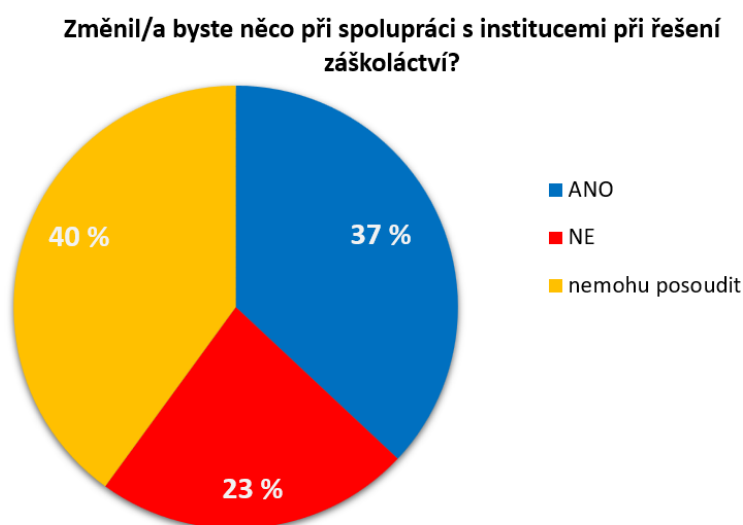
Objevili se i dva učitelé, kteří odpověděli, že spolupráci hodnotí jako velmi dobrou. Na druhé straně čtyři učitelé hodnotili spolupráci jako špatnou.

Graf 14 Jaká je vaše zkušenost při spolupráci s institucemi při řešení záškoláctví? zdroj: vlastní, 2022.

11.1.15 ZMĚNIL/A BYSTE NĚCO PŘI SPOLUPRÁCI S INSTITUCEMI PŘI ŘEŠENÍ ZÁŠKOLÁCTVÍ?

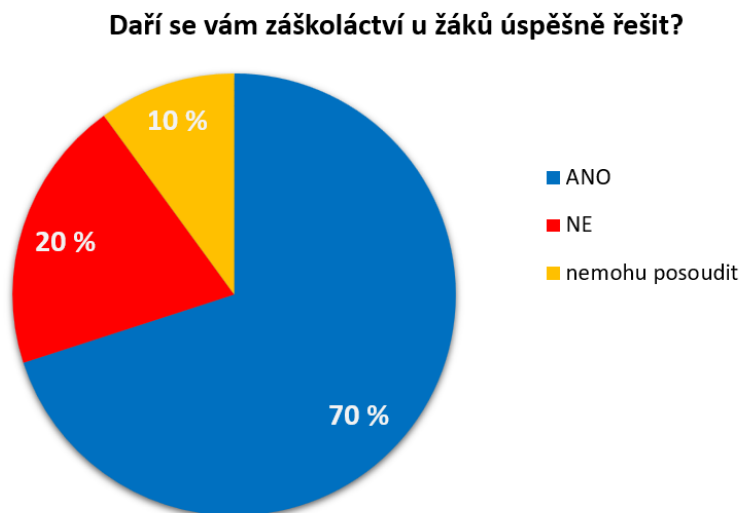
Většina učitelů uvedla, že by na spolupráci s institucemi při řešení záškoláctví něco změnila. Většinou se jednalo o podstatné změny, například větší rychlost při řešení záškoláctví, větší míra spolupráce a komunikace mezi jednotlivými institucemi a větší pravomoci pro instituce při řešení tohoto rizikového chování.

Graf 15 Změnil/a byste něco při spolupráci s institucemi při řešení záškoláctví? zdroj: vlastní, 2022.

11.1.16 DAŘÍ SE VÁM ZÁŠKOLÁCTVÍ U ŽÁKŮ ÚSPĚŠNĚ ŘEŠIT?

Jak je vidět na grafu, tak na většině škol se záškoláctví, i když se vyskytne, daří úspěšně vyřešit.

Graf 16 Daří se vám záškoláctví u žáků úspěšně řešit? zdroj: vlastní, 2022.

11.2 DOTAZNÍK PRO SOCIÁLNÍ PRACOVNÍKY

První tři otázky se týkaly přímo sociálních pracovníků, kteří odpovídali na otázky:

Kraj, ve kterém pracujete.

Název pracoviště, ve kterém pracujete.

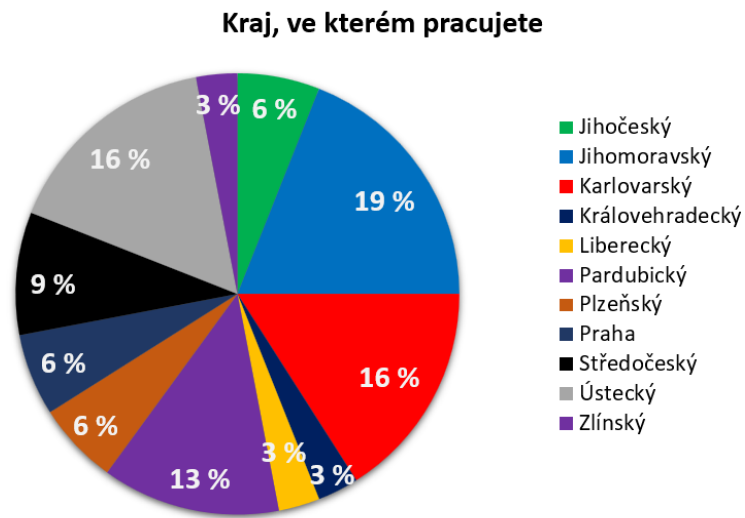
S jakými základními školami spolupracujete?

Dotazník byl rozeslán sociálním pracovníkům do všech 14 krajů. Sociální pracovníci byli vybráni náhodně, a to podle pracovišť, která nejčastěji spolupracují s učiteli při řešení záškoláctví, a kraje, ve kterém se jejich pracoviště nachází. Jako pracoviště, která nejčastěji spolupracují s učiteli při řešení záškoláctví, byly zvoleny OSPOD, PPP a SVP. Dotazník byl vyplněn sociálními pracovníky z 11 krajů.

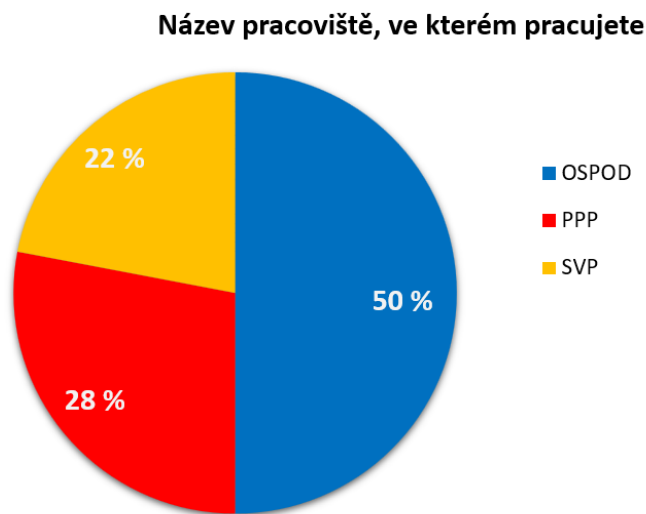
Nejvíce dotazníků bylo vyplněno od sociálních pracovníků z pracoviště sociálně-právní ochrany dětí. Nejméně od pracovníků ze středisek výchovné péče.

Na otázku, s jakými základními školami pracujete, sociální pracovníci odpovídali, že se všemi školami v rámci svého okresu.

Podrobnosti o tom, kolik sociálních pracovníků odpovědělo na dotazník z určitého kraje a z určitého pracoviště, zobrazují následující grafy.

Graf 17 Kraj, ve kterém pracujete. zdroj: vlastní, 2022.

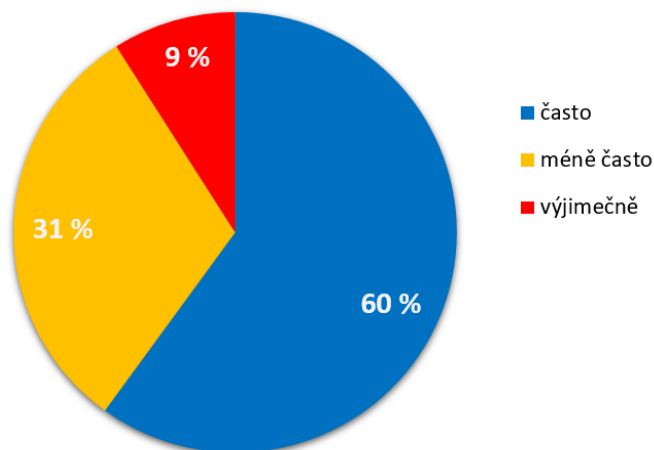

Graf 18 Název pracoviště, ve kterém pracujete. zdroj: vlastní, 2022.

11.2.1 JAK ČASTO SE PŘI SVÉ PRÁCI SETKÁVÁTE SE ZÁŠKOLÁCTVÍM?

Na rozdíl od učitelů základních škol se sociální pracovníci setkávají se záškoláctvím často.

Jak často se při své práci setkáváte se záškoláctvím?

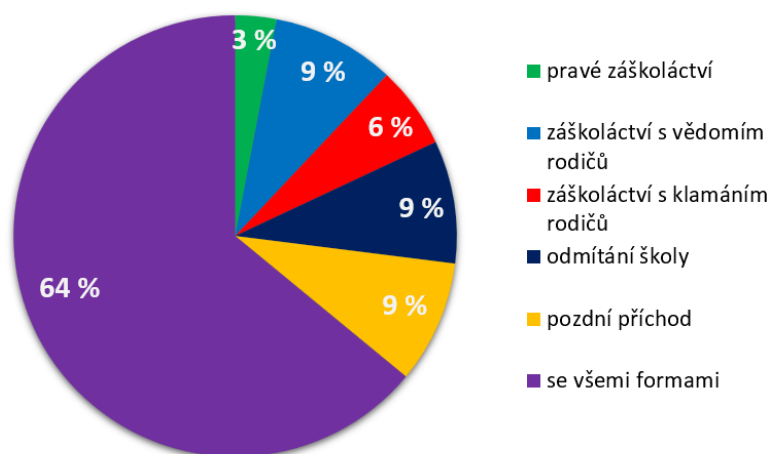

Graf 19 Jak často se při své práci setkáváte se záškoláctvím? zdroj: vlastní, 2022.

11.2.2 POKUD JSTE SE SE ZÁŠKOLÁCTVÍM SETKAL/A, S JAKOU FORMOU?

Sociální pracovníci se setkávají se všemi formami záškoláctví. Nejčastěji se jedná o pozdními příchody, odmítání školy a záškoláctví s vědomím rodičů. Nejméně se pak setkávají s pravým záškoláctvím.

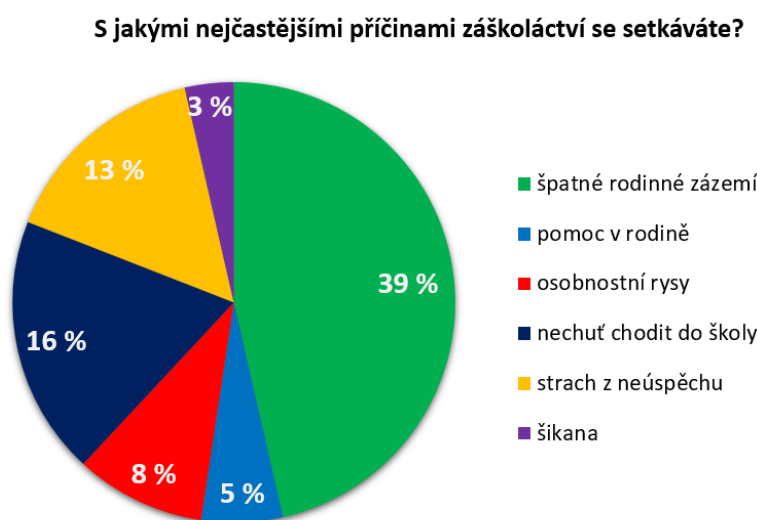
Pokud jste se se záškoláctvím setkal/a, s jakou formou?

Graf 20 Pokud jste se se záškoláctvím setkal/a, s jakou formou? zdroj: vlastní, 2022.

11.2.3 S JAKÝMI NEJČASTĚJŠÍMI PŘÍČINAMI ZÁŠKOLÁCTVÍ SE SETKÁVÁTE?

Stejně jako učitelé i sociální pracovníci uvedli, že mezi nejčastější příčiny záškoláctví patří špatné rodinné zázemí a nechuť chodit do školy. Následující graf ukazuje, že mezi další časté příčiny záškoláctví patří: špatné školní prostředí (špatné klima ve třídě), strach ze školy, vliv vrstevníků, osobnostní rysy jedince, pomoc v rodině, lenost nebo nezáměr o vzdělání. Mezi méně častými příčinami se objevily vzdor, návykové látky, potíže ve škole nebo šikana.

Graf 21 S jakými nejčastějšími příčinami záškoláctví se setkáváte? zdroj: vlastní, 2022.

11.2.4 JAK POSTUPUJETE PŘI ŘEŠENÍ ZÁŠKOLÁCTVÍ?

Jak učitelé, tak i sociální pracovníci postupují podle metodického pokynu pro řešení záškoláctví vydaného ministerstvem školství.

Sociální pracovníci nejprve pozvou žáka a rodiče na pohovor. Během pohovoru se snaží sociální pracovníci motivovat žáka k chození do školy a spolu s rodiči hledají příčinu záškoláctví. Pokud se jim nepodaří zjistit příčinu z pohovoru s rodičem a dítětem, pořádají se pohovory s učiteli a dalšími osobami, které jsou v pravidelném kontaktu se žákem.⁷⁹

Pokud záškoláctví trvá dále a počet neomluvených hodin přesáhne 25, jsou sociální pracovníci pozváni do školy, kde se účastní výchovných komisí. Během této schůzky se spolu s rodičem, učiteli, výchovnými poradci, metodiky prevence a ředitelem snaží najít příčinu záškoláctví a nastavit podmínky, aby se podobná situace již neopakovala.

⁷⁹ Zdroj: odpovědi z dotazníku

V této fázi se také doporučuje návštěva ve středisku výchovné péče nebo u psychologa. Jestliže se záškoláctví dále opakuje, podává se podnět na zahájení trestného stíhání pro ohrožení výchovy dětí.

Pokud je záškoláctví způsobeno na základě psychické diagnózy, je záškoláctví řešeno s pedopsychiatrem. Když OSPOD vyčerpá všechny dostupné možnosti pro řešení záškoláctví, podává návrh na vydání předběžného opatření.⁸⁰

11.2.5 JAKÉ MÁTE MOŽNOSTI PŘI ŘEŠENÍ ZÁŠKOLÁCTVÍ?

Podle vyplněných dotazníků mají sociální pracovníci více možností a pravomocí pro řešení záškoláctví než učitelé. Mezi možnosti řešení pro toto rizikové chování řadíme:

- vydávat nezávazná doporučení školám, zákonným zástupcům (7 sociálních pracovníků),
- v rámci možností individuálně pracovat s dětmi a se zákonnými zástupci (3 sociální pracovníci),
- předvolávat rodiče nebo zákonné zástupce (4 sociální pracovníci),
- svolávat případové konference (1 sociální pracovník),
- doporučovat odbornou pomoc (2 sociální pracovníci),
- podávat podněty k soudu (1 sociální pracovník),
- podávat podnět na správní orgán (odbor školství) (1 sociální pracovník),
- podávat podnět na trestní stíhání rodičů (2 sociální pracovníci),
- podávat návrhy k soudu (PO, návrh na výchovná opatření, ústavní výchovu) (1 sociální pracovník),
- poradenství a odborné vedení pro rodinu (5 sociálních pracovníků),
- podporu zákonných zástupců (5 sociálních pracovníků),
- spolupráci se školou a rodinou (32 sociálních pracovníků),
- pohovory (s dětmi, rodiči, učiteli) (1 sociální pracovník),
- výchovné komise (15 sociálních pracovníků),

⁸⁰ Zdroj: odpovědi z dotazníku

- výchovná opatření (dohled) (2 sociální pracovníci).
- motivace rodičů a dětí (1 sociální pracovník).

U každé možnosti jsou uvedeny počty sociálních pracovníků podle toho, kolik sociálních pracovníků tuto odpověď zvolilo.

11.2.6 JAKÉ JSOU MOŽNOSTI SPOLUPRÁCE SE ŠKOLNÍM ZAŘÍZENÍM PŘI ŘEŠENÍ ZÁŠKOLÁCTVÍ?

Všech třicet dva sociálních pracovníků, kteří odpověděli na zasláný dotazník, odpovědělo, že možnosti spolupráce sociálního pracovníka a dalších zařízení, které se zabývají záškoláctvím, jsou značně rozsáhlé.

Školní zařízení mohou se sociálními institucemi komunikovat osobně, telefonicky, emailem nebo také online formou.

Dvacet ze třiceti dvou dotazovaných sociálních pracovníků odpovědělo, že se na řešení záškoláctví nejčastěji podílí prostřednictvím výchovných komisí, kterých se účastní.

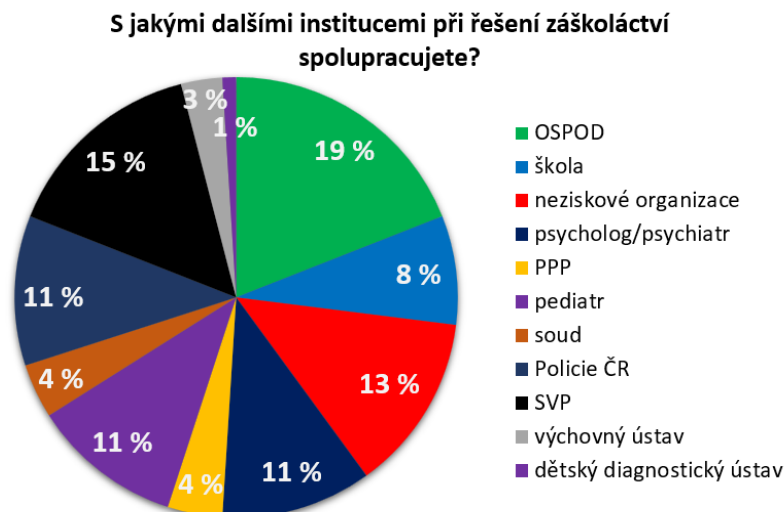
Pět sociálních pracovníků odpovědělo, že se na řešení záškoláctví podílí prostřednictvím metodického vedení a poradenství.

Tři sociální pracovníci odpověděli, že se podílejí na řešení záškoláctví prostřednictvím případových konferencí a konzultací, při kterých probíhá vzájemná informovanost o případech.

11.2.7 S JAKÝMI DALŠÍMI INSTITUCEMI PŘI ŘEŠENÍ ZÁŠKOLÁCTVÍ SPOLUPRACUJETE?

Následující graf ukazuje, s jakými institucemi sociální pracovníci nejčastěji spolupracují. Nejčastější spolupráce je s orgánem sociálně-právní ochrany dětí, se středisky výchovné péče, neziskovými organizacemi (např. Práh), Policií ČR, pediatry a se školou.

Méně často pak při řešení záškoláctví sociální pracovníci spolupracují s pedagogicko-psychologickými poradnami, soudem, výchovnými ústavami. Nejméně pak s dětskými diagnostickými ústavami.

Graf 22 S jakými dalšími institucemi při řešení záškoláctví spolupracujete? zdroj: vlastní, 2022.

11.2.8 JAKÁ JE VAŠE ZKUŠENOST PŘI SPOLUPRÁCI S INSTITUCEMI A SE ŠKOLOU PŘI ŘEŠENÍ ZÁŠKOLÁCTVÍ?

Většina sociálních pracovníků odpověděla, že spolupráce s dalšími institucemi je dobrá až výborná.

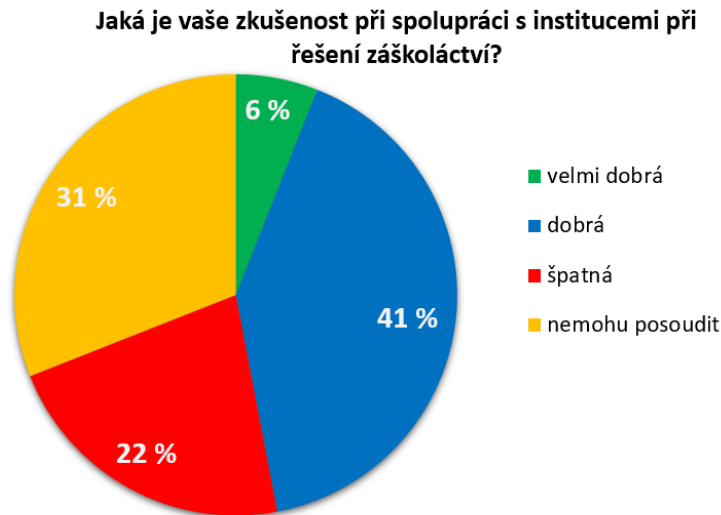
Častou odpovědí také bylo to, že zkušenost nemohou ohodnotit, protože každá spolupráce se liší na základě toho, s jakou školou nebo s jakou institucí spolupráce probíhá.

Někteří sociální pracovníci ze sociálních institucí (OSPOD, SVP, PPP), kteří se podílejí na řešení záškoláctví, hodnotí spolupráci jako špatnou, a to především spolupráci se školami.

Problém spočívá v tom, že školy často nevědí, jak mají v situaci se záškoláctvím postupovat, a veškerou odpovědnost a veškeré řešení přenechávají právě na sociálních pracovnících.

Většina sociálních pracovníků spatřuje tento postup jako negativní, protože jsou toho názoru, že záškoláctví je především záležitost školy. A právě škola by měla být institucí, která by měla záškoláctví převážně řešit.⁸¹

⁸¹ Zdroj: odpovědi z dotazníku

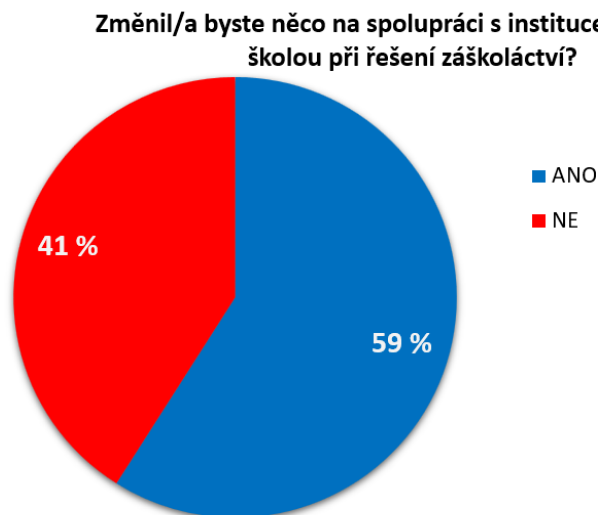

Graf 23 Jaká je vaše zkušenost při spolupráci s institucemi při řešení záškoláctví? zdroj: vlastní, 2022.

11.2.9 ZMĚNIL/A BYSTE NĚCO PŘI SPOLUPRÁCI S INSTITUCEMI NEBO SE ŠKOLOU PŘI ŘEŠENÍ ZÁŠKOLÁCTVÍ?

Většinová odpověď na tuto otázku byla ANO. Převážná většina sociálních pracovníků by uvítala změny při řešení záškoláctví, a to konkrétně tyto:

- více kvalifikovaných odborníků na školách (a to převážně více psychologů a preventistů) (3 sociální pracovníci),
- více pravomocí pro školy při řešení záškoláctví (5 sociálních pracovníků),
- větší informovanost pedagogů (10 sociálních pracovníků),
- důsledné plnění vytyčených požadavků (3 sociální pracovníci),
- větší spolupráce odborníků (1 sociální pracovník),
- dodržování jednotného postupu při spolupráci institucí (1 sociální pracovník),
- více možností pro řešení záškoláctví (6 sociálních pracovníků),
- jasné vymezení kompetencí pro instituce, které se na řešení záškoláctví podílejí (5 sociálních pracovníků),
- přísnější tresty pro zákonné zástupce (pokuty, trest) (5 sociálních pracovníků).

Graf 24 Změnil/a byste něco na spolupráci s institucemi nebo se školou při řešení záškoláctví? zdroj: vlastní, 2022.

11.3 ANALÝZA DOTAZNÍKŮ

Cílem dotazníkového šetření bylo zmapovat, jakým způsobem učitelé a sociální pracovníci řeší záškoláctví a jak a s jakými dalšími institucemi při řešení záškoláctví spolupracují, a to po celé České republice. Na dotazníky odpovědělo více sociálních pracovníků a z více krajů, než tomu bylo u učitelů. Můžeme tedy říci, že pohled na spolupráci sociálních pracovníků a dalších institucí je komplexnější, než je tomu v případě učitelů a jejich spolupráce s ostatními institucemi při řešení záškoláctví.

Z odpovědí získaných pomocí dotazníků, můžeme vyvodit tyto závěry:

1. Učitelé v dotaznících uvedli, že záškoláctví řeší výjimečně, nebo méně často. Na rozdíl od nich sociální pracovníci řeší záškoláctví často, a to až v 60 % případů.
2. Učitelé a sociální pracovníci se nejčastěji setkávají se záškoláctvím s vědomím rodičů, se záškoláctvím s klamáním rodičů nebo s pozdními příchody. 64 % sociálních pracovníků také uvedlo, že se běžně setkává se všemi formami záškoláctví, u učitelů to bylo pouze 15 %.
3. Z odpovědí učitelů a sociálních pracovníků vyplynulo, že mezi nejčastější příčiny záškoláctví patří:
 - nechuť chodit do školy,
 - špatné rodinné prostředí a nedůslednost rodičů (především v časném omlouvání dětí ve škole),

- strach ze školy (šikana, strach ze špatných známek, strach z nezvládnutí písemné práce),
- nezájem o vzdělání,
- špatné školní prostředí (špatné klima ve třídě),
- osobnostní rysy jedince.

4. Učitelé se při řešení záškoláctví nejčastěji obrací na OSPOD, výchovné poradce, na rodiče a na vedení školy. Mezi další instituce, se kterými učitelé při řešení záškoláctví spolupracují, patří OSPOD, výchovný ústav, pedagogicko-psychologická poradna a Policie ČR.

Oproti tomu sociální pracovníci nejčastěji při řešení záškoláctví spolupracují se školou, OSPOD, střediskem výchovné péče, neziskovými organizacemi, psychology, pediatry a Policií ČR. Nejméně pak spolupracují s výchovným ústavem a pedagogicko-psychologickými poradnami.

5. Učitelé i sociální pracovníci hodnotili vzájemnou spolupráci jako průměrnou, až dobrou. V některých případech se objevilo hodnocení spolupráce jako velmi dobré nebo špatné. Z tohoto hodnocení vyplývá, že spolupráce mezi školou a dalšími institucemi při řešení záškoláctví není dobrá a měly by se zde provést změny, aby se spolupráce zlepšila.
6. To, že vzájemná spolupráce mezi institucemi při řešení záškoláctví není dobrá, potvrzují odpovědi na otázku, zda by učitelé a sociální pracovníci při spolupráci na řešení záškoláctví něco změnili. Většina dotázaných odpověděla, že by určité změny při spolupráci uvítali. Ve většina případů se změny týkaly větší vzájemné informovanosti a komunikace mezi školou a dalšími institucemi, dále větší pravomoci při samotném řešení záškoláctví, jednotný postup a více možností pro řešení záškoláctví.

12 METODA ROZHOVORU

V této práci se jednalo o polostrukturovaný rozhovor, tzn. že byly dány pouze otázky a respondent volně odpovídal, popřípadě něco vysvětlil či více objasnil. Otázky byly voleny na základě cílů této práce a výzkumných otázek. Seznam otázek je uvedený v příloze diplomové práce.

Rozhovory probíhaly převážně v online prostředí, a to prostřednictvím aplikace WhatsApp, kromě dvou rozhovorů, které probíhaly na půdě školy, a to vždy pouze s jednou osobou. Rozhovory byly se souhlasem nahrávány a písemně zaznamenávány pomocí poznámek. Výpovědi byly následně zaznamenány do tabulek k jednotlivým podotázkám.

Pro rozhovory ze školských institucí byly vybrány dvě paní učitelky, které učí na 2. stupni základní školy, a jedna paní učitelka, která učí na 1. stupni základní školy. Z těchto tří učitelek jsou dvě paní učitelky zároveň i metodičky prevence. Záměrně byly vybrány tyto paní učitelky, protože mají dlouholetou praxi ve svém oboru a také bohaté zkušenosti se řešením záškoláctví. Vzhledem k tomu, že paní učitelky mají dlouholetou praxi, už si moc nevzpomínají na svou první zkušenost se záškoláctvím.

12.1.1 ROZHOVOR S PANÍ MARTOU

První respondentkou, se kterou jsem uskutečnila rozhovor byla paní Marta. Paní Marta pracuje na 1. stupni základní školy v Žatci. Paní Marta je třídní učitelkou a zároveň metodikem prevence pro 1. stupeň základní školy. Má dlouholetou zkušenost práce ve školství. Jako metodik prevence začala pracovat teprve před osmi lety poté, co si dostudovala obor Studium k výkonu specializovaných činností – metodik prevence na Karlově univerzitě. Přestože má poměrně krátkou praxi v tomto oboru, její zkušenosti s řešením záškoláctví jsou bohaté. Protože řeší často problémy se záškoláctvím, už si ani nevzpomíná na svou první zkušenost se záškoláctvím.

Na základní škole, na které paní Marta učí, se za záškoláctví považuje již 5 neomluvených hodin, respektive za 5 neomluvených hodin se již uděluje důtka třídního učitele. Ale protože rodiče mají tři kalendářní dny na omluvení žáka, má potom žák více jak 5 neomluvených hodin. Protože se na této škole vyskytuje záškoláctví velice často, paní Marta do svých vyučovacích hodin zařazuje také prevenci proti záškoláctví, a to nejen

v rámci třídnických hodin, ale také do hodin prvouky, českého jazyka, vlastivědy a do třídnických chviliek. Třídnické chvílky paní učitelka zařazuje tehdy, když se např. během přestávky vyskytne nějaký problém, tak ho se žáky řeší ihned, např. i při hodině matematiky. Jako nejčastější formu využívá diskuzi, během které žákům vysvětluje, jak je důležité chodit do školy a jaké mají povinnosti vůči škole. Prevence se netýká pouze žáků, ale také rodičů, kterým paní učitelka na třídních schůzkách často připomíná, že mají žáky omlouvat do tří kalendářních dnů, a to zápisem do žákovské knížky, telefonicky nebo elektronicky v rámci elektronické žákovské knížky, popřípadě emailem. Bohužel i přes veškerou prevenci se počet výskytu záškoláctví zvyšuje, ale také přibývá případů, ve kterých se daří záškoláctví úspěšně řešit. Paní Marta se na 1. stupni setkává převážně se skrytým záškoláctví. Mezi nejčastější výmluvy u žáků, proč nechtějí chodit do školy a rodiče jim i přesto omluvenku napíší, patří, že se mu do školy nechce, nemá ve třídě kamarády, bojí se písanky, bojí se spolužáků, lenost atd. Tyto výmluvy žáků patří také k nejčastějším důvodům záškoláctví. V období distanční výuky bylo příčinou záškoláctví převážně to, že se žáci nepřipojili na hodinu nebo se připojili a následně se odpojili, že nemají přístup k internetu nebo že nemají počítač. Jednalo se opět o výmluvy rodičů, protože škola těmto žákům počítače půjčovala a poskytovala i neomezený přístup k internetu. Na základní škole, na které paní Marta učí, jsou sankce za záškoláctví tyto:

- 5–13 neomluvených hodin – důtka třídního učitele,
- 14–24 neomluvených hodin – důtka ředitele školy,
- 25 a více neomluvených hodin – hlášení na OSPOD, snížená známka z chování.

Na otázku, jak žáky motivovat, aby do školy chodili, mi paní učitelka odpověděla, že moc možností není, že musí být žáci především motivováni z domova, nejlépe od rodičů. Učitel může žáky motivovat pouze pestrou výukou, vytvořením přátelského klimatu ve třídě a doučováním, aby se žáci nebáli písemných prací.

Co se týká spolupráce s rodiči při řešení záškoláctví, má paní Marta smíšené pocity. Jak sama říká, jednání s rodiči při řešení problému je vždy nepříjemné. Rodiče se často omlouvají, že dítě zapomněli omluvit, nebo vysvětlují a zdůvodňují, proč jejich dítě do školy nepřišlo. Tato odpověď odpovídá i na otázku, jak se rodiče stavějí k záškoláctví

svého dítěte. Ovšem i přes tyto výmluvy rodičů se daří záškoláctví úspěšně řešit. S rodiči bychom jako učitelé žáka, u kterého se záškoláctví vyskytlo, měli jednat vždy tváří v tvář. Tedy pozvat si rodiče do školy a promluvit si s ním o daném problému. Při tomto rozhovoru by neměl být učitel nikdy sám. Vždy by při rozhovoru s rodičem měl být třídní učitel a metodik prevence, výchovný poradce nebo jiný učitel. Je to z toho důvodu, aby měl učitel svědka rozhovoru. Je možné si rozhovor s rodičem i nahrát, ale to vždy s jeho souhlasem. Pokud rodič ví, že jeho dítě chodí za školu, může se obrátit nejprve na třídního učitele, metodika prevence nebo výchovného poradce, a pokud nedojde ke zlepšení situace, mohou tito odborníci doporučit rodiči další instituce, které se řešením záškoláctví zabírají, např. OSPOD, Policii ČR atd. Rodiče se na tyto instituce mohou obrátit také sami. Na základní škole, na které paní Marta učí, kontaktují rodiče ihned, jakmile zjistí, že žák nemá řádně omluvené zameškané hodiny, a to především telefonicky, zápisem do žákovské knížky, emailem nebo dopisem. Vždy je prý lepší kontaktovat rodiče dvojnásobným způsobem, aby se nemohli vymlouvat, že jim nešel internet nebo si nepřečetli zprávu apod.

O způsobu řešení záškoláctví se učitelé dozvědí přímo od paní Marty, jako metodika prevence, nebo na nástěnce ve sborovně. Učitelé se o způsobu řešení záškoláctví, novinkách nebo změnách dozívají na metodických schůzkách, pedagogických radách/poradách. Paní Marta už si nepamatuje, kde přesně se dozvěděla informace o tom, jak postupovat při řešení záškoláctví. Na otázku, zda získala nějaké informace o postupu řešení záškoláctví při svém studiu na vysoké škole, uvedla, že o tomto tématu informována při svém studiu nebyla. Někaké informace získala až při studiu metodika prevence, ale v té době už měla zkušenosti ze své praxe. Postup při řešení záškoláctví se mění. Dříve stačilo kontaktovat pouze OSPOD, který si daný případ převzal. V dnešní době se postupuje tak, že dosáhne-li žák 5 neomluvených hodin, třídní učitel informuje metodika prevence a rodiče, a to buď telefonicky, emailem nebo dopisem. Nejprve proběhne 1. schůzka s rodičem, na které se problém oznámí, hledají se příčiny, navrhne se řešení. Toto všechno se zaznamená a přítomné strany zápis podepíší. Překročí-li žák 25 neomluvených hodin, proběhne 2. schůzka s rodiči, kterou můžeme nazvat také jako výchovná komise, kde se oznámí, že počet neomluvených hodin se zvýšil a bude o této situaci informován OSPOD. Spolu s OSPOD je informován Finanční odbor – přestupková

agenda městského úřadu. K oznámení třídní učitelé přikládají záznamy z obou schůzek s rodiči a výpis docházky z třídní knihy. Tento postup je v každém případě stejný, protože se jedná především o záležitost rodičů. Pouze pokud se jedná o žáka se speciálně vzdělávacími potřebami, kterých se záškoláctví také týká, učitel kontaktuje ještě pedagogicko-psychologickou poradnu, protože se jedná o porušení doporučení poradny a žák může přijít o úlevy stanovené poradnou. Záškoláctví se vyskytovalo i v období distanční výuky a řešilo se stejným způsobem. Na otázku, jak byste záškoláctví řešila vy, paní Marta odpověděla, že by ho řešila stejným způsobem, pouze by sjednotila postup při řešení, aby každá instituce věděla, jakým způsobem má postupovat a co je v její pravomoci a co již ne.

Možnosti spolupráce při řešení záškoláctví jsou převážně založené na spolupráci a komunikaci, a to mezi učiteli, metodikem prevence nebo výchovným poradcem a mezi učiteli a ředitelem školy. To jsou lidé, se kterými učitel ve škole při řešení záškoláctví spolupracuje. Dále mezi možnosti k řešení záškoláctví lze využívat služby dalších institucí, jako je OSPOD, SVP, PPP, Policie ČR. Paní Marta jako metodik prevence při řešení záškoláctví spolupracuje především s OSPOD, s SVP Pšov, neziskovou organizací Vavřinec a s Policií ČR. Dříve ale s těmito institucemi nespolečně pracovala, jak jsem již zmínila výše, dříve stačila spolupráce pouze s OSPOD nebo Policií ČR. Paní učitelka s těmito institucemi spolupracuje tehdy, když je to nutné. A jelikož záškoláctví řeší neustále, spolupráce s těmito institucemi je častá. Spolupráce probíhá často formou telefonických rozhovorů, při předávání informací nebo osobní schůzkou při jednání s rodiči (při druhém rozhovoru s rodičem, když je svolána výchovná komise). Paní Martě se s těmito institucemi spolupracuje převážně špatně, protože jí chybí zpětná vazba o tom, jak řešení záškoláctví u žáka probíhá nebo zda se případ řeší či nikoli. To je jedna z věcí, kterou by při spolupráci s těmito institucemi ráda změnila. Klady spolupráce s těmito institucemi spatřuje v tom, že je vytvořený určitý manuál, který říká, jak se má postupovat při řešení záškoláctví. Podle paní Marty by se mělo především spolupracovat s OSPOD a Policií ČR, pokud je počet neomluvených hodin vysoký, protože v tomto případě se již jedná o trestný čin ohrožení výchovy dětí. Má ale také zkušenosti s tím, že ne každá instituce chce spolupracovat na tak „banálním“ případu jako je záškoláctví. Především pro OSPOD je důležité, aby dítě bylo najedené a mělo zajištěné základní podmínky pro život. Proto radí,

že pokud instituce nebo rodič nechtějí spolupracovat, je důležité opakovaně volat, a to konkrétně na OSPOD nebo Policii ČR, a dožadovat se nějaké formy řešení, protože my jako učitelé máme povinnost oznámit, že žák do školy nechodí.

12.1.2 ROZHOVOR S PANÍ KAMILOU

Druhou respondentkou je paní Kamila, která pracuje na stejné škole jako paní Marta. Paní Kamila je také třídní učitelkou a zároveň metodikem prevence, ale pro 2. stupeň. V rámci druhého stupně není přesně určeno, kolik hodin žák musí zameškat, aby se jednalo o záškoláctví, ale řeší se zde, zda se neomluvené hodiny u žáka opakují. Prevenci záškoláctví začleňuje paní Kamila především v rámci třídnických hodin, a to formou diskuze.

Jelikož je paní Kamila metodikem prevence, má bohaté zkušenosti se záškoláctvím a často se s ním setkává. Přestože řeší často případy záškoláctví, podle ní se počet žáků, kteří chodí za školu, nezvyšuje ani nesnižuje, co se týká druhého stupně základní školy. Při své praxi nejčastěji setkává pravým záškoláctvím, a to především s chronickými záškoláky, kteří chodí za školu opakovaně, a také se skrytým záškoláctvím. Úsměvná je první zkušenost paní Kamily se záškoláctvím. Poprvé se s případem záškoláctví setkala před více než 20 lety. Jednalo se o případ, kdy k ní jednou ráno do kabinetu vtrhla rozzlobená matka s dcerou. Matka řekla, že její dcera byla včera za školou. Tyto zameškané hodiny jí neomluví a ať jí dají rovnou důtku.

Jednání s rodiči ohledně záškoláctví je pro paní Kamilu vždy nepříjemné, protože se rodiče často vymlouvají a slibují, že vše napraví. Ne vždy to ale dodrží. S rodiči spolupracuje nejprve telefonicky, kdy zjišťuje, proč daný žák nepřišel do školy. Pokud se situace opakuje, zve si je do školy a jedná s nimi osobně. Při kontaktu s rodiči se snaží o to, aby rodiče chtěli spolupracovat a spolupracovali. Jestliže rodiče zjistí, že jejich dítě chodí za školu, obrací se nejčastěji na třídního učitele a ten pak právě na paní Kamilu, jako na metodika prevence. Rodiče se k záškoláctví svého dítěte často staví tak, že se snaží se školou spolupracovat a záškoláctví odstranit. Třídní učitelé kontaktují rodiče v případě, že žák nepřinese omluvenku. Pokud třídní učitelé mají již podezření na záškoláctví u daného žáka a žák není ve škole, kontaktují rodiče ihned.

Paní Kamila nikdy při svém studiu na vysoké škole, konkrétně na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy (český jazyk a rodinná výchova) ani při studiu pro školní

metodiky prevence, nebyla informována o tom, jak postupovat při řešení záškoláctví. Když se poprvé setkala se záškoláctvím, jednala intuitivně, protože v té době ještě podrobný postup pro řešení záškoláctví na škole, na které paní Kamila učila, nebyl. Nyní se informace o postupu řešení záškoláctví dají najít v metodickém pokynu, který vydalo MŠMT, dále také ve školním řádu nebo v pokynu metodika prevence pro třídní učitele. Všemi těmito pokyny se při řešení záškoláctví řídí. Paní učitelka se pouze jednou účastnila školení na téma řešení záškoláctví, jinak o žádných podobných školeních neví. Postup při řešení záškoláctví je podle paní Kamily v zásadě stejný jako na 1. stupni, pouze se vždy upraví na základě okolností, které k záškoláctví vedly, a podle osobnosti žáka a přístupu rodičů. Jako většina ostatních učitelů je s nastaveným postupem řešení záškoláctví spokojena a neměnila by ho. Při řešení záškoláctví se paní Kamila nejčastěji setkává s těmito příčinami záškoláctví: lenost, nevytvoření žádného režimu žáka, strach ze školy, strach z písemné práce. Mezi příčiny záškoláctví při distanční výuce, se kterým se paní učitelka také setkala, patřilo především to, že se žáci k výuce nepřipojovali. Sankce za záškoláctví na této škole jsou stejná jak na 1., tak i na 2. stupni, viz rozhovor s paní Martou. Na škole jsou tedy přesně stanovené sankce za záškoláctví. V případě skrytého záškoláctví, které se těžko prokazuje, se sankce řeší individuálně. V případě, že nedojde k nápravě záškoláctví, je případ předán OSPOD. Paní Kamila se setkala i se záškoláctvím u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. V těchto případech se záškoláctví opět řeší individuálním přístupem, bere se ohled na druh poruchy žáka a jeho speciální potřeby. Motivace k tomu, aby žáci chodili do školy, a ne za školu, by měla vycházet především od rodičů, protože rodiče jsou odpovědní za to, že jejich dítě chodí do školy. Tím, že do školy nechodí, poškozují především rodiče.

Paní Kamila má možnost při řešení záškoláctví spolupracovat především s OSPOD a s městským úřadem, konkrétně s přestupkovou komisí. Při řešení záškoláctví nejčastěji spolupracuje s OSPOD – konkrétně s paní kurátorkou pro děti a mládež, se SVP Pšov a s Finančním odborem – přestupkovou agendou městského úřadu. Paní Kamila v těchto dnech spolupracuje s těmito institucemi poměrně často. Alespoň jednou do týdne je nucena kontaktovat některou z institucí, např. kvůli konzultaci ohledně některého případu. Spolupráce se SVP je rychlá, ale např. spolupráce s městským úřadem je pomalejší kvůli úředním postupům. Paní Kamila s těmito institucemi spolupracuje často

telefonicky a v případě nutnosti i osobně. I přestože je se spoluprací s ostatními institucemi spokojená, uvítala by některé změny, např. rychlejší řešení případu ze strany OSPOD. Mezi klady spolupráce by zařadila především existenci institucí, které mají větší pravomoci k řešení problému záškoláctví. Zápory paní Kamila spatřuje především v zaneprázdněnosti úřadů, v rozporech zákonů, kdy školský zákon nenavazuje na zákon o sociálních službách. Také se setkala s tím, že škola má povinnost hlásit neomluvené hodiny na OSPOD, ale ten nemá povinnost s tím pracovat. Podle paní Kamily by záškoláctví měla řešit především škola v přímé spolupráci se sociálními úřady, které mají větší pravomoci v nařizování povinností rodičům, případně nastavování účinnějších sankcí.

12.1.3 ROZHOVOR S PANÍ LENKOU

Paní Lenka pracuje na 2. stupni základní školy v Černčicích už 30 let. Za svou dlouholetou praxí se se záškoláctvím setkala. Její první zkušenost se záškoláctvím byla velmi úsměvná, jak mi sama sdělila. Jednalo se o žákyni, která nechodila na odpolední vyučování. Když se situace opakovala, paní Lenka telefonovala mamince a telefon zvedla právě ta její žačka, která nechodila na odpolední vyučování, takže mohla paní Lenka nastalý problém ihned vyřešit. Protože se jedná o malou školu, na které učí, se záškoláctvím se moc často nesesetkává. V rozhovoru mi sdělila, že když si o tomto tématu povídala s ostatními kolegyněmi, našly za několik let pouze dva případy záškoláctví.

Paní Lenka je zároveň také třídní učitelkou, takže prevenci záškoláctví probírá převážně na začátku roku, kdy žákům připomíná, jak je mají rodiče omlouvat podle školního řádu, a v průběhu roku jim to samozřejmě také připomíná. Na třídních schůzkách to vždy připomíná i rodičům. Pokud se nějaký problém tohoto typu vyskytne, žáky na to upozorní a znovu formou diskuze jim vysvětlí, proč je důležité do školy chodit a jaké sankce je čekají, pokud do školy chodit nebudou. Díky této prevenci, nebo díky tomu, že se jedná o školu na malém městě, se počet žáků, kteří chodí za školu, nezvyšuje. A když už se vyskytne nějaký případ, je úspěšně vyřešen. Paní Lenka se nejčastěji setkává se skrytým záškoláctvím, tedy že se žák vymlouvá rodičům a rodiče mu absenci ve škole omluví. Mezi nejčastější důvody záškoláctví, se kterými se paní Lenka setkává, patří strach nebo stres z písemné práce, lenost žáka, špatné rodinné zázemí, ale v žádném případě, se kterým se setkala, se nevyskytla jako důvod šikana. Na základní škole, na které paní Lenka pracuje, jsou předem nastavené sankce za záškoláctví. Jedná se o běžná výchovná opatření, jako

jsou napomenutí třídního učitele, důtka třídního učitele, důtka ředitele školy a snížená známka z chování. Paní Lenka mi sdělila, že nemají přímo určený počet neomluvených hodin a k nim přiděleno výchovné opatření, protože se vždy postupuje individuálně s ohledem na osobnost jedince, na rodinné zázemí a na to, zda jde o opakované záškoláctví, nebo ojedinělé. Za záškoláctví se u nich na základní škole považuje již 10 neomluvených hodin. Na otázku, jak žáka, který chodí za školu, motivovat, aby za školu nechodil, mi paní Lenka odpověděla, že nejdůležitější je si nejprve pozitivně promluvit se žákem, najít příčinu chození za školu a najít nějaké řešení toho, aby se to již neopakovalo. Dále je také dobré apelovat na jeho dobré stránky – jeho dobré vlastnosti, jeho koníčky apod. a také stmelovat kolektiv ve třídách, aby se žák do školy těšil alespoň na kamarády.

Zkušenost paní Lenky při jednání s rodiči ohledně záškoláctví není dobrá. Říká, že při jednání s rodiči musí být především důsledná a je nutné apelovat na rodiče, aby žáky omlouvali včas. Při tomto jednání s rodiči záleží také na přístupu rodiče a na osobnosti třídního učitele. S rodiči paní Lenka spolupracuje nejprve telefonicky, kdy rodiče o problému informuje, a pokud se situace nelepší, řeší s nimi situaci osobně – pohovorem. Pokud rodiče zjistí, že jejich dítě chodí za školu a nevědí, jak situaci řešit, mohou se sami obrátit na třídního učitele, výchovného poradce, psychologa nebo psychiatra. Ve většině případů se ale děje to, že místo toho, aby rodiče záškoláctví svého dítěte řešili, spíše ho kryjí, hledají výmluvy, proč dítě nebylo ve škole a zpětně mu hodiny omlouvají. Pokud se vyskytne nějaký problém, ať už se jedná o záškoláctví, nebo o jiné patologické chování, paní Lenka informuje rodiče hned, a to především telefonicky, poté si rodiče pozve na informační schůzku, aby se daný problém začal okamžitě řešit.

Paní Lenka získává informace o postupu řešení záškoláctví především z metodických pokynů vydávaných ministerstvem školství, protože pro běžné učitele se nepořádají žádná školení o řešení záškoláctví. Učitelé se tedy v tomto ohledu musí vzdělávat sami. Jelikož už je paní Lenka v praxi poměrně dlouho, nepamatuje si, kde se poprvé dověděla o tom, jak při řešení záškoláctví postupovat. Ani si nepamatuje, že by se přímo nějaké informace o záškoláctví dozvěděla při svém studiu na vysoké škole. Domnívá se, že se tyto informace dozvěděla, až když sama takový problém řešila, a to buď právě ze zmíněné metodiky, nebo od starších kolegyň. Paní Lenka uvedla, že u nich na škole je postup při řešení záškoláctví stále stejný, i když nějaké rozdíly zde spatřuje. Jde spíše o to,

že dříve žáci moc za školu nechodili. A když už se vyskytl takový případ, řešil se především domluvou nebo svoláním výchovné komise. Dnes se případy záškoláctví vyskytují častěji, a proto jde poměrně o složitější způsob řešení než dříve. Na základní škole, ve které paní Lenka učí, se již po 10 neomluvených hodinách preventivně pozve rodič na informační pohovor, kterého se účastní třídní učitel, rodič a výchovný poradce. Při této první schůzce je rodič pouze informován, že se nějaký problém vyskytl. Pokud se záškoláctví opakuje a žák překročí 25 neomluvených hodin, kontaktuje se již OSPOD a je svolaná druhá schůzka, které se účastní třídní učitel, rodič, výchovný poradce, metodik prevence, kurátor pro děti a mládež a může se účastnit i vedení školy. Při této schůzce už se hledají příčiny záškoláctví a také se nastavují určitá pravidla pro to, aby se záškoláctví již neopakovalo. Pokud by ani toto opatření nepomohlo, tak se případ nahlásí Policii ČR, ale s takovýmto případem se paní Lenka ještě nesešla. Vždy se setkala pouze s případy, kdy se záškoláctví vyřešilo již po druhé schůzce. Řešení záškoláctví je na této základní škole vždy individuální. Záleží na osobnosti jedince, na rodinné situaci a na tom, zda se jedná o dlouhodobé záškoláctví nebo pouze o jednorázovou neomluvenou nepřítomnost žáka. Paní Lenka mi sdělila, že záškoláctví se vyskytuje i u dětí se specifickými poruchami učení, ale ona v tomto ohledu nemá žádné zkušenosti. Díky tomu, že jejich základní škola při distanční výuce nastavila výuku podle rozvrhu a žákům, kteří doma neměli počítače, škola tuto techniku zajistila, tak se záškoláctví při této formě výuky vůbec nevyskytovalo. Kdyby bylo na paní Lence, tak by záškoláctví řešila úplně stejným způsobem, jako je způsob řešení nastaven nyní. Díky tomu, že je jasně určený postup a nastavená pravidla, jak se má v tomto případě postupovat, by paní Lenka nic neměnila.

Možností spolupráce při řešení záškoláctví je prý celá řada. Ať už se jedná o spolupráci v rámci školy (třídní učitel, metodik prevence, výchovný poradce, ostatní učitelé a vedení školy), nebo o spolupráci školy a ostatních institucí, např. spolupráce s OSPOD, Policií ČR atd. Paní Lenka při řešení záškoláctví nejčastěji spolupracuje s výchovným poradcem a metodikem prevence, v rámci školy a mimo školu nejčastěji s OSPOD a také v jednom případě spolupracovala s diagnostickým ústavem. Paní učitelka tedy spolupracuje pořád se stejnými institucemi, a to poměrně často, protože s těmito institucemi spolupracuje, i pokud se vyskytne jiné rizikové chování, než je záškoláctví. Spolupráce většinou probíhá telefonicky, nebo osobně po předem domluvené schůzce.

Paní Lence se s ostatními institucemi spolupracuje velmi dobře, nemá žádnou negativní zkušenost. I přes dobrou zkušenost při spolupráci s institucemi by však uvítala větší zpětnou vazbu od těchto institucí, kterým daný případ předává, např. formou nějaké zprávy. Spatřuje klady této spolupráce především ve vzájemném kontaktu, informovanosti a v tom, že jsou přesně daná pravidla a každá instituce ví, jak má případ řešit. Hlavní spolupráce při řešení záškoláctví by měla, podle paní Lenky, probíhat především mezi školou a rodičem, a to konkrétně mezi třídním učitelem, metodikem prevence nebo výchovným poradcem a rodičem. Pouze v případech, kdy dochází k opakovanému záškoláctví, by měl být ke spolupráci přibrán OSPOD. Paní Lenka nemá žádnou zkušenost s tím, že by rodiče ani jiná instituce nespolečně pracovali, takže na otázku, jak postupovat v případě nespolečné práce, odpovědět nemohla.

12.1.4 ROZHOVOR S PANÍ PETROU

Další respondentkou byla paní Petra, která pracuje na odboru sociálně-právní ochrany dětí v Horažďovicích jako kurátor pro děti a mládež do 18 let a také jako pracovník pro náhradní rodinnou péči. Do její hlavní náplně práce patří pomoc rodinám při řešení výchovných problémů s péčí o dítě a poradenská činnost v rodinách, ve kterých se vyskytují patologické jevy. V rámci své práce tedy přímou prevenci proti záškoláctví na školách neprovádí, protože tuto prevenci má spíše v kompetenci škola. Paní Petra ovšem částečnou prevenci proti záškoláctví provádí, a to přímo v rodinách, se kterými spolupracuje. Konkrétně se jedná o rodiny, u kterých se objeví náznaky rizikového chování. Paní Petra studovala na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích sociální pedagogiku, speciální pedagogiku – etopedii a policejní akademii. Znalosti a zkušenosti z těchto oborů, dnes paní Petra denně při své práci využívá. Svě práci kurátorky pro děti a mládež se věnuje již 16 let.

Paní Petra se ve své praxi setkává se záškoláctvím často a má s jeho řešením bohaté zkušenosti. Proto si na první zkušenost s tímto rizikovým chováním již nevzpomíná. Na otázku, zda se počet žáků, kteří chodí za školu, zvyšuje, mi nebyla schopna jednoznačně odpovědět. Prý je to z toho důvodu, že dnes není přesně vymezené, co je to záškoláctví. Můžeme to vysvětlit tak, že žák nechodí do školy, ale i přesto mu rodiče hodiny omlouvají. V této chvíli to můžeme brát jako záškoláctví, ale zároveň to nejde žádným způsobem řešit, protože hodiny jsou omluvené. Paní Petra uvedla, že se

během své práce setkává se všemi formami záškoláctví. Nejčastěji se jedná o skryté záškoláctví, kdy se žáci rodičům vymlouvají, že je něco bolí, a i když to není pravda, tak jim rodiče omluvenku do školy napíší. Mezi časté případy záškoláctví patří také to, že žáci nechodí na odpolední vyučování. V některých případech se spíše jedná o jednorázové záškoláctví, kdy žák jde za školu pouze proto, aby si vyzkoušel, jaké to je. V poslední době se také často vyskytovaly případy, kdy se žáci neúčastnili distanční výuky. Mezi časté příčiny záškoláctví paní Petra řadí špatnou situaci v rodině, nedůležitost vzdělání, nedůslednost rodičů. Častým důvodem neúčasti na distanční výuce bývá lenost žáků.

S rodiči se paní Petře spolupracuje ve většině případů špatně, protože se neustále vymlouvají na to, proč jejich dítě nechodí do školy, a omlouvají se, že včas žáka neomluvili. Rodiče o problému informuje škola, a to v případě, když počet neomluvených hodin přesáhne určitý počet, který má škola nastavený. S rodiči paní Petra spolupracuje převážně tak, že problémové rodiny navštěvuje a vede s nimi pohovory, ve kterých se jim snaží vysvětlit, proč je důležité, aby dítě do školy chodilo. Když rodiny nenavštěvuje, alespoň jim telefonuje a ptá se, zda dítě do školy šlo. Také se snaží rodiče podporovat a poskytovat jim různé potřebné pomůcky. Rodiče se ke spolupráci staví kladně a mají snahu na řešení problému spolupracovat. Když se rodiče domnívají, že jejich dítě chodí za školu, mohou se obrátit jak na školu, tak ale i na OSPOD, který jim dále může doporučit kontakt na středisko výchovné péče, neziskovou organizaci nebo Policii ČR.

Paní Petra se při svém studiu nesešla s tím, že by jí někdo sdělil, jakým způsobem postupovat při řešení záškoláctví. Při svém studiu se dozvěděla pouze obecné informace o tomto rizikovém chování. Více informací pak získala z metodiky sociální práce, z kurátorských metodik, z vyhlášek ministerstva školství a ze své praxe. Postupy pro řešení záškoláctví i jiných patologických jevů nachází převážně v metodických příručkách vydávaných ministerstvem školství.

Paní Petra mi sdělila, že postup při řešení záškoláctví je u každého žáka individuální. Obecně můžeme říci, že se nejprve svolává výchovná komise, na které se hledají příčiny a řešení záškoláctví a kde je také vytvořen individuální plán. Další postup je už u každého žáka jiný podle toho, zda záškoláctví pokračuje či nikoli. V minulosti bylo řešení záškoláctví jednodušší, protože škola nahlašovala OSPOD už i podezření na záškoláctví. Dnes škola musí počkat, až žákovy neomluvené hodiny přesáhnou určitý

počet. Paní Petře záškoláctví nahlašují školy až v případě, dosáhne-li žák i 20 neomluvených hodin. Pokud ale se vyskytne případ, že žák měl neomluvené hodiny, poté začal chodit do školy a znovu se u něj vyskytly neomluvené hodiny, škola nahlašuje OSPOD tuto událost již po první neomluvené hodině. Paní Petra by při řešení záškoláctví postupovala stejně, pouze by více upřesnila, co je a co není neomluvená hodina. Jsou totiž případy, kdy žák má celou řadu neomluvených hodin, ale rodič mu po nějakém čase omluvenku napíše a tím pádem už se jedná o omluvenou hodinu. Paní Petra při řešení záškoláctví postupuje vždy individuálně podle osobnosti dítěte a podle situace v rodině. Řeší i případy záškoláctví u dětí se specifickými poruchami učení. Postup řešení je opět individuální a také se do řešení zapojují neziskové organizace. Postihy za záškoláctví jsou opět individuální. Jako kurátorka nemá paní Petra nastavené přesné postihy za určitý počet neomluvených hodin, jako je tomu ve školách. Většinou se jedná o to, zda rodina při řešení záškoláctví spolupracuje, nebo ne. Mezi postihy ze strany OSPOD patří přidělení ambulantní péče dítěti, soudní dohled nebo umístění dítěte do diagnostického ústavu. Na otázku, jak dítě, které chodí za školu, motivovat, mi paní Petra odpověděla, že spíše motivuje rodiče, aby děti posílali do školy a aby jim řádně omlouvali hodiny. Pokud při rozhovoru nepomáhá přesvědčování, přistupuje paní Petra k „výhrůzkám“, tedy sděluje jim, co se stane, např. pokud nebudou dítě posílat do školy, tak jim dítě může být odebráno, mohou dostat pokutu, nebo mohou jít do vězení. Tyto tzv. výhrůžky v případě, že rodina nechce spolupracovat, vždy zabírají.

Možnosti spolupráce mezi institucemi jsou dosti široké, ať už se tím míní spolupráce se školami (třídními učiteli, metodiky prevence, výchovnými poradci) nebo dalšími institucemi, jako jsou neziskové organizace, Policie ČR, střediska výchovné péče apod. Paní Petra nejčastěji spolupracuje se školami, neziskovými organizacemi, konkrétně s Českobratrskou církví evangelickou (Diakonie), se SVP a Policií ČR. Paní Petře se s danými institucemi spolupracuje velmi dobře a nemá s institucemi žádné negativní zkušenosti. Přesto se najdou věci, které by paní Petra při řešení záškoláctví změnila. Mezi tyto věci patří méně administrativy a zpětná vazba o tom, jak se situace s daným dítětem vyvíjí, pokud ho předá jiné instituci. Klady ve spolupráci paní Petra spatřuje především v provázanosti a spolupráci s jednotlivými institucemi. Zápory ve spolupráci spatřuje především v neinformovanosti ze strany jiných institucí. Záškoláctví by měla, podle paní

Petry, řešit především škola s rodiči. Teprve až poté, co škola využije všechny prostředky, které využít může, by měl být případ předán dál, a to konkrétně OSPOD nebo dalším institucím. Jestliže se najdou rodiče, kteří nespolupracují při řešení tohoto rizikového chování, i přestože je jejich povinností spolupracovat, může být rodičům udělena pokuta. S tímto případem se ale paní Petra nesešla, protože rodiče vždy spolupracují, nebo se snaží spolupracovat. Instituce při řešení jakéhokoli rizikového chování spolupracovat musí.

12.1.5 ROZHOVOR S PANÍ VERONIKOU

Paní Veronika pracuje ve Středisku výchovné péče v Novém Boru, kde se zabývá poruchami chování. Dříve pracovala na OSPOD jako kurátorka pro děti a mládež. Díky těmto dvěma pracím a dlouholeté praxi má bohaté zkušenosti jak se záškoláctvím, tak i s ostatními formami rizikového chování. Paní Veronika jako sociální pracovnice na školách žádnou prevenci neprovádí, protože to nepatří do náplně její práce. Protože má paní Veronika za sebou již 20 let praxe v oboru, tak si na první zkušenost se záškoláctvím nevzpomíná.

Jak jsem již výše zmínila, paní Veronika má bohaté zkušenosti se záškoláctvím a setkává se s ním poměrně často, a to převážně se skrytým a s pravým záškoláctvím. Skryté záškoláctví, jak mi sdělila, je složité v tom, že se těžko prokazuje. Myslí si, že se počet žáků, kteří chodí za školu, za poslední dobu nezvýšil ani nesnížil, ale jak sama zmiňuje, k záškoláctví napomohla koronavirová pandemie a distanční výuka. Žáci nabyli dojmu, že se výuky účastnit nemusí. Paní Veronika se se záškoláctvím setkávala i během distanční výuky. Mezi časté důvody záškoláctví v době výuky na dálku patřilo to, že se žáci nepřipojovali na výuku, nebo se vymlouvali, že jim nejde internet apod. Mezi další důvody záškoláctví, se kterými se paní Veronika setkává, patří špatné rodinné prostředí žáka, jiné priority rodiny, než je vzdělání, vliv vrstevníků, nechuť k učení, špatný prospěch a také šikana.

Paní Veronice se s rodiči nespolupracuje moc dobře, ale samozřejmě záleží na osobnosti rodiče, zda to s nápravou myslí vážně, nebo ne. Jak mi paní Veronika sdělila, je to proto, že rodiče jsou často nemotivovaní, donucení především školou, aby navštívili OSPOD a museli něco řešit. Dalším důvodem ne moc dobré spolupráce s rodiči jsou jejich časté výmluvy na otázky, proč má dítě neomluvené hodiny, proč dítě nechodí do školy

apod. Paní Veronika rodiče nekontaktuje, protože ti jsou kontaktováni školou. Poté, co jsou rodiče kontaktováni a škola vyčerpá všechny své možnosti na řešení záškoláctví, teprve tehdy přijde paní Veronice podnět na řešení tohoto problému. Spolupráce s rodiči ze strany paní Veroniky probíhá především formou rozhovoru, při kterém jsou rodiče znovu informováni o tom, co se děje a jaké to může mít důsledky. Dále dochází k sepsání protokolu, vytvoření individuálního plánu na ochranu dítěte, vytvoření vyhodnocení dítěte a rodičům se dají úkoly, které by měli plnit, aby se tato situace již neopakovala. Rodičům bývá také doporučeno navštívit SVP. Ze strany pracovníka SVP se jedná o spolupráci s rodiči opět v rámci pohovorů, kde se opět hledají příčiny vzniku záškoláctví, co mu předcházelo a jakým způsobem dalšímu záškoláctví zamezit. Pohovory bývají uskutečňovány jak s rodiči, tak i s dalšími členy rodiny, např. s prarodiči, sourozencem. Dále je možné se domluvit se sociálně aktivizační službou, která bude rodiče kontrolovat, nebo domluvit spolupráci s preventisty kriminality, kteří budou žáka do školy odvádět. Rodiče s OSPOD často spolupracují, protože se bojí toho, že by jim mohlo být dítě odebráno. Dříve také hrozilo, že budou rodičům sebrány sociální dávky. Spolupráce se SVP je jiná, protože do tohoto střediska rodiče přicházejí většinou dobrovolně, když tam nechtějí chodit, tak nemusí, ale poté je to zaznamenáno do zprávy pro OSPOD. Docházku do SVP může také nařídit soud. Jestliže rodiče SVP nenavštěvují, když jim je to doporučeno nebo nařízeno, potom je to pro ně přitěžující okolnost. Spolupráce ze strany rodičů je tedy individuální. Pokud rodiče zjistí, že jejich dítě chodí za školu, tak se často sami obracejí na pracovníky SVP.

Když se paní Veronika poprvé setkala se záškoláctvím, tak si matně vzpomíná, že řídila informacemi především z příslušných metodik, zkušenostmi a radami od starších kolegyň. Paní Veronika se při svém studiu na vyšší odborné škole sociálně-právní a při bakalářském a magisterském studiu speciálního pedagoga s bližšími informacemi o řešení záškoláctví setkala. Vždy se jednalo pouze o obecné informace týkající se nejen záškoláctví, ale i dalších forem rizikového chování. Jako sociální pracovník má paní Veronika ze zákona povinná školení v rámci celoživotního vzdělávání, kterých se musí účastnit. Pro kurátory jsou ještě navíc určeny metodické porady. Dalším přínosem je setkávání se s dalšími kolegy a vzájemné předávání zkušeností. Paní Veronika mi sdělila, že postup při řešení záškoláctví je více méně stejný. Novinkou je u nich na školách projekt

nazvaný Inkluze. V rámci tohoto projektu jsou na školách přítomni sociální pracovníci, kteří mohou podchytit začínající problém již na samém počátku a také zajišťují komunikaci mezi školou a rodinou. Paní Veronika má s tímto projektem pozitivní zkušenosti a myslí si, že v budoucnu by měl být tento projekt zaveden ve všech školách. Ve středisku výchovné péče paní Veronika řeší záškoláctví zejména formou pohovorů, při kterých se snaží najít příčinu, která k záškoláctví vedla. Na OSPOD paní Veronika řešila záškoláctví obdobně, s tím rozdílem, že pro rodiče vytvářela individuální výchovný plán a zadávala rodičům úkoly, které museli plnit. Pokud je neplnili, případ se posílal dál. Když se situace nevyřešila, škola poslala na policii trestní oznámení a rodiče mohli být za toto rizikové chování svých dětí i odsouzeni, což se také v jednom případě, který paní Veronika řešila, stalo. Kdyby bylo přímo na paní Veronice, tak by řešila záškoláctví stejným způsobem, jako se řeší teď. Postup při řešení záškoláctví, jak bylo již zmíněno, je především individuální, kdy záleží na osobnosti dítěte a na rodině, jakým způsobem se k tomuto problému postaví. Paní Veronika se často setkává se záškoláctvím u dětí se sociálním znevýhodněním – nefunkční rodina, nízké ekonomické podmínky, dále také u dětí se zdravotním znevýhodněním – děti s ADHD. Se záškoláctvím u dětí se zdravotním postižením se paní Veronika nesešla, ale pokud by se s ním setkala, řešila by případ běžným způsobem, pouze by do řešení záškoláctví zapojila i pedagogicko-psychologickou poradnu. Postihy za záškoláctví u žáka jsou udělovány především školou, a to kázeňskými postihy, jako jsou napomenutí třídního učitele, důtka třídního učitele, důtka ředitele školy a snížená známka z chování. Z pohledu paní Veroniky jsou především sankcionováni rodiče, a to tak, že rodič může skončit u soudu, u kterého může být odsouzen za neplnění povinností. Může mu také být dítě odebráno, nebo mu může být udělena pokuta, ale to pouze v ojedinělých případech. Paní Veronika má zkušenosti především s negativní motivací, co všechno hrozí, když dítě do školy chodit nebude. Pozitivně, podle paní Veroniky, mohou dítě motivovat rodiče tak, že mu slíbí kapesné, splní mu nějaké přání, pustí ho na nějakou volnočasovou aktivitu nebo mu dovolí něco, co běžně dělat nemůže.

Paní Veronika používá veškeré možnosti spolupráce, které se jí nabízejí. Spolupracuje s institucemi telefonicky, elektronicky, ale i osobně. Paní Veronika, když pracovala na OSPOD, spolupracovala především s rodinou žáka, který chodil za školu, se SVP, se sociální aktivizační službou i se soudem. Nyní, při své práci na SVP, spolupracuje

s rodinami žáků, kteří chodí za školu, se školou, s OSPOD, s Policií ČR a v některých případech i se soudem. Paní Veronika má s institucemi samé dobré zkušenosti, ale jak sama říká, záleží na osobnosti člověka, se kterým daný případ projednává. Tím, že má samé dobré zkušenosti, by na způsobu spolupráce s ostatními institucemi nic neměnila. Ve spolupráci nespatřuje žádné záporné. Co se týče kladů ve spolupráci, ty spatřuje především ve vzájemné komunikaci a informovanosti. Podle paní Veroniky by se na řešení záškoláctví měla podílet především škola. Pokud škola vyčerpá všechny své možnosti, teprve poté by měla začít spolupracovat s ostatními institucemi. Paní Veronika se s žádnou nespoupráci neseetkala, takže ani neví, jak by postupovala v případě, když by některá ze stran nespoupracovala. Důvod dobré spolupráce tkví podle paní Veroniky v tom, že všechny instituce se na řešení záškoláctví podílet musejí. Nespoupráce ze strany rodičů se řeší nahlášením na Policii ČR, která tento případ přebírá a dále pracuje na jeho řešení.

12.2 ANALÝZA ROZHOVORŮ

Cílem rozhovorů bylo zjistit, jakým způsobem se záškoláctví projevuje na konkrétně vybraných základních školách a jakým způsobem je toto rizikové chování řešeno. Dalším cílem bylo zjistit, s kým a jakým způsobem spolupracují konkrétně vybraní učitelé a sociální pracovníci při řešení záškoláctví a zda jsou s touto spoluprací obě strany spokojeny. Otázky, které byly použity při rozhovorech, vycházely z výzkumných otázek, které byly dále rozděleny do dílčích otázek. Výzkumné otázky jsou uvedeny v metodice výzkumu.

12.2.1 JAKÉ MAJÍ UČITELÉ ZKUŠENOSTI SE ZÁŠKOLÁCTVÍM?

1. Kolik zameškaných hodin se u vás na škole považuje za záškoláctví?
2. Jak zařazujete do výuky prevenci záškoláctví?
3. Zvyšuje se na vaší škole počet dětí, které chodí za školu?
4. Daří se vám záškoláctví úspěšně řešit? Nebo narůstají případy, u kterých záškoláctví nejde vyřešit?
5. S jakými typy záškoláctví jste se setkal/a? S jakými typy se setkáváte nejčastěji?
6. Jaké jsou nejčastější důvody záškoláctví?
7. Setkal/a jste se se záškoláctvím i při distanční výuce?
8. Jaké byly nejčastější důvody záškoláctví při distanční výuce?
9. Jsou předem určené sankce za záškoláctví, nebo je na škole, jakou sankci udělí?

10. Jak žáka, který chodí za školu, přesvědčit/motivovat, aby už za školu nechodil?

Z rozhovorů vyplynulo, že přestože je podle vyhlášky určeno, kolik neomluvených hodin je považováno za záškoláctví, každá škola si tento počet upravuje. Záleží na osobnosti jedince a na tom, zda se záškoláctví u žáka opakuje, či nikoli. Prevenci záškoláctví vyučující nejčastěji zařazují do třídnických hodin, a to formou diskuze. Díky této prevenci se počet dětí, kteří chodí za školu oproti minulým letům nezvyšuje, a když už se vyskytne, tak se ho daří úspěšně vyřešit. Dotazovaní se nejčastěji na 1. stupni setkávají se skrytým záškoláctvím a na 2. stupni pak s pravým záškoláctvím. Mezi nejčastější příčiny záškoláctví patří lenost, strach ze školy a často špatné rodinné zázemí žáků. Při distanční výuce bylo nejčastější příčinou to, že se žáci vymlouvali na to, že jim nefunguje internet nebo nemají potřebnou elektroniku. Za záškoláctví škola uděluje žákovi výchovná opatření, jako jsou důtka třídního učitele, důtka ředitele školy, zhoršená známka z chování. Horší sankce jsou samozřejmě pro rodiče, kterým hrozí pokuta, nebo dokonce trestní stíhání za zanedbání péče o dítě. Žák by měl být především motivován rodiči k tomu, aby chodil do školy.

	Paní Marta	Paní Kamila	Paní Lenka	Paní Petra	Paní Veronika
OT1	5	5	10	sociální pracovnice	sociální pracovnice
OT2	třídnické hodiny, třídnické chvilky - diskuze	třídnické hodiny - diskuze	začátek roku – seznámení s omlouváním , třídní schůzky – připomínání rodičům, třídnické hodiny - diskuze	prevence není v její náplni práce, pouze v rodinách, ve kterých se může vyskytnout rizikové chování	prevence není v její náplni práce
OT3	nezvyšuje	nezvyšuje	nezvyšuje	nezvyšuje	Nezvyšuje
OT4	ano	ano	ano	ano	Ano
OT5	skryté	pravé záškoláctví – opakované, skryté	skryté	skryté, nechození na odpolední vyučování, jednorázové záškoláctví	Skryté

OT6	lenost, strach z písemné práce, bez přípravy na hodinu, strach ze školy	lenost, žádný pravidelný režim žáka, strach ze školy, strach z písemné práce	strach nebo stres z písemné práce, lenost žáka, špatné rodinné zázemí	špatná situace v rodině, nedůležitost vzdělání, nedůslednost rodičů.	špatné rodinné zázemí, jiné priority rodiny, než je vzdělání, vliv vrstevníků, nechuť k učení, špatný prospěch, šikana
OT7	ano	ano	ne	ano	ano
OT8	špatné připojení k internetu, chybí potřebná elektronika	špatné připojení k internetu, chybí potřebná elektronika	nemá zkušenost	lenost	nepřipojování na výuku z důvodu výpadku internetu a jiné výmluvy

OT9	důtka třídního učitele, důtka ředitele školy, snížená známka z chování	důtka třídního učitele, důtka ředitele školy, snížená známka z chování	důtka třídního učitele, důtka ředitele školy, snížená známka z chování	přidělení ambulantní péče dítěte, soudní dohled pro rodiče – odebrání dítěte, odsouzení → vězení	doporučení návštěvy SVP, odebrání dítěte
OT10	motivace od rodičů	motivace od rodičů	apelovat na jeho dobré vlastnosti, koníčky, stmelovat kolektiv ve třídách	motivace od rodičů	negativní motivace – co se stane, když ... pozitivní motivace – kapesné, splnění přání, volnočasová aktivita

Tabulka 2 Zkušenosti učitelů se záškoláctvím, zdroj: vlastní, 2022.

12.2.2 JAK PROBÍHÁ ŘEŠENÍ ZÁŠKOLÁCTVÍ?

1. Kde zjistíte, jak při řešení záškoláctví postupovat?
3. Pořádají se školení pro učitele/sociální pracovníky, kde se dozví, jak postupovat při řešení záškoláctví?
4. Když se jednalo o první zkušenost se záškoláctvím, jak jste věděl/a, jak máte při řešení postupovat? (Odkud jste získal/a informace, jak postupovat?)
5. Byli jste při svém studiu na VŠ o záškoláctví informováni, jak ho řešit/jak postupovat?
6. Je postup při řešení záškoláctví stejný, nebo se mění?
7. Jak postupujete při řešení záškoláctví teď?

8. Řešíte záškoláctví vždy stejným způsobem? Zohledňuje se při řešení záškoláctví osobnost jedince, nebo přístup rodiny?
9. Vyskytuje se záškoláctví i u dětí se speciálními vzdělávacími potřebami? Jak se postupuje v tomto případě?
10. Jak byste záškoláctví řešil/a vy? (Zůstal/a byste u stejného postupu, nebo ho změnil/a, popřípadě jak?)

Běžný učitel se o postupu při řešení záškoláctví dozvídá především z metodické příručky vydané MŠMT, od metodika prevence nebo ze školního řádu. Totéž platí také pro sociální pracovníky, ale s tím rozdílem, že po sociálního pracovníka jsou organizována také různá školení. Při první zkušenosti se záškoláctvím se většina pracovníků řídí svou intuicí nebo radami od kolegů/kolegyň, protože na vysoké škole se o řešení záškoláctví nepodávají žádné specifické informace. Většina školních i sociálních pracovníků mi potvrdila, že se způsob řešení záškoláctví změnil. Je to z toho důvodu, že např. před 10 lety moc dětí za školu nechodila, takže způsob řešení byl jednodušší. Školy nahlašovaly OSPOD i náznak záškoláctví, takže mohlo být rychleji vyřešeno. Dnes je postup řešení velmi zdlouhavý a zapojuje se do něj daleko více institucí než dříve. Postup při řešení záškoláctví je vždy stejný, pouze se berou ohledy na osobnost jedince a na situaci v rodině. Záškoláctví se vyskytuje i u dětí se speciálně vzdělávacími potřebami. Postup řešení je stejný kromě toho, že se do řešení zapojuje i pedagogicko-psychologická poradna. Všichni respondenti odpověděli, že postup řešení záškoláctví by zachovali takový, jaký je dnes.

	Paní Marta	Paní Kamila	Paní Lenka	Paní Petra	Paní Veronika
OT1	od paní Marty, z nástěnky ve sborovně, metodické schůzky, pedagogické porady	z metodického pokynu od MŠMT, ze školního řádu, z pokynu pro metodiky prevence	z metodického pokynu od MŠMT	metodické příručky, vyhlášky MŠMT, praxe	metodické příručky, vyhlášky MŠMT, praxe, školení

OT2	ne	ne, účastnila se pouze jednoho školení na téma záškoláctví	ne	ano, pro sociální pracovníky	ano, ze zákona povinná školení
OT3	nevzpomíná si	podle své intuice	z metodického pokynu, od starších kolegyň	nevzpomíná si	metodiky, zkušenostmi a radami od kolegů
OT4	ne	ne	ne	ne	ne
OT5	mění, dříve – kontaktovat pouze OSPOD, dnes – rodiče, OSPOD, přestupková agenda, u žáků se SVP PPP a Policie ČR	mění, dříve – kontaktovat pouze OSPOD, dnes – rodiče, OSPOD, přestupková agenda, u žáků se SVP PPP a Policie ČR	mění se, dříve stačil rozhovor se žákem, dnes – řešení s OSPOD, s Policií ČR	mění se – dříve škola nahlašovala i podezření na záškoláctví, dnes záškoláctví škola nahlašuje až od 20 hodin bez omluvy	stejný, nový projekt – sociální pracovníci ve školách

OT6	2 schůzky s rodiči, OSPOD, Finanční odbor – přestupková agenda, poté Policie ČR	2 schůzky s rodiči, OSPOD, Finanční odbor – přestupková agenda, poté Policie ČR	schůzka s rodičem, po 25 hodinách bez omluvy se kontaktuje OSPOD, druhá schůzka s rodiči, které se účastní také výchovný poradce, zástupce OSPOD, ředitel školy, Policie ČR	nahlášení případu školou, výchovná komise	nahlášení případu školou na OSPOD, postoupení Policii ČR
OT7	ano, postup je stejný, ano přihlíží se na osobnost jedince a přístup rodiny	ano, postup je stejný, ano přihlíží se na osobnost jedince a přístup rodiny	ano, postup je stejný, ano přihlíží se na osobnost jedince a přístup rodiny	ano, postup je stejný, ano přihlíží se na osobnost jedince a přístup rodiny	ano, postup je stejný, ano přihlíží se na osobnost jedince a přístup rodiny
OT8	ano, postup je stejný, ale kontaktuje se ještě PPP zohledňuje se druh poruchy a speciální potřeby žáka	ano, postup je stejný, ale kontaktuje se ještě PPP zohledňuje se druh poruchy a speciální potřeby žáka	ano, nemá zkušenost	ano, postup je stejný, zohledňuje se druh poruchy a speciální potřeby žáka	ano, postup je stejný, zohledňuje se druh poruchy a speciální potřeby žáka, je zapojena i PPP

OT9	zachovat stávající postup	zachovat stávající postup	zachovat stávající postup	zachovat stávající postup – upřesnit definici záškoláctví	zachovat stávající postup
-----	---------------------------	---------------------------	---------------------------	---	---------------------------

Tabulka 3 Jak probíhá řešení záškoláctví, zdroj: vlastní, 2022.

12.2.3 JAKÝM ZPŮSOBEM SPOLUPRACOVAT S RODIČI PŘI ŘEŠENÍ ZÁŠKOLÁCTVÍ?

1. Jaká je pro vás spolupráce s rodiči při řešení záškoláctví?
2. Jak spolupracujete s rodiči při řešení záškoláctví?
3. Na koho se mohou rodiče při záškoláctví obrátit?
4. Jak se k záškoláctví často staví rodiče žáka?
5. Kdy a jak informujete rodiče o problému?

Spolupráce s rodiči je pro učitele i pro sociální pracovníky velmi nepříjemná. Je to proto, že se rodiče často vymlouvají, proč neposlali dítě do školy, a také se velmi často omlouvají, že zapomněli žákovi napsat omluvenku. Učitelé často s rodiči žáků, u kterých se záškoláctví vyskytne, komunikují telefonicky, elektronicky, a když je počet neomluvených hodin vysoký, tak si rodiče zvou do školy a probírají s nimi situaci osobně. Sociální pracovníci komunikují s rodiči především prostřednictvím osobních schůzek. Pokud rodiče zjistí, že jejich dítě chodí za školu, mohou se sami obrátit na třídního učitele, metodika prevence, ale i na OSPOD a SVP. Pokud toto rizikové chování zjistí učitel, kontaktuje rodiče telefonicky ihned, aby se situace začala co nejrychleji řešit.

	Paní Marta	Paní Kamila	Paní Lenka	Paní Petra	Paní Veronika
OT1	nepříjemná – výmluvy ze strany rodičů	nepříjemná – výmluvy ze strany rodičů	nepříjemná – výmluvy ze strany rodičů	nepříjemná – výmluvy ze strany rodičů	nepříjemná – výmluvy ze strany rodičů
OT 2	telefonicky, osobně - pohovory	telefonicky, osobně - pohovory	telefonicky, osobně - pohovory	osobně – pohovory	osobně - pohovory

OT3	na třídního učitele, metodika prevence, na OSPOD	na třídního učitele, metodika prevence, na OSPOD	na třídního učitele, výchovného poradce, psychologa, nebo psychiatra, na OSPOD	na školu (třídního učitele, metodika prevence), na OSPOD, středisko výchovné péče, neziskovou organizaci nebo Policii ČR	na školu (na třídního učitele, metodika prevence), na OSPOD, na SVP
OT4	spolupracují a podílejí se na řešení problému	spolupracují a podílejí se na řešení problému	spolupracují a podílejí se na řešení problému	spolupracují a podílejí se na řešení problému	spolupracují a podílejí se na řešení problému
OT5	ihned – jakmile je nějaké podezření na záškoláctví	ihned – jakmile je nějaké podezření na záškoláctví	ihned – jakmile je nějaké podezření na záškoláctví	rodiče informuje škola	rodiče informuje škola

Tabulka 4 Spolupráce s rodiči při řešení záškoláctví, zdroj: vlastní, 2022.

12.2.4 S KÝM SPOLUPRACUJÍ ŠKOLSKÉ A SOCIÁLNÍ INSTITUCE PŘI ŘEŠENÍ ZÁŠKOLÁCTVÍ?

1. Jaké jsou možnosti spolupráce při řešení záškoláctví?
2. S kým a s jakými institucemi spolupracujete?
3. Spolupracujete pořád se stejnými institucemi?
4. Jak často s těmito institucemi spolupracujete?
5. Jak spolupráce probíhá?
6. Jak se vám s danými institucemi spolupracuje?
7. Co byste na spolupráci změnil/a?
8. Jaké jsou klady a zápory při spolupráci s institucemi?

9. Podle vás, s kým by se mělo jednat/spolupracovat při řešení záškoláctví? (které instituce jsou hlavní, které vedlejší)
10. Jak postupovat v případě nespolupráce? (ze strany OSPOD, rodiny atd.)

Možnosti spolupráce mezi školními a sociálními institucemi jsou rozmanité, a to jak uvnitř školy, tak i ve spolupráci s dalšími institucemi. Učitelé nejčastěji spolupracují uvnitř školy s metodikem prevence, výchovným poradcem, mimo školu pak s rodiči žáka, s OSPOD, neziskovými organizacemi, PPP a s Policií ČR. Sociální pracovníci nejčastěji spolupracují s rodiči dítěte, s třídními učiteli, metodiky prevence, SVP, Policií ČR a někteří i se soudem. Učitelé, se kterými jsem dělala rozhovor, uvedli, že s těmito institucemi spolupracují často, např. i každý týden, protože s nimi řeší i jiné rizikové chování, než je záškoláctví. To samé platí i u sociálních pracovníků. Vzájemná spolupráce probíhá ve většině případů telefonicky, a pokud je případ složitější, spolupráce probíhá i osobně v rámci rozhovorů. Učitelé hodnotí spolupráci nejednoznačně, vždy totiž závisí na tom, s jakým člověkem v dané instituci jednájí. Sociální pracovníci se jednoznačně shodli na tom, že se spoluprací s ostatními institucemi mají velmi dobrou zkušenost. I přesto, že se učitelům a sociálním pracovníkům navzájem dobře spolupracuje, uvítali by větší vzájemnou informovanost a zpětnou vazbu o tom, jak případ s daným žákem postupuje. Většina dotazovaných vidí klady právě ve vzájemné spolupráci, informovanosti a v tom, že je přesně daný postup řešení záškoláctví. Negativum dotazovaní spatřují právě v absenci zpětné vazby. Respondenti se také shodli v tom, že záškoláctví by měla řešit především škola. Až poté, co škola vyčerpá všechny možnosti řešení, teprve pak by měla informovat OSPOD, který má větší pravomoci k řešení situace přímo v rodinách problémových žáků. Pokud při řešení záškoláctví nespolupracují rodiče, měli by být kontaktovány příslušné úřady (OSPOD, Policii ČR), které mají příslušné pravomoci přimět rodiče ke spolupráci. Při nespolupráci ze strany sociálních institucí, by měl být těmito institucím voláno a dožadováno se spolupráce, protože sociální instituce mají ze zákona povinnost spolupracovat při řešení těchto případů.

	Paní Marta	Paní Kamila	Paní Lenka	Paní Petra	Paní Veronika
OT1	rozmanité, spolupráce uvnitř školy a spolupráce školy a institucí	rozmanité, spolupráce uvnitř školy a spolupráce školy a institucí	rozmanité, spolupráce uvnitř školy a spolupráce školy a institucí	rozmanité, spolupráce uvnitř školy a spolupráce školy a institucí	rozmanité, spolupráce uvnitř školy a spolupráce školy a institucí
OT2	s třídními učiteli, s ředitelem školy, s rodiči, OSPOD, SVP, neziskovými organizacemi, s PPP, s Policií ČR	s třídními učiteli, s ředitelem školy, s rodiči, OSPOD, SVP, neziskovými organizacemi, s PPP, s Policií ČR	s výchovným poradcem, metodikem prevence, s OSPOD a s diagnostický m ústavem	se školami, s organizacemi, konkrétně s Českobratr skou církví evangelickou (Diakonie), s SVP a Policií ČR	OSPOD – rodina, s SVP, sociální službou. SVP – s rodinou žáka, školou, s OSPOD, Policií ČR
OT3	dříve pouze s OSPOD	dříve pouze s OSPOD	stále se stejnými institucemi	stále se stejnými institucemi	stále se stejnými institucemi
OT4	často, např. i dvakrát týdně	často, např. i dvakrát týdně	často, i při řešení jiného rizikového chování	často, i při řešení jiného rizikového chování	často, i při řešení jiného rizikového chování
OT5	telefonicky, osobní schůzky	telefonicky, osobní schůzky	telefonicky, osobní schůzky	osobní schůzky	telefonicky, osobní schůzky

OT6	špatně – chybí zpětná vazba	jak s kým s OSPOD dobře – rychlá odezva, s městským úřadem špatně – pomalé jednání	velmi dobře	velmi dobře	velmi dobře
OT7	více informací o tom, jak je daný případ řešen, zpětná vazba	rychlejší řešení případů ze strany OSPOD	zpětná vazba od institucí	méně papírování, zpětná vazba	nic by neměnila
OT8	+ vytvořený manuál pro řešení záškoláctví - chybí zpětná vazba	+ vytvoření institucí s většími pravomocemi - zanepřítomně nost úřadů – záškoláctví je pro ně banalita, rozpory v zákonech	+ vzájemná spolupráce, informování, přesně daný postup - chybí zpětná vazba	+ spolupráce a provázanost mezi institucemi - zpětná vazba	+ vzájemná komunikace, informovanos t - žádné

OT9	primárně by záškoláctví měla řešit škola spolu s OSPOD	primárně by záškoláctví měla řešit škola spolu s OSPOD	primárně by záškoláctví měla řešit škola spolu s OSPOD	primárně by záškoláctví měla řešit škola spolu s OSPOD	primárně by záškoláctví měla řešit škola spolu s OSPOD
OT10	neustále telefonovat a dožadovat se spolupráce	neustále telefonovat a dožadovat se spolupráce	nemá zkušenost s nespolupráci	při nespolupráci ze strany rodičů – přesvědčován í, „výhrůžky“, co se stane když ...	nespolupráce ze strany rodičů – nahlášení na policii

Tabulka 5 Spolupráce školských a sociálních institucí, zdroj: vlastní, 2022.

13 ANALÝZA A INTERPRETACE ZÍSKANÝCH DAT

Praktická část diplomové práce byla zaměřena na ověření teoretických poznatků při řešení záškoláctví praktickými zkušenostmi třídních učitelů, metodiků prevence a pracovníků OSPOD a střediska výchovné péče. K získání dat z praktické oblasti byla využita metoda dotazníku a metoda rozhovoru. Jelikož se jedná o spolupráci školských a sociálních institucí, byli do výzkumu zapojeni učitelé ze základních škol, z 1. i 2. stupně, a sociální pracovníci, kteří se řešením záškoláctví zabývají. Jedná se především o pracovníky OSPOD, střediska výchovné péče a také pracovníky z pedagogicko-psychologických poraden.

Po zanalyzování dat získaných prostřednictvím těchto dvou metod můžeme konstatovat, že se teoretické i praktické poznatky shodují. Důkazem tohoto tvrzení jsou odpovědi na stanovené výzkumné otázky.

1. Jaké jsou zkušenosti učitelů při řešení záškoláctví?

Záškoláctví se na základních školách opravdu vyskytuje, i když ne v takové míře jako například šikana. Učitelé mají s řešením záškoláctví dostatek zkušeností.

2. Jak probíhá řešení záškoláctví?

Řešení záškoláctví probíhá podle vyhlášky ministerstva školství, vydané přímo pro postup při řešení záškoláctví.

3. Jaká je zkušenost učitelů a sociálních pracovníků s rodiči při řešení záškoláctví?

Řešení záškoláctví dostává učitele a sociální pracovníky do nepříjemných situací, zvláště při spolupráci s rodiči, kteří se neustále vymlouvají, proč jejich dítě má omluvené hodiny. I přes tyto výmluvy se rodiče žáků, u kterých se záškoláctví vyskytne, snaží s učiteli a sociálními pracovníky spolupracovat a podílet se na úspěšném řešení záškoláctví.

4. S kým spolupracují školské a sociální instituce při řešení záškoláctví a jakým způsobem? Jsou tyto instituce se vzájemnou spoluprací spokojeny?

Učitelé základních škol při řešení záškoláctví i jiných rizikových forem chování nejčastěji spolupracují mezi sebou, s metodikem prevence, výchovným poradcem,

zákonnými zástupci, OSPOD, střediskem výchovné péče a pedagogicko-psychologickou poradnou. Obě strany jsou se vzájemnou spoluprací spokojeny, až na některé výhrady, které mají učitelé vůči sociálním pracovníkům. Oběma stranám by ale vyhovovalo více vzájemné informovanosti a zpětné vazby.

Díky zvoleným otázkám a odpovědím získaným na základě zvolených metod můžeme konstatovat, že došlo k naplnění cíle výzkumu, kterým bylo zjistit, s kým spolupracují školské a sociální instituce při řešení záškoláctví u žáků základních škol, jak tato spolupráce probíhá a jak jsou učitelé a sociální pracovníci s touto spoluprací spokojeni.

ZÁVĚR

Diplomová práce je zpracována na téma Spolupráce školských a sociálních institucí při řešení záškoláctví u žáků základních škol. Práce je rozdělena na dvě části, a to na část teoretickou a na část praktickou.

Teoretická část je zaměřena na vymezení pojmu záškoláctví, na jeho formy, příčiny, prevenci, na postup řešení záškoláctví a na sankce záškoláctví. Dále jsou popsány instituce, které se na řešení záškoláctví podílejí. V poslední kapitole teoretické části je zmapován výskyt tohoto rizikového chování za poslední roky. Teoretické poznatky jsou podloženy známými autory, kteří se touto problematikou zabývají. Kapitola o řešení záškoláctví vychází především z metodického pokynu ministerstva školství o řešení záškoláctví. Vybrané téma je důležité zejména pro učitele základních škol, kteří se s tímto rizikovým chováním určitě někdy setkají, a je důležité, aby věděli, jak mají v této situaci postupovat.

Praktická část dokládá metodologii výzkumu, průběh a shrnutí dosažených výsledků. Pro praktickou část bylo stěžejní vymezení hlavního cíle a výzkumných otázek. Výzkumné otázky byly rozpracovány do konkrétnějších podotázek, na jejichž základě byl sestaven dotazník a provedeny rozhovory. Po stanovení výzkumných otázek byly vybrány metody výzkumu – dotazníkové šetření a rozhovor. Dotazníkové šetření bylo zvoleno z důvodů zjištění plošných praktických zkušeností učitelů a sociálních pracovníků po celé České republice. Dotazník byl rozeslán online formou učitelům základních škol a pracovníkům pracujícím na orgánu sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD), ve střediscích výchovné péče (SVP) a pracovníkům v pedagogicko-psychologických poradnách (PPP) po celé České republice. Metoda rozhovoru byla vybrána, aby detailněji doložila, jaké zkušenosti mají učitelé základních škol a sociální pracovníci z konkrétních škol a konkrétních sociálních institucí. Výzkumný vzorek pro metodu rozhovoru byl vybrán na základě toho, zda byli učitelé a sociální pracovníci ochotni rozhovor poskytnout. Data získaná z dotazníkového šetření byla zpracována formou grafů a data získaná z rozhovorů byla zpracována do přehledných tabulek, podle stanovených výzkumných otázek.

Z analyzovaných dat vyplývá, že učitelé při řešení záškoláctví a jiného rizikového chování nejvíce spolupracují v rámci školy mezi sebou, tzn. poskytují si vzájemné

zkušenosti, rady a podporu, dále s třídními učiteli, metodiky prevence, s výchovnými poradci a ředitelem školy. Mimo školu pak učitelé spolupracují se zákonnými zástupci, s orgánem sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD), střediskem výchovné péče (SVP), Policií ČR, a pokud se jedná o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, pak i s pedagogicko-psychologickou poradnou (PPP). Sociální pracovníci nejen při řešení záškoláctví, ale i při řešení jiného rizikového chování nejčastěji spolupracují s třídními učiteli, metodiky prevence, výchovnými poradci, zákonnými zástupci. Při řešení složitějšího případu pak učitelé a sociální pracovníci spolupracují se soudem. Tato spolupráce je ale výjimečná. Vzájemná spolupráce probíhá ve většině případů prostřednictvím telefonických rozhovorů nebo prostřednictvím osobních schůzek, a to především učitel – zákonný zástupce, sociální pracovník – zákonný zástupce. V otázce spokojenosti při spolupráci se učitelé a sociální pracovníci rozcházejí. Sociální pracovníci jsou se spoluprací se školou i s ostatními institucemi spokojeni. Učitelé základních škol mají ke spolupráci se sociálními institucemi výhrady, a to zejména proto, že podle nich není záškoláctví chápáno jako prioritní rizikové chování. Ovšem i přes tento rozdílný názor se učitelé i sociální pracovníci shodují v tom, že určení spolupráce mezi školskými a sociálními pracovníky ze strany ministerstva školství je dobře nastavena, přesto, pokud by to bylo možné, uvítali by možnosti vzájemné informovanosti a lepší zpětné vazby v oblasti řešených případů.

RESUMÉ

Diplomová práce na téma Spolupráce školských a sociálních institucí při řešení záškoláctví je rozdělena na praktickou a teoretickou část. Teoretická část je rozdělena do několika kapitol. Kapitoly se zabývají definicí záškoláctví, formami a typy záškoláctví, nejčastějšími příčinami a důsledky záškoláctví, prevencí záškoláctví a způsobem řešení záškoláctví. V teoretické části se také nacházejí kapitoly, které popisují postup při řešení záškoláctví a také instituce, které se podílejí na řešení záškoláctví. Poslední kapitola ukazuje, jak je to se záškoláctvím v současnosti. V praktické části jsou uvedeny grafy, které jsou vytvořeny na základě dotazníkového šetření. Dotazníky byly rozeslány učitelům a sociálním pracovníkům po celé České republice, pro získání většího počtu informací o tom, zda je postup při řešení záškoláctví všude stejný. Dále je zde analyzováno pět rozhovorů uskutečněných s učiteli základních škol a sociálními pracovníky pracujícími na OSPOD a ve středisku výchovné péče. Dotazníky s rozhovory byly zpracovány a následně vyhodnoceny. Cílem výzkumu bylo zjistit s jakými institucemi spolupracují školské a sociální instituce při řešení záškoláctví u žáků základních škol, jak tato spolupráce probíhá a jak jsou učitelé a sociální pracovníci s touto spoluprací spokojeni. Tento cíl výzkumu přinesl potvrzení toho, že školská a sociální zařízení navzájem při řešení záškoláctví spolupracují a vzájemná spolupráce je uspokojivá. Tato diplomová práce může také sloužit jako určitý návod pro začínající učitele, kteří se se záškoláctvím setkají poprvé, aby věděli, jak mají při řešení tohoto rizikového chování postupovat a na koho se mohou obrátit.

SEZNAM LITERATURY

Cíle a činnosti . *Probační a mediační služba*. [Online] [Citace: 13. 11 2021.] <<https://www.pmscr.cz/o-nas/>>.

Co se skrývá po orgánem sociálně právní ochrany dětí? *Šance dětem* . [Online] [Citace: 13. 11 2021.] <<https://sancedetem.cz/co-se-skriva-pod-organem-socialne-pravni-ochrany-deti#kde-ospod-najit-a-co-vedet>>.

ČADOVÁ , Eva a BASLEROVÁ, Pavlína. 2021. Druhy a základní rámec činnosti školských poradenských zařízení. *Katalog podpůrných opatření*. [Online] 10. 11 2021. <<http://www.nuv.cz/ramps/spz>>.

ČAPEK, Robert, NAVAROVÁ, Sylvie a ŽENATOVÁ, Zdenka. 2017. *Žák v krizové situaci*. Praha : Raabe, 2017. Sv. Třídní učitel II. ISBN 978-80-7496-294-3.

ČÍHALOVÁ , Lenka. 2015. *Prevence sociálně-patologických jevů ve školním prostředí*. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Brno : autor neznámý, 2015. Diplomová práce.

DEMETEROVÁ, Edita. 2010. *Záškoláctví jako součást životního stylu*. Univerzita Palackého v Olomouci. Olomouc : autor neznámý, 2010. Diplomová práce.

Fiala, Jan. Záškoláctví - legislativní rámec. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy*. [Online] [Citace: 14. 11 2021.] <https://www.pppaspcvysocina.cz/sites/default/files/prilohy/zaskolactvi_legislativa.pdf>.

Funkce kurátora pro děti a mládež. *Informační portál pro orgány sociálně-právní ochrany dětí*. [Online] [Citace: 13. 11 2021.] <<http://www.ospod.cz/informace/obecne/>>.

Hendl, Jan. 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha : Portál, 2005. str. 408. ISBN 80-7367-040-2.

KURIACOU, Chris. 2005. *Řešení výchovných problémů ve škole*. Praha : Portál, 2005. ISBN 80-7178-945-3.

Kvalita a efektivita vzdělávání a vzdělávací soustavy. Výroční zpráva. *Česká školní inspekce*. [Online] [Citace: 14. 11 2021.] <https://csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/PDF_el._publikace/V%c3%bdro%c4%8dn%c3%ad%20zpr%c3%a1vy/Vyrocni-zprava-Ceske-skolni-inspekce-2019-2020_zm.pdf>.

Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních.

RAMPS-VIP III.

SALAVCOVÁ, Miroslava a FOIST, Vladimír. 2021. *Co dělat, když - intervence pedagoga: Rizikové chování ve školním prostředí*. 28. 9 2021.

Sociálně-právní ochrana dětí - obecný úvod. *Informační portál pro orgány sociálně-právní ochrany dětí*. [Online] [Citace: 11. 11 2021.] <<http://www.ospod.cz/informace/obecne/>>.

Struktura státního zastupitelství . [Online] [Citace: 13. 11 2021.] <<https://verejnazaloba.cz/vice-o-sz/struktura-sz/>>.

Systém sociálně-právní ochrany dětí . *Informační portál pro orgány sociálně-právní ochrany dětí* . [Online] [Citace: 11. 11 2021.] <<http://www.ospod.cz/informace/obecne/system-socialne-pravni-ochrany-deti-v-cr/>>.

Šafránková, Dagmar. 2019. *Pedagogika*. Praha : Grada, 2019. str. 368. ISBN 978-80-247-5511-3..

Školní metodik prevence. *Národní ústav provzdělávání*. [Online] [Citace: 6. 11 2021.] <<http://www.nuv.cz/projekty/rspp/skolni-metodik-prevence>>.

Školní poradenské pracoviště. *Národní ústav pro vzdělávání*. [Online] [Citace: 10. 11 2021.] <<http://www.nuv.cz/t/pedagogicko-psychologicke-poradenstvi/skolni-poradenska-pracoviste>>.

Školská poradenská zařízení. *Národní ústav pro vzdělávání*. [Online] [Citace: 10. 11 2021.] <<http://www.nuv.cz/t/pedagogicko-psychologicke-poradenstvi/skolska-poradenska-zarizeni>>.

Školská zákon č. 561/2004 Sb.

TUTMANOVÁ, Michaela. 2019. *Prevence rizikového chování: praktická příručka pro práci se třídou*. Praha : Univerzita Karlova, 2019. str. 232. ISBN 978-80-7603-034-3..

VÁGNEROVÁ, Marie. 2005. *Školní poradenská psychologie pro pedagogy*. Praha : Univerzita Karlova, 2005. str. 430. ISBN 80-246-107-4.

Vyhláška č. 197/2016 Sb. *Zákony pro lidi: Sbírka zákonů*. [Online] [Citace: 6. 11 2021.] <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-197?text=%C5%A1koln%C3%AD%20metodik%20prevence>>.

Vyhláška č.48/2005 Sb.

Výchovný poradce. *Katalog podpůrných opatření* . [Online] [Citace: 10. 11 2021.] <<http://katalogpo.upol.cz/obecna-cast/6-skola-a-podpurna-opatreni/6-7-vychovny-poradce/>>.

Výchovný poradce. *Katalog podpůrných opatření*. [Online] [Citace: 6. 11 2021.]

Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách. *Zákony pro lidi: sbírka zákonů*. [Online] [Citace: 6. 11 2021.] <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108#cast3>>.

Zákon č. 40/2009Sb., Trestní zákoník. *Zákony.centrum.cz*. [Online] [Citace: 6. 11 2021.] <<http://zakony.centrum.cz/trestni-zakonik/cast-2>>.

Zákon č. 401/2012 Sb. *Zákony pro lidi: Sbírka zákonů*. [Online] [Citace: 6. 11 2021.] <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-197?text=%C5%A1koln%C3%AD%20metodik%20prevence>>.

Zákon č. 563/2004sb. .

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Výskyt identifikovaných případů rizikového chování – podíl škol v %	36
Graf 2 Výskyt rizikového chování – podíl škol v %.....	36
Graf 3 Kraj, ve kterém učíte, zdroj: vlastní, 2022.	42
Graf 4 Jste učitel, na jakém stupni základní školy? zdroj: vlastní, 2022.	42
Graf 5 Probíráte se žáky prevencí záškoláctví? zdroj: vlastní, 2022.....	43
Graf 6 Kolik neomluvených hodin se na vaší škole považuje za záškoláctví? zdroj: vlastní, 2022.....	44
Graf 7 Jaká opatření vaše škola nastavuje proti záškoláctví? zdroj: vlastní, 2022.....	45
Graf 8 Jak často se při své práci setkáváte se záškoláctvím? zdroj: vlastní, 2022.	45
Graf 9 Zvyšuje se počet žáků, kteří chodí za školu? zdroj: vlastní, 2022.....	46
Graf 10 Pokud jste se se záškoláctvím setkal/a, s jakou formou?.....	46
Graf 11 Co patří mezi nejčastější příčiny záškoláctví na vaší škole? zdroj: vlastní, 2022.	47
Graf 12 Na koho se obracíte při řešení záškoláctví? zdroj: vlastní, 2022.	48
Graf 13 S jakými institucemi při řešení záškoláctví spolupracujete? zdroj: vlastní, 2022.	49
Graf 14 Jaká je vaše zkušenost při spolupráci s institucemi při řešení záškoláctví? zdroj: vlastní, 2022.	50
Graf 15 Změnil/a byste něco při spolupráci s institucemi při řešení záškoláctví? zdroj: vlastní, 2022.	50
Graf 16 Daří se vám záškoláctví u žáků úspěšně řešit? zdroj: vlastní, 2022.....	51
Graf 17 Kraj, ve kterém pracujete. zdroj: vlastní, 2022.	52
Graf 18 Název pracoviště, ve kterém pracujete. zdroj: vlastní, 2022.	52
Graf 19 Jak často se při své práci setkáváte se záškoláctvím? zdroj: vlastní, 2022.	53
Graf 20 Pokud jste se se záškoláctvím setkal/a, s jakou formou? zdroj: vlastní, 2022.	53
Graf 21 S jakými nejčastějšími příčinami záškoláctví se setkáváte? zdroj: vlastní, 2022.	54
Graf 22 S jakými dalšími institucemi při řešení záškoláctví spolupracujete? zdroj: vlastní, 2022.....	57
Graf 23 Jaká je vaše zkušenost při spolupráci s institucemi při řešení záškoláctví? zdroj: vlastní, 2022.....	58
Graf 24 Změnil/a byste něco na spolupráci s institucemi nebo se školou při řešení záškoláctví? zdroj: vlastní, 2022.	59

14 SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Proces výzkumu, zdroj: vlastní, 2022.	39
Tabulka 2 Zkušenosti učitelů se záškoláctvím, zdroj: vlastní, 2022.	80
Tabulka 3 Jak probíhá řešení záškoláctví, zdroj: vlastní, 2022.....	84
Tabulka 4 Spolupráce s rodiči při řešení záškoláctví, zdroj: vlastní, 2022.	85
Tabulka 5 Spolupráce školských a sociálních institucí, zdroj: vlastní, 2022.	89

15 PŘÍLOHY

Příloha č. 1 Dotazník pro učitele

1. Kraj, ve kterém učíte:
2. Základní škola, na které učíte:
3. Jste učitel na:
4. Probíráte se žáky prevencí záškoláctví?
Ano,
Ne.
5. Pokud ano, jakou formou?
6. Kolik neomluvených hodin se na vaší škole považuje za záškoláctví?
7. Jaká výchovná opatření vaše škola nastavuje pro záškoláky?
8. Jak často se při své práci setkáváte se záškoláctvím?
 - a. Často,
 - b. Méně často,
 - c. Výjimečně,
 - d. Se záškoláctvím nemám žádné zkušenosti.
9. Zvyšuje se počet žáků na vaší škole, kteří chodí za školu?
 - a. Ano,
 - b. Ne.
10. Pokud jste se se záškoláctvím setkala, s jakou formou?
 - a. Právě záškoláctví,
 - b. Záškoláctví s vědomím rodičů,
 - c. Útěky ze školy,
 - d. Odmítání školy,
 - e. Pozdní příchody,
 - f. Jiná.
11. Co patří mezi nejčastější příčiny záškoláctví na vaší škole?
12. Na koho se obracíte při řešení záškoláctví?
13. Jak postupujete při řešení záškoláctví?
14. Jaké máte možnosti při řešení záškoláctví?
15. Jaké jsou možnosti spolupráce se sociálním zařízením při řešení záškoláctví?
16. S jakými institucemi při řešení záškoláctví spolupracujete?
17. Jaká je vaše zkušenost při spolupráci s institucemi při řešení záškoláctví?

18. Změnil/a byste něco při spolupráci s institucemi při řešení záškoláctví?

19. Daří se vám záškoláctví u žáků úspěšně řešit?

- a. Ano,
- b. Ne.

Příloha č. 2 Dotazník pro sociální pracovníky

20. Kraj, ve kterém pracujete?

21. Název pracoviště:

22. S jakými základními školami spolupracujete?

23. Probíráte se žáky prevencí záškoláctví?

- Ano,
- Ne.

24. Pokud ano, jakou formou?

25. Jak často se při své práci setkáváte se záškoláctvím?

- e. Často,
- f. Méně často,
- g. Výjimečně,
- h. Se záškoláctvím nemám žádné zkušenosti.

26. Pokud jste se se záškoláctvím setkala, s jakou formou?

- g. Právě záškoláctví,
- h. Záškoláctví s vědomím rodičů,
- i. Útěky ze školy,
- j. Odmítání školy,
- k. Pozdní příchody,
- l. Jiná.

27. S jakými nejčastějšími příčinami při řešení záškoláctví spolupracujete?

28. Jak postupujete při řešení záškoláctví?

29. Jaké jsou možnosti spolupráce se školním zařízením při řešení záškoláctví?

30. S jakými dalšími institucemi při řešení záškoláctví spolupracujete?

31. Jaká je vaše zkušenost při spolupráce s institucemi se školou při řešení záškoláctví?

32. Změnil/a byste něco při spolupráci s institucemi?

Příloha č. 3 Otázky k rozhovorům**O respondentovi**

1. Na jaké škole učíte? Na jakém stupni?
2. Jak dlouhá je vaše praxe v oboru?
3. Máte zkušenosti se záškoláctvím?
4. Z vaší praxe, řešíte často problém se záškoláctvím?
5. Jaká byla vaše první zkušenost se záškoláctvím?

Zkušenosti se záškoláctvím – frekvence, typologie,

1. Kolik zameškaných hodin se u vás na škole považuje za záškoláctví?
2. Jak zařazujete do výuky prevenci záškoláctví?
3. Zvyšuje se na vaší škole počet dětí, kteří chodí za školu?
4. Daří se vám záškoláctví úspěšně řešit?
5. S jakými typy záškoláctví jste se setkal/a? S jakými typy se setkáváte nejčastěji?
6. Jaké jsou nejčastější důvody záškoláctví?
7. Řešil/a jste záškoláctví i během distanční výuky?
8. Jaké byly nejčastější důvody záškoláctví při distanční výuce?
9. Jsou předem určené sankce za záškoláctví, nebo je na škole, jakou sankci udělí?
10. Jak žáka, který chodí za školu, přesvědčit/motivovat, aby už za školu nechodil?

Řešení záškoláctví

1. Kde zjistíte, jak při řešení záškoláctví postupovat?
2. Pořádají se školení pro učitele/sociální pracovníky, kde se dozví, jak postupovat při řešení záškoláctví?
3. Když se jednalo o první zkušenost se záškoláctvím, jak jste věděl/a, jak máte při řešení postupovat? (Odkud jste získal/a informace, jak postupovat?)
4. Byli jste při svém studiu na VŠ o záškoláctví informováni, jak ho řešit/jak postupovat?

5. Je postup při řešení záškoláctví stejný, nebo se mění?
6. Jak postupujete při řešení záškoláctví teď?
7. Řešíte záškoláctví vždy stejným způsobem, nebo postupujete na základně osobnosti jedince?
8. Vyskytuje se záškoláctví i u dětí se speciálními vzdělávacími potřebami? Jak se postupuje v tomto případě?
9. Jak byste záškoláctví řešil/a vy? (zůstal/a byste u stejného postupu, nebo ho změnil/a, popřípadě, jak?)

Spolupráce s rodinou žáka, který chodí za školu

1. Jaká je pro vás spolupráce s rodiči při řešení záškoláctví?
2. Jak spolupracujete s rodiči při řešení záškoláctví?
3. Na koho se mohou rodiče při záškoláctví obrátit?
4. Jak se k záškoláctví často staví rodiče žáka?
5. Kdy a jak kontaktujete rodiče o problému?

Spolupráce s partnery – hlavní okruh

1. Jaké jsou možnosti spolupráce při řešení záškoláctví?
2. S kým a s jakými institucemi spolupracujete?
3. Spolupracujete pořád se stejnými institucemi?
4. Jak často s těmito institucemi spolupracujete?
5. Jak spolupráce probíhá?
6. Jak se vám s danými institucemi spolupracuje?
7. Co byste na spolupráci změnil/a?
8. Jaké jsou klady a zápory při spolupráci s institucemi?
9. Podle vás, s kým by se mělo jednat/spolupracovat při řešení záškoláctví? (které instituce jsou hlavní, které vedlejší)
10. Jak postupovat v případě nespolupráce? (ze strany OSPOD, rodiny atd.)